

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYE UYRUKLU
YABANCILARIN EVLİLİK ALIŞKANLIKLARI: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Emre DOĞU

Danışman

Doç. Dr. Hasan YAVUZER

Nevşehir

Nisan 2021

TEŞEKKÜR

Araştırmanın oluşum s¼reci dahil her anında emeğini ve desteğini esirgemeyen saygı değer hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Hasan YAVUZER'e katkılarından dolayı şükranlarımı sunuyorum.

Bu günlere gelmemde emeği olan ve desteklerini esirgemeyen anneme, babama ablama ve kardeşime, tez s¼recim boyunca beni destekleyen, teşvik eden en büyük destekçim ve hayat arkadaşım Burcu DOĞU' ya ve varlığıyla bana güç veren kızım Umay'a sonsuz teşekkür ederim.

Emre DOĞU

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYE UYRUKLU YABANCILARIN EVLİLİK ALIŞKANILKLARI: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

Emre DOĞU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim
Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2021, Danışman: Doç. Dr. Hasan YAVUZER

ÖZET

2010 yılında Tunus'ta başlayan ve sonrasında birçok ülkeyi etkisine alan Arap Baharı, sadece hareketlenmelerin yaşandığı ülkeleri değil dolaylı olarak da olsa dünyayı etkilemiştir. Türkiye de Arap Baharından dolayı olarak etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye, hareketlenmelerin yaşandığı bölgelere yakınlığı ve ticari ilişkiler gibi sebeplerden kaynaklı olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. 2011 yılında Suriye'de çıkan iç savaş sonunda pek çok kişi hayatını kaybetmiş, pek çok kişi de komşu ülkelere sığınmıştır. Yaşanan olaylara bağlı olarak ise sınırımıza gelen 3.624.941 kişi Türkiye tarafından ülkeye kabul edilmiştir. Can güvenliği olmadığı için sınırımıza gelen Suriyeli vatandaşların ülkeye kabulü sağlanmış ve sonrasında da bu bireyler Geçici Koruma statüsüne alınmışlardır. İlk olarak kayıt altına alınmalarına öncelik verilen bu bireylerin örf ve adetleri, kültürleri, alışkanlıkları ve Türk toplumu ile uyumlarının nasıl olacağı hususları kayıt işlemleri sonrasında dikkat edilen bir diğer nokta olmuştur. Bu dikkat edilen ve önem verilen uyum hususu sivil bir kurum olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla daha da hız kazanmıştır.

Çalışma insanoğlunun soyunun devamlılığını sağlayan ve toplumun yapı taşı olan ailenin oluşmasında önemli bir basamak olan evlilik alışkanlıklarını, Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriye uyruklu yabancılar tarafından incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma sayesinde Türkiye'de yaşayan, evlilik yapan hatta Türk vatandaşları ile de evlilik yapan Suriyeli bireylerin evlilik kararı alırken hangi hususlara önem verdiği veya vermediği Nevşehir İli kapsamında tespit edilmiştir.

Evlilik alışkanlıklarının tespiti amacıyla Nevşehir'de yaşayan Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriyelilere anket uygulaması yapılmıştır. Anket uygulaması tesadüfi yöntem ile ulaşılan 250 kişiye yapılmıştır. Elde edilen veriler ile Nevşehir'de bulunan Suriyelilerin ülkelerindeki evlilik uygulamaları ve kendilerinin evlilik konusuna yaklaşımları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmanın hipotezleri kapsamında Suriye'de özellikle kırsal kesimde yaşayan Suriyelilerin eş seçiminde aile büyüklerinin karar merciinde olduğu anlaşılmıştır. Türk-Arap ilişkileri açısından bakıldığında ise Suriyelilerin Türkiye'ye geldikten sonra Türk halkına karşı bakış açısında olumlu bir değişim olduğu ve bu değişimin de Türkler ile evliliğe bakışı da olumlu etkilediği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Nevşehir, Göç, Geçici Koruma, Arap Baharı, Evlilik

MARRIABLE HABITS OF SYRIAN NATIONALS UNDER THE SCOPE OF TEMPORARY PROTECTION: CASE OF NEVSEHIR

Emre DOĞU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, Department of Sociology, Master Thesis, 2021, Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hasan YAVUZER

ABSTRACT

The Arab Spring, which started in Tunisia in 2010 and affected many countries afterwards, affected not only the countries where the movements were experienced, but also the world indirectly. From the Arab Spring in Turkey are among the countries affected indirectly. Turkey, its proximity to areas where there are reasons such as movement and trade relations have been affected in a negative way sourced. As a result of the civil war in Syria in 2011, many people lost their lives and many people took refuge in neighboring countries. Depending on the limit of 3,624,941 persons while the events coming to our country has been recognized by Turkey. Since these immigrants did not have life security, Syrian citizens who came to our border were admitted to the country and then these individuals were taken into the status of Temporary Protection. The customs and traditions, cultures, habits of these individuals, who are given priority to be registered first, and the issues of how they will be in harmony with the Turkish society have been another point to be considered after the registration process. This issue of harmonization, which has been given importance and attention, gained momentum with the establishment of the Directorate General of Migration Management, a civilian institution.

This study is conducted with the aim of examining the marriage habits, which ensure the continuity of the human race and are the building blocks of society, by Syrian nationals under Temporary Protection. Through this study, living in Turkey, even intermarried with the marriage of Turkish citizens who have been identified within the scope of the individual decisions of marriage which gave importance to issues or not, while the Nevşehir Province.

A survey was conducted with foreigners living in Nevşehir under the scope of Temporary Protection in order to determine their marriage habits. The questionnaire was applied to 250 people who were contacted randomly. Survey results have been made more understandable by means of statistics and tables. In addition, within the scope of the research hypotheses, it has been understood that the elders of the family are at the decision-making authority in the selection of spouses of Syrians living in Syria, especially in rural areas. In terms of Turkish-Arab relations that the Syrians have a positive change in attitude towards the Turkish people after coming to Turkey and has been shown to affect the marriage with Turks in view of the positive effects.

Keywords: Nevşehir, Migration, Temporary Protection, Arab Spring, Marriage

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
TABLO LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA ALANININ TANITILMASI

1.1. Nevşehir	4
1.2. Nevşehir'in Tarihi	4
1.2.1. Damat İbrahim Paşa'nın Hayatı ve Nevşehir'in Gelişimi	5
1.2.2. Damat İbrahim Paşa Sonrasında Nevşehir	7
1.3. Nevşehir ve Göç	9

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ

2.1. Göç Kavramı	12
2.2. Göç ile İlgili Kavramlar	14
2.2.1. Göçmen	14
2.2.2. Mülteci	15

2.2.3. Sığınmacı	17
2.2.4. Şartlı Mülteci	17
2.2.5. İkincil Koruma	18
2.2.6. Geçici Koruma	19
2.3. Göç Çeşitleri	21
2.3.1. Bireysel Göç.....	21
2.3.2. Kitlesele Göç.....	21
2.3.3. Gönüllü Göç.....	22
2.3.4. Zorunlu Göç.....	22
2.3.5. İç Göç.....	22
2.3.6. Dış Göç	23
2.3.7. Düzensiz Göç	24
2.3.8. Düzenli Göç	24
2.4. Göç Kuramları.....	25
2.4.1. Ravenstein Göç Kanunları	25
2.4.1.1. Göç ve Mesafe.....	25
2.4.1.2. Göç ve Basamakları	25
2.4.1.3. Yayılma ve Emme Süreci	26
2.4.1.4. Göç Zincirleri	26
2.4.1.5. Doğrudan Göç	26
2.4.1.6. Kır Kent Yerleşimcileri Farkı	27
2.4.1.7. Kadın Erkek Farkı.....	27
2.4.2. İtme –Çekme Teorisi	27
2.4.3. Petersen’in Göç Tipleri.....	30
2.4.3.1. İlkel Göçler	31
2.4.3.2. Zoraki ve Yönlendirilen Göçler	31
2.4.3.3. Serbest Göç	31
2.4.3.4. Kitlesele Göç.....	32
2.4.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	32
2.4.5. Ağ (Network) Teorisi	33
2.4.6. Merkez Çevre Kuramı.....	35
2.4.7. Göç Sistemleri Kuramı.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAP BAHARI VE SURIYE

3.1. Arap Baharı	37
3.2. Arap Baharının Nedenleri.....	38
3.2.1. Tarihsel Nedenler	39
3.2.2. Sosyal ve Sosyo-Psikolojik Nedenler	39
3.2.3. Ekonomik Nedenler.....	40
3.2.4. Sosyal Medyanın Etkisi.....	41
3.2.5. Demokrasi Eksikliği.....	44
3.3. Arap Baharı ve Suriye	45
3.3.1. Suriye Ulusal Konseyi	49
3.3.2. Özgür Suriye Ordusu (ÖSO).....	49
3.3.3. Kürtler ve Demokratik Birlik Partisi (PYD)	50
3.3.4. Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EVLİLİK

4.1. Aile	54
4.1.1. Aile Tipleri	55
4.1.1.1. Geniş Aile	56
4.1.1.2. Çekirdek Aile	56
4.1.2. Aile Kurumuna Teorik Yaklaşımlar	57
4.1.2.1. Fonksiyonalist Yaklaşım	57
4.1.2.2. Çatışma Kuramı	57
4.1.2.3. Sembolik Etkileşim Kuramı.....	58
4.2. Evlilik	58
4.2.1. Evlilik Türleri.....	60
4.2.1.1. Dini ve Resmi Evlilik	60
4.2.1.2. İç Evlilik (Endogami) ve Dış Evlilik (Egzogami)	61
4.2.1.3. Çiftlerin Oturduğu Yere Göre Evlilik Türleri	63
4.2.1.4. Eş Sayısına Göre Evlilik Türleri.....	64
4.2.1.5. Diğer Evlilik Türleri	65
4.3. Suriye’de Evlilik	67

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, BULGULARI VE VERİLERİN ANALİZİ

5.1. Problem.....	70
5.1.1. Araştırmanın Konusu.....	71
5.1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	71
5.2. Araştırmanın Yöntemi	72
5.2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	72
5.2.2. Veri Toplama Araçları.....	73
5.2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	73
5.2.4. Araştırmanın Hipotezleri.....	74
5.2.5. Verilerin Analizi	74
5.3. Araştırmanın Bulguları	74
5.3.1. Demografik Bilgiler.....	74
5.3.2. Günlük Yaşama Dair Bilgiler	76
5.3.3. Bakış Açısı ile İlgili Bilgiler.....	80
5.3.4. Evlilik ile İlgili Bilgiler	82
5.3.5. Eş ile İlgili Bilgiler	87
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	95
KAYNAKÇA.....	100
EKLER.....	107
ÖZGEÇMİŞ	112

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

IŞİD: Irak Şam İslam Devleti

KSK: Kişisel Statü Kanunu

ÖSO: Özgür Suriye Ordusu

PYD: Kürtler ve Demokratik Birlik Partisi

SUK: Suriye Ulusal Konseyi

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1: Kaç yaşındasınız?

Tablo 1.2: Eğitim durumunuz nedir?

Tablo 1.3: Gelir durumunuz nedir?

Tablo 1.4: Suriye’de nerede yaşıyordunuz?

Tablo 1.5: Nevşehir’deki hayatınızdan memnun musunuz?

Tablo 1.6: Çocuğunuz var mı?

Tablo 1.7: Evliliğinizde kaç çocuğunuzun olmasını planlıyorsunuz ya da kaç çocuğunuz var?

Tablo 1.8: Ailenizde siz dahil bulunan kişi sayısı kaçtır?

Tablo 1.9: Kiminle yaşıyorsunuz?

Tablo 1.10: Türk halkına karşı bakışınız Suriye’deyken nasıldı?

Tablo 1.11: Türkiye’ye geldikten sonra Türk halkına bakış açınızda bir değişiklik oldu mu?

Tablo 1.12: Türkiye’ye geldikten sonra Türk halkına bakış açınızda bir değişiklik oldu mu? ve Bakış açınızdaki değişim nedeniyle Türk kökenli biri ile evlenir miydiniz?

Grafik 1.13: Nasıl evlilik yaptınız?

Tablo 1.14: Kaç yaşında evlendiniz?

Tablo 1.15: Eşinizin sizinle evliyken başka biri ile evlenmesini ister misiniz?

Tablo 1.16: Evlilik kararı alırken kararınızı etkileyen en önemli faktör hangisiydi?

Tablo 1.17: Evlendiğiniz kişiden en önemli beklentiniz nedir?

Tablo 1.18: Suriye’de nerede yaşıyordunuz? ve Eşinizi kim seçti?

Tablo 1.19: Eşiniz ile akraba mısınız?

Tablo 1.20: Eşinizin başka biri ile nikahı var mı?

Tablo 1.21: Eşinizin ikinci eşi olmayı kabul eder misiniz?

Tablo 1.22: Cevabınız evet ise ikinci eş olmayı hangi durumlarda kabul edersiniz?

Tablo 1.23: Eşinizden şiddet görseniz/şiddet gördüğünüzde tepkiniz ne olurdu/ne oldu?

Tablo 1.24: Eşinizin maddi durumu sizin için önemli midir?

Tablo 1.25: Eşinizin yaşı sizin için önemli midir?

Tablo 1.26: Eşinizin önceki evliliğinden çocuğunun olması sizin için önemli midir?

Tablo 1.27: Eşinizin eğitim durumu sizin için önemli midir?

GİRİŞ

Göç; insanların doğup büyüdüğü toprakların dışına isteyerek veya istem dışı hareket olarak tanımlanabilir. Göç hareketini tetikleyen ve etkileyen birçok faktör bir arada bulunmaktadır. Göç bazen bireysel bir tercih nedeniyle gerçekleşirken, bazen de kitlesel bir hal almaktadır. Bireysel tercihlerde çeşitlilik söz konusu olsa da, kitlesel göçte genel olarak bir zorunluluk hali bulunmaktadır. Teorik tarafının yanı sıra sosyal bir yönü de olan göç olgusu, aynı zamanda bir kaynaşma ve değişim nedenidir. Buna bağlı olarak göç olgusu toplumların gelişmesinde, kaynaşmasında, farklı kültürlerin ve medeniyetlerin karşılıklı etkileşiminde önemli bir yer tutmaktadır.

2010 yılının Aralık ayında Tunus'ta başlayan ve sonrasında bazı ülkeleri etkisi altına alan Arap Baharı, sınır komşumuz Suriye dahil bir çok ülkede iç karışıklık yaşanması, reformların yapılması veya liderlerinin devrilmesi ile sonuçlanmıştır. Özellikle Suriye'de yaşanan çatışma durumundan kaynaklı olarak ise can güvenliği olmayan bireyler kitleler halinde komşu ülkelere ve ülkemize sığınmışlardır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Suriye'de yaşanan olaylar neticesinde gerçekleşen bu göç hareketini "yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası" olarak nitelendirmiştir (Erdoğan, 2018: 4). 2011 yılında başlayan göç hareketleri neticesinde ise milyonlarca insana Türkiye sahip çıkmıştır. Beklenilmeyen göç dalgası sonrasında Suriyeli yabancıların statüsü ile ilgili bir belirsizlik yaşanmıştır. Basında ve halk arasında Suriyeli yabancılar ile ilgili mülteci, sığınmacı ve misafir gibi kavramlar kullanılmıştır. Suriyeli yabancıların statüsü ise 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK) yayınlanması ve Kanunun 91. maddesinde yer alan Geçici Koruma maddesine istinaden 2014 yılında yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile netlik kazanmıştır. Belirlenen statü sonrasında Geçici Koruma Yönetmeliği ile Geçici Koruma kapsamında bulunan kişilere birtakım haklar ve yükümlülükler getirilmiştir.

Bu noktaya kadar açıklanan kısımlar Suriye uyruklu yabancılar ile ilgili olan teknik konulardır. Ancak bahsettiğimiz gibi göç olgusu sosyal yanı da olan kompleks bir durumdur. Çalışmanın temel konusu da teknik konulardan ziyade bu göç olgusunun sosyal yönü ile ilgilidir. Konunun anlaşılması açısından teknik konulara değinmek gerekli olsa da, sadece bu hususlara değinmek konusu insan olan bir durumu açıklamakta eksik kalacaktır. Bu nedenle bir insanı veya bir toplumu anlayabilmek için tanımak gerekmektedir. Bir toplumu anlayabilmek için ise onun temel taşı olan aile yapısına ve geleneklerine bakmak gerekmektedir.

İnsanoğlunun gelişiminde ve toplumların oluşması ile birlikte bir karaktere bürünmesinde en belirleyici etmen ailedir. Aile olgusu her ne kadar toplum içinde sayı itibariyle az bir insan topluluğu olsa da, aslında toplumun çekirdeği niteliğindedir. Herhangi bir toplum içinden bir ailenin analizi yapıldığında genellikle yaşanan toplumun genel özelliklerini, örf ve adetlerini, gelişmelere bakış açısını ve olaylara tepkisini öğrenmede kısıtlı da olsa bilgi elde edebiliriz. Çünkü yaşanan toplumu aileler oluşturduğu gibi yaşanan toplum da aynı şekilde aile yapısını etkilemektedir. Bu itibarla toplum ve aile kavramlarını birbirinden ayırmak mümkün görünmemektedir.

Aile ve toplum kavramlarını birbirinden ayıramayacağımız gibi evlilik ve aile kavramlarını da birbirinden ayırabilmemiz mümkün değildir. Bu iki kavram bütünleşmiş ve evlilik, hem birey tarafından hem de toplum tarafından önem verilen bir ritüel olmuştur. Toplumların evlilik alışkanlıkları da tıpkı aile gibi yaşanan döneme, topluluğa ve farklı kriterlere göre değişiklik göstermektedir. Toplumlar tarafından evliliklere bakış açıları fark bulursa da ailenin oluşmasında ve genişlemesinde kilit bir görevi vardır. Bu sebeple geçmişten günümüze kadar evliliğin kuralları ve uygulanma yöntemi değişiklik gösterse de varlığını devam ettirmiştir.

Çalışmada ailenin ve geniş perspektiften bakıldığında toplumun oluşmasında ilk adım olması hasebiyle önemli görülen evlilik alışkanlıkları incelenmiştir. Göç ederek farklı

bir ÷lkede ve toplumda yaşayan Suriyeli yabancuların tercihlerinde hangi kriterlerin belirleyici olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tezin birinci bölümünde çalışma alanının kısa tarihine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra ÷lkemize gelen yabancuların neden Nevşehir'i tercih ettiğine yönelik bilgilendirme yapılmıştır. İkinci bölümde göç olgusuna değinilmiş ve sığınma, mülteci, geçici koruma gibi kavramlar hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde böyle bir çalışma yapılmasına neden olan Arap Baharı üzerinde durulmuştur. Arap Baharının genel sebeplerine değinilmiş ve sonrasında çalışmamızı ilgilendiren Suriye ve yaşadığı süreç hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde ilk olarak aile kavramı üzerinde durulmuş sonrasında ise evlilik konusuna değinilmiştir. Beşinci bölümde ise; araştırmanın tanımı, alanı ve yöntemi açıklanmıştır. Son olarak elde edilen verilerin sosyolojik olarak değlendirilmesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA ALANININ TANITILMASI

1.1. Nevşehir

Çalışmamızın inceleme alanı olan Nevşehir İli İç Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır. Coğrafi olarak neredeyse Türkiye'nin ortasında bulunan Nevşehir'in, Yozgat, Kayseri, Niğde, Aksaray ve Kırşehir illeri ile sınırı bulunmaktadır. Ayrıca şehir Kapadokya bölgesi ile özdeşleşmiş bir haldedir. Aslında Kapadokya bölgesi Nevşehir'in yanı sıra Aksaray ve Kayseri illerinde de bazı bölgeleri içine almaktadır. Ancak Kapadokya genellikle Nevşehir için kullanılan coğrafi bir ad olmuştur (Okyar, 2002: 4-5). Kapadokya kelimesi ise Asurlular tarafından günümüze miras olarak kalmıştır. Asurlular bölgeye "Güzel Atlar Diyarı" anlamına gelen "Katpatuka" ismini vermiştir. Bu kelime ise Perslerin bölgeye hâkim olması sonrasında Kapadokya adını almıştır (Şıkoğlu, 2017: 102).

1.2. Nevşehir'in Tarihi

Nevşehir bulunduğu coğrafi özellikler nedeniyle insanlık tarihinin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Yapılan çalışmalar neticesinde bölgede Prehistorik döneme ait eserlerin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu eserlere zaman dilimi olarak baktığımızda ise M.Ö. 5000-3000 yılları arasına tekabül etmektedir (Çiğdem, 2019: 29). Nevşehir'in yazılı tarihi ise Asur Ticaret Kolonileri Çağıyla başlamıştır. Bu dönem ise M.Ö. 3000-

1750 yılları arasına denk gelmektedir. Asurluların hakimiyeti sonrasında bölgeye 1750-1200 yılları arasında Hititler hâkim olmuştur. Buna bağlı olarak Nevşehir höyüklerinde Hititler dönemine ait kalıntılara rastlamak mümkündür (Okyar, 2002: 21). Tarihi süreç içinde Hititlerden sonra, Pers, Roma ve Bizans imparatorluklarının hakimiyetine giren bölge, Roma ve Bizans döneminde Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir (Yavuzer ve Cihan, 2012: 11-19).

Bölgedeki Türk hakimiyeti ise 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulması ile başlamıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin bölgede hakimiyeti sonrasında Kapadokya Bölgesi'ne Türk yerleşmesi başlamıştır. Bu dönemde bölge, ticaret yol güzergahı olarak kullanılmıştır (Çiğdem, 2019: 31). 1243 yılında Moğollar ile yapılan Köseadağ Savaşı sonrasında Moğolların hakimiyetine geçen bölge, sonrasında Karamanoğulları ve Dulkadiroğullarının hakimiyetine geçmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Dulkadiroğullarını ortadan kaldırması ile de Nevşehir ve çevresi kesin olarak Osmanlı hakimiyetine girmiştir (Şıkoğlu, 2017: 103). Osmanlı hakimiyetine girdiğinde Nevşehir, Muşkara olarak anılmaktaydı. Ürgüp kazasına bağlı bir köy durumundaydı (Gündüzöz, 2015: 127).

1.2.1. Damat İbrahim Paşa'nın Hayatı ve Nevşehir'in Gelişimi

Damat İbrahim Paşa'nın kesin olarak bilinmemekle birlikte 1662 senesinde, Ürgüp'ün Muşkara Köyü'nde doğduğu kabul edilmektedir. Muşkara'nın nüfusunun Paşa doğduğu zaman 500 kişi olduğu belirtilmektedir (Arıkan, 2013: 15). Babası İzdin (Yunanistan'da bulunan yerleşim yeri) voyvodası Ali Ağa, annesi ise Fatma Hanımdır (Yekbaş, 2011: 372). Çocukluğunu Muşkara'da geçiren İbrahim Paşa iş bulmak amacıyla akrabalarının yanına İstanbul'a gitmiştir (Sözlü ve Allak, 2019: 127). İbrahim Paşa'nın İstanbul'a gittiği yıl 1689 senesine tekabül etmektedir (Arıkan, 2013: 16).

Sarayda farklı görevlerde bulunan İbrahim Paşa'nın hayatında dönüm noktası olan görevi ise yazıcı halifeliği yaptığı dönemdir. Çünkü yapmış olduğu görev gereği Edirne

Sarayı'na giderek II. Mustafa'nın emrine girmiştir. Edirne'de bulunduğu süre zarfında ise Şehzade Ahmed ile iyi bir ilişki geliştirmiş ve onun güvenini kazanmıştır (www.islamansiklopedisi.org.tr,2021). Bu dönemde Şehzade üzerinde bıraktığı etki sayesinde III. Ahmed'in tahta çıkışından sonra 1703 senesinde darüssade ağası yazıcısı görevine getirilmiştir. Bu görevini 6 yıl yerine getirmiş olan Paşa'nın padişah üzerindeki etkisi giderek artmıştır (www.islamansiklopedisi.org.tr,2021).

Bu dönemde padişah tarafından kendisine teklif edilen vezirlik görevini kabul etmeyen Paşa (www.islamansiklopedisi.org.tr,2021), 1717 yılında padişahın kızı Fatma Sultan ile evlenerek Damat unvanını kazanmış oldu (Uzunçarşılı, 1988: 312). 1718 yılında ise sadrazamlık görevine getirilmiştir (Sözlü ve Allak, 2019: 128).

Damat İbrahim Paşa'nın sadrazamlık yaptığı 1718-1730 yılları arasında Osmanlı Devlet'inde barışın hâkim olduğu, imparatorluk içinde zevk ve sefanın yaygınlaştırılmaya çalışıldığı bir dönem olmuştur. Bu döneme Lale Devri de denilmiştir.

Lale Devri'nde sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın kişiliği etkili olmuştur. Sadrazam da padişah III. Ahmed gibi harpten hazzetmeyen bir kişiliğe sahipti. Sadrazam imparatorluğu savaştan uzak bir şekilde yönetmek istiyordu. Çünkü halkın artık savaştan yıldıgını biliyordu. Bundan dolayı yönetimde bulunduğu süre zarfında karakterine uygun olarak içerde ve dışarda barış ortamını sağlamayı başarmıştır (Yekbaş, 2011: 372). Paşa tarihimizde genel olarak zevk ve sefa düşkünü olarak eleştirilse de, dönemindeki edebi metinlere bakılacak olursa savaştan bıkmış olan bir halka umut da olmuştur (Yekbaş, 2011: 386).

Nevşehir'in gelişimi açısından Damat İbrahim Paşa döneminin olumlu anlamda etkisi olmuştur. Paşa, sadrazam olduğu dönemlerde doğduğu Muşkara Köyü'nü unutmamış ve köyünü geliştirmek amacıyla imar faaliyetlerine başlamıştır (Gündüzöz, 2015: 127). İmar faaliyetlerine ilk olarak cami yapımı ile başlamıştır. Köye ilk yapılan cami Kara Camidir. Sonrasında ise Ürgüp ve Muşkara'ya çeşmeler yaptırmıştır (Kayhan, 2016:

52). Yapılan imar faaliyetlerinin yanı sıra 1725 yılında yerleşim yerinin ismini değiştirerek, yeni şehir anlamına gelen “Nevşehir” ismini vermiştir. İsimde yapılan değişiklik, Karaman valisine, Niğde sancağı mutasarrıfına ve Niğde, Nevşehir ve Konya kadılarına hüküm olarak bildirilmiştir (Yavuzer, 2019: 27)

Doğduğu yere güzel bir külliye yaptırmayı planlayan Paşa, bu görev için Hassa Mimarbaşı Mehmet Ağa ve Bina Emini İsmet Ağa ve Seyid Mustafa Ağa’yı görevlendirmiştir (Kayhan, 2016: 53). Yapılacak olan külliyenin emsallerinden geri kalmaması için gerekli uyarılarda bulunan Paşa, külliyenin tamamlanması için ne gerekiyorsa yapılması talimatını vermiştir. Buna bağlı olarak külliyenin başlangıcında yirmi beş bin kurşun temini sağlanmış ve inşatta çalıştırılacak arabacı ve taşçıların temini için ise Niğde, Kayseri, Kırşehir, Sivas kadılarına ve civarda yaşayan Boynuinceli Türkmenlerinin boy beylerine hükümler yazılmıştır (Ünver, 2017: 47). Külliye; cami, hamam, sıbyan mektebi, medrese, imaret, kütüphane, han ve çeşmelerden oluşmaktaydı (Ünver, 2017: 73).

1.2.2. Damat İbrahim Paşa Sonrasında Nevşehir

Köy konumunda olan Nevşehir, Damat İbrahim Paşa’nın gayretleri ile büyük bir gelişim sağlamıştır. Paşa yaptığı imar faaliyetleri ve teşvikler ile Nevşehir’in nüfusunu arttırmayı ve Nevşehir’i bir il haline getirmeyi istemiştir. Paşa’nın gayretlerinin bir karşılığı olduğu ve 1730 yılında nüfusun binlere çıktığı görülmektedir. Paşa’nın ölümü sonrasında da nüfusta artış devam etmiş ve nüfus, 1899 yılında 17.660, 1912’de ise 21.526 olmuştur (Arıkan, 2013: 123).

1870 yılında Kırşehir sancağına ve 1902 yılında Ankara sancağına bağlanan Nevşehir (Yavuzer, 2019: 27), Cumhuriyet’in ilanı ile 1924 yılında Niğde İlinin ilçelerinden biri olmuştur (Şıkoğlu, 2017: 104). 20 Temmuz 1954 tarihinde yürürlüğe giren 6429 sayılı Kırşehir Vilayetinin kaldırılmasına ve Nevşehir kazasında (Nevşehir) adıyla yeniden bir vilayet kurulmasına dair Kanun kapsamında alınan “Niğde Vilayetine bağlı Nevşehir Kazası merkez olmak ve (Nevşehir) adıyla anılmak üzere yeniden bir vilayet

kurulmuştur.” karar neticesinde il olmuştur (www.resmigazete.gov.tr, 1954). Nevşehir’in il olmasına müteakip ilde tekrardan hızlı bir şehirleşme süreci de başlamıştır (Şıkoğlu, 2017: 104).

Millî Mücadele döneminde Nevşehir’in durumuna bakacak olursak eğer Nevşehir Mondros Ateşkes Anlaşması gereği işgal kuvvetleri tarafından Anadolu’da işgal edilen bölgelere girmemektedir. Ancak buna rağmen halk, Millî Mücadeleye desteğini sunmuştur. Sivas Kongresi’ne Nevşehir’i temsilen katılan Dellalzade Hacı Osman Efendi, Kongre sonrasında Nevşehir’de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmasında öncülük etmiştir. Ayrıca Nevşehir Müftüsü Süleyman Efendi de Millî Mücadeleyi desteklemiştir. Millî Mücadele döneminde Nevşehir adına gerçekleşen en önemli gelişme, Mustafa Kemal Paşa ve Ali Fuat Cebesoy’un 22 Aralık 1919’da Hacıbektaş’a gelmesidir (Doğan, 2012: 60-61).

Günümüz itibariyle Nevşehir İline baktığımızda ise 1954 yılında il olmasından itibaren hem nüfus olarak hem de gelişme açısından ilerleme sağladığı görülmektedir. 7 ilçesi bulunan Nevşehir’in nüfusu yıllar içinde artış göstererek 2020 yılı itibariyle 304.962 olmuştur (www.cip.tuik.gov.tr, 2020). Artan nüfusa oranla ilde iş alanlarında da gelişme yaşanmıştır. İlin önemli gelir kaynakları tarım ve turizm olurken bunun yanı sıra hayvancılık, inşaat ve sanayi alanlarında da önemli gelişmeler olmuştur. Nevşehir’in ilçelerinde bulunan Peri Bacaları, balon etkinliği ve Hacı Bektaş Veli Türbesi gibi faktörler yerli ve yabancı turistlerin Nevşehir’i merak etmesi ve ziyaret etmesinde etkili olmaktadır. Son yıllarda turizm konusunda atılım yapan Nevşehir’i 2019 yılı itibariyle 4 milyona yakın sayıda turist ziyaret etmiş ve ilerleyen yıllarda bu sayının daha da artacağı beklenilmektedir (www.cnnturk.com, 2020). Günümüzde Nevşehir tarihi ve doğal zenginlikleri ile bir taraftan doğa turizmi için önemli bir cazibe merkezi olurken diğer taraftan Hacı Bektaş Veli gibi bir şahsiyeti bağrında barındırmasından dolayı da inanç turizmi açısından önemli bir merkez haline gelmiştir.

Nevşehir'in iş alanları haricinde eğitim açısından gelişmesinde etkisi olan bir diğer husus ise ildeki üniversitelerdir. Nevşehir'de, Nevşehir Hacı Bektaş Veli ve Kapadokya Üniversitesi olarak hizmet veren iki üniversite bulunmaktadır. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 2007 senesinde Nevşehir Üniversitesi adı ile hizmet vermeye başlamıştır. 2013 senesinde isim değişikliği olmuş ve üniversitenin ismi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi olmuştur. Üniversitede 2020 tarihi itibarıyla 20 binden fazla öğrenciye eğitim-öğretim verilmektedir (www.nevsehir.edu.tr). İlin bir diğer üniversitesi olan Kapadokya Üniversitesi ise 2005 senesinde hizmet vermeye başlamış ve hala hizmet vermeye devam etmektedir (www.kapadokya.edu.tr).

1.3. Nevşehir ve Göç

Günümüzde Nevşehir İline baktığımızda sığınma işlemlerinin başladığı yıllardan itibaren yabancıların tercih merkezlerinden biri haline gelmiştir. Şehirde uluslararası koruma, geçici koruma ve ikamet izni ile kalan yabancıların yanı sıra, turizm amaçlı gelen çok sayıda yabancı turist de bulunmaktadır. Turizm amaçlı gelişler her ne kadar tatil amaçlı olsa da sonrasında bu kişilerden Nevşehir'de kalmaya devam edenler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ilde 10.996 (01.10.2020 tarihi itibarıyla) geçici koruma kapsamında Suriyeli bulunmaktadır (www.goc.gov.tr, 2020). Sınır şehirlerine uzak bir yerleşim yerinin neden yabancılar nezdinde tercih sebebi olduğu önemli bir konudur. Bu durumu sadece turizm, tarım ve hayvancılık sebebiyle iş imkanlarının fazla olmasına bağlamak sığ bir bakış açısı olacaktır. Çünkü Nevşehir'in tarihine baktığımızda halkın gayri-müslimler ile hoşgörülü bir hayat yaşadığı görülmektedir. Buna bağlı olarak ise yerel halkın geçmişten gelen genetik mirasları gereği ilde yaşayan yabancılar karşı yardımsever ve hoşgörülü bir bakış açısının olması yabancıların Nevşehir'i tercih etmesinde etkili olmuştur.

Nevşehir'in geçmişine baktığımızda bölgede gayri-müslimler ile bir arada yaşandığını ve sayısal olarak gayri-müslimler ile Türklerin birbirine yakın nüfus dağılımlarının olduğunu görmekteyiz. Nevşehir İlinden bahsedilen seyahatnameleri incelediğimiz zaman, William Francis Ainsworth' un 1842 yılında yayınlanan eserinde yerleşim

yerinin 200 Müslüman, 800 Rum ve 60 Ermeni eviyle 15.000 nüfustan oluştuğunu yazmaktadır. Ainsworth Hristiyanları ziyaret ettiğini ve ayinlerine bile katıldığını belirtmiştir. Heinrich Barth ise 1860 yılında yayınlanan eserinde Ürgüp'ün nüfusundan bahsederek, 1000 Müslüman ve 500 Yunanlı var demiştir (Baştuğ, 2019: 66-67). Aynı şekilde J.R. Stlington Sterrett 1888 yılında yayınladığı yazıda, Nevşehir'in Derinkuyu (Melegobi) ilçesinden bahsetmiştir. Derinkuyu'da yaşayan Yunanlıların Anadolu'nun Doğu bölgelerinde yaşayan Yunanlılardan farklı olarak ana dillerini koruduğu ve günlük hayatlarında kullandığı belirtilmiştir. Belirtilen bu durum, Derinkuyu ilçesinde yaşayan Yunanlılara karşı bir baskının olmadığı ve hoşgörünün hâkim olduğu manasına gelmektedir. Roman Oberhummer-Heinrich Zimmerer ise 1899 yılında Derinkuyu'da 160 Hristiyan, 300 Müslüman ailenin yaşadığı bilgisini vermektedir (Baştuğ, 2019: 70-72).

Bölgede hoşgörünün hâkim olduğunun bir diğer örneği ise Rum mektepleridir. Bölgede Rum nüfus fazla olduğu için eğitimlerini de kendi içlerinde vermek istemekteydi. Buna göre öncesinde kiliseler tarafından verilen eğitim, Tanzimat Fermanı sonrasında Rum mekteplerinde vermeye başlamıştır. Genel mektepler açılana kadarki süreçte eğitimler genelde özel öğretmenler tarafından evlerde verilmekteydi (Maden, 2011: 107).

Bölgede yaşayan gayri-müslimlerin dinlerini özgürce yaşaması, dillerini unutmaması ve kullanabilmesi, eğitimlerini kendilerine özgü okullarda alabilmesi, bölgede yerel halk ile iyi ilişkilerinin olduğunu ve hoşgörü ortamının bulunduğu kanıtıdır. Öncesinde de bahsedildiği gibi genetik miras gereği bölge halkında yabancılara karşı bir anlayışlı davranma düsturu vardır. Ayrıca yılda milyonlarca turist bölgeye gelmesinden kaynaklı olarak da halkta yabancılara karşı aşinalık vardır. Geçici koruma ve uluslararası koruma kapsamında Ülkemize gelen kişiler ise zorunlu şartlardan dolayı ülkelerini terk etmek durumunda kalan insanlardır. Bu kişiler zaten kendi ülkeleri tarafından baskıya maruz kalan ve ötekileştirilen bir grup içinde yer almaktadır. Bu yüzden bu insanlar ülkelerini terk edip başka bir ülkeye sığındıklarında

bir anlayış ve yardım eli beklemektedir. Bölge halkında ise bu anlayış fazlasıyla olduğundan, Nevşehir İli yabancılar tarafından tercih edilen bir şehir haline gelmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ

2.1. Göç Kavramı

Göç kavramı, tarihin her döneminde var olan, pek çok medeniyetin kurulmasında veya yıkılmasında etkisi olan bir olgudur. Bu nedenle tarih boyunca insanlığın gündeminde olmuş ve üzerinde araştırmalar yapılmış olmasına rağmen, Arap Baharı nedeniyle meydana gelen olaylar sonrasında, son 10 yılda dünyada ve özellikle Ülkemizde üzerinde en çok durulan ve konuşulan bir kavram haline gelmiştir. Ancak her ne kadar son 10 yılda popüler bir hale gelse de göç olgusu insanoğlunun var olduğu dönemden itibaren devam eden bir olgudur. Ayrıca Ülkemiz açısından baktığımızda son 100 yılda, birden fazla göç olayı ile karşı karşıya kalınmıştır. Burada bazen kaynak Ülke konumundayken, bazen de hedef Ülke konumunda olunmuştur. Buna bağlı olarak baktığımızda Yunanistan ve Bulgaristan'dan Ülkemize kitlesel olarak göç hareketi yaşanırken, Almanya başta olmak üzere bazı Avrupa Ülkelerine çalışmak amacıyla işçi göçleri olmuştur. Bu vermiş olduğum örnekler kitlesel göç hareketleridir. Bireysel anlamda göç hareketlerine baktığımızda ise bireysel göç hareketinin hala devam ettiğini söyleyebiliriz.

Son yıllarda meydana gelen olaylar neticesinden Suriye Arap Cumhuriyet'inden Ülkemize gelen Suriye uyruklu yabancıların göç eylemi, diğer göç hareketlerine göre daha fazla konuşulmaktadır. Bu konu üzerinde bu denli durulması ve ilgilenilmesinin nedeni; göç eden kişi sayısının, tarihimizdeki benzer olaylara kıyasla oldukça fazla olmasıdır. Örnek olarak verecek olursak eğer, Yunanistan'dan Ülkemize yapılan göç

hareketine baktığımızda, 1923 yılında yapılan mübadele anlaşmasına dayandığını ve yaklaşık olarak 500 bin Müslümanın Ülkemize geldiğini görebiliriz. Buna karşılık ise Türkiye'den Yunanistan'a yaklaşık olarak 1 milyon insanın göç ettiğini söyleyebiliriz (Bedlek, 2017: 12-13). Bulgaristan'dan gelen göçmen rakamlarına baktığımızda ise 1949-1951 yılları arasında toplamda 207.716 kişi olduğu anlaşılmaktadır (Sarıkoyuncu Değerli ve Karakuzu, 2016: 322-323). Ayrıca 1989 yılında yine Bulgaristan'dan 370 bin kişinin Türkiye'ye geldiğini söyleyebiliriz (Zafer, 2010: 44). Bunların yanı sıra 28.04.2011 tarihinden itibaren Ülkemize gelen Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriye uyruklu yabancı sayısına baktığımızda ise 01.10.2020 tarihinde 3.624.941 olduğunu görmekteyiz (www.goc.gov.tr, 2020).

Göç olgusuna pratik olarak değil de literatür olarak baktığımızda göç kavramının genel olarak kabul edilen bir tanımı yoktur. Göç olgusunun her ne kadar insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olsa da 19. yüzyıldan itibaren sistematik olarak inceleme konusu olmuştur (İnce, 2019: 2581). Yapısı itibarıyla dinamik bir olgu olan göçün farklı tanımları karşımıza çıkmaktadır.

Literatürde yer alan göç tanımlarına baktığımızda, şu tanımlar karşımıza çıkmaktadır;

- İnsanların farklı nedenlerden dolayı coğrafi olarak yer değiştirmesidir. Bu yer değiştirme eylemi ülke içine veya ülke dışına olabilir (Adıgüzel, 2018: 3).
- Bireysel ya da toplumsal olarak, isteyerek ya da zorunlu yer değiştirmedir (Bayram, 2019: 114).
- Bir insanın sürekli olarak yaşadığı yerden ayrılmasıdır (Demirhan ve Aslan, 2015: 25).
- Daha iyi bir hayat sürmek için kişinin yer değiştirmesidir (Zhanadilova, 2018: 117).
- Mekânsal bir değişikliktir (Özer, 2004: 11).
- Belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilen yerleşim alanı değişikliğidir (Ertürk ve Günel Yılmaz, 2017: 201).
- Asıl yerinden, ulaşılmak istenilen yere harekettir (Karpas, 2003: 3).

- Göç kavramı, 6458 sayılı YUKK'ta düzenli ve düzensiz göç olarak tanımlanmıştır. Kanunun 3. maddesi "yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de yasadışı çalışmasını ifade eden düzensiz göç" olarak göç kavramını ele almıştır (6458, m. 3).
- Göç İdaresi ise göçü şu şekilde tanımlamaktadır; "bir kişi veya bir grup göçmenin uluslararası sınırdan geçmesi ya da yaşadığı ülke içinde bir yerden bir başka yere gitmesi şeklinde tanımlanmakta olup ve şekli, süresi ve neden olduğuna bakılmadan yer değiştirme sürecini meydana getiren göç hareketi olarak tanımlanmaktadır" (www.goc.gov.tr, 2018).

2.2. Göç ile İlgili Kavramlar

Ülkemizde bulunan Suriyeliler ile ilgili evlilik konusuna değinmeden önce bu kişilerin Türkiye'deki statüleri üzerinde durulması gerekmektedir. Ancak bu bölümde sadece Suriyelilerin statüsü üzerinde değil, kavramlar arasındaki benzerlikleri ve anlam karmaşasını engellemek amacıyla uluslararası koruma ile ilgili statüler üzerinde de durulacaktır. Çünkü halk arasında ve basında görüldüğü kadarıyla Suriyeli yabancılar hakkında mülteci, sığınmacı, göçmen ve misafir gibi farklı kavramların yanlış olarak kullanıldığı görülmektedir. Göç kavramı üzerinde önceden açıklama yapıldığından, bu kavram üzerinde tekrar durulmayacaktır.

2.2.1. Göçmen

Göç tanımında olduğu gibi göçmen kavramının da tanımı konusunda genel olarak üzerinde anlaşılan bir tanım bulunmamaktadır. Söz konusu terimde belirleyici faktör kişinin göç eylemini özgür iradesi ile alması ve rahat bir yaşam isteği sebebiyle gerçekleştirmesidir (Adıgüzel, 2018: 4). Ancak kişinin göçmen olarak kabul edilmesi için ülkesinin korumasını kaybetmemesi gerekir.

Göç terimleri sözlüğüne baktığımızda göçmeni:

“Göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel uygunluk’ sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu ifade, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler göçmeni, sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey olarak tanımlar. Bu tanım kapsamında, turist veya işadamı statüsüyle daha kısa sürelerde seyahat eden kişiler göçmen olarak değerlendirilmemektedir. Ancak yaygın kullanım, tarım ürünlerinin ekimi veya hasadı için kısa sürelerde seyahat eden mevsimsel tarım işçileri gibi kısa dönemli göçmenlerin bazı türlerini de kapsar” şeklinde ifade etmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 37).

2.2.2. Mülteci

Son dönemde Suriye’de meydana gelen olaylar neticesinde sınırimıza gelen göç akınları, Afganistan’daki karışıklık nedeniyle Ülkemize yasa dışı yollardan girişin sıklığı ve medyanın bu görüntüleri ekranlara sıkça getirmesi sonucunda mültecilik konusu sıklıkla konuşulan ve merak edilen bir konu olmuştur.

Mültecilik olgusu bölgesel olacağı gibi küresel bir halde de olabilir. Ancak burada uluslararası bir göç hareketinin olması zorunludur. Bu kavramı ortaya çıkaran göç hareketi de sıklıkla savaş, doğal afet ve ülke içi karışıklık gibi nedenlere dayanmaktadır (Kara ve Korkut, 2010: 154-155).

Mültecilik kavramı ile ilgili başvurabileceğimiz iki tür kaynak vardır. Bunlardan birisi Türkiye’nin de taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi ve yabancıların iş ve işlemlerini düzenleyen 6458 sayılı YUKK’tur. Cenevre Sözleşmesinin 1. maddesinde yer alan tanıma göre mültecilik:

“1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı

olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa” denilmektedir (www.multeci.org.tr, 2020).

Kişinin bulunduğu ülkede mültecilik statüsünü alabilmesi için tanıtmda da belirtilen beş kriterden en az biri nedeniyle ülkesinden ayrılmış olması gerekmektedir. Bu kriterler;

- Irk
- Din
- Tabiiyet
- Belirli bir sosyal gruba mensubiyet
- Siyasi görüştür.

Kişilerin başvuruları karara bağlanırken her ne kadar geri göndermeme ilkesi göz önünde bulundurulsa da, kişinin başvuru nedeni beş ana kritere uygun değilse kişi mülteci statüsünü kazanamaz. Kişinin durumuna göre farklı bir statü verilebilir.

Cenevre Sözleşmesi mültecilik kavramında herhangi bir bölge veya başka bir kısıtlamaya gitmemiştir. Ancak Türkiye bu sözleşmeyi imzalarken bazı kısıtlamalara gitmiştir. Türkiye Sözleşmede verilen hiçbir hükmün, Türkiye’de Türk Vatandaşlarına verilen haklardan daha fazlasını mültecilere vereceği şeklinde yorumlanmamasına ilişkin çekince koymuştur. Ayrıca Türkiye mültecilik kavramında coğrafi olarak bir kısıtlama koyarak, sadece Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar neticesinde Türkiye’ye gelen kişileri mülteci olarak kabul edebileceğini belirtmiştir (Erdem, 2017: 334). Sözleşmede konulan çekinceye uygun olarak 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı YUKK’ un 61. Maddesinde:

“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan,

oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” şeklinde ifade edilmiştir (6458, m. 61).

Yine aynı kanunda belirtildiği üzere Avrupa ülkelerinin kanuni karşılığı ise “Avrupa Konseyi üyesi ülkeler ile Cumhurbaşkanınca belirlenecek diğer ülkeleri” kapsamaktadır (6458, m. 3).

2.2.3. Sığınmacı

Sığınmacı kavramı, genellikle mülteci kavramı ile karıştırılan ve birbirini yerine kullanılan bir kavramdır. Bu iki kavram zorunlu sebeplerden dolayı ülkesini terk eden ve güvenli bir hayat yaşamak isteyen kişiler için kullanılmaktadır. İki kavram her ne kadar birbiri ile ilişkili gibi olsa da hukuksal olarak farklı kavramlardır. Buna bağlı olarak, sığınmacı bir ülkeye mülteci olmak için başvurusunu yapan ve başvurusu sonuçlanıncaya kadar kalmış olduğu statüye denir (Adıgüzel, 2018: 6).

İç hukukumuzdaki mevzuata göre ise sığınmacılık ile ilgili bir kavram yoktur. Sığınmacı kavramı yerine 6458 sayılı YUKK’ da başvuru sahibi kavramı bulunmaktadır. Kanunun 3. maddesinin d bendine göre başvuru sahibi, “Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi” ifade etmektedir (6458, m. 3).

2.2.4. Şartlı Mülteci

Şartlı Mülteci kavramı, Ülkemizin taraf olduğu Cenevre Sözleşmesine coğrafi kısıtlama koyması nedeniyle 6458 sayılı Kanun’da kullanılan bir kavramdır. Kanunun 62. Maddesinde:

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle

yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.” şeklinde şartlı mülteci kavramı tanımlanmıştır (6458, m. 62).

Burada dikkat edildiği üzere mültecilik kavramı ile şartlı mültecilik kavramlarındaki fark coğrafi bir farktır. Onun dışında başvuru sahibinin başvurusu değerlendirilirken üzerinde durulması gereken kriterlerde bir farklılık bulunmamaktadır.

2.2.5. İkincil Koruma

Bu kavram da hukukumuza 6458 sayılı YUKK ile girmiştir. Kanununun 63. Maddesinde:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak,

olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.” hükmü yer almaktadır (6458, m. 63).

İkincil koruma statüsü, kişinin başvuru sebebinin mülteci veya şartlı mülteci olmasını gerektiren beş kritere girmediği durumda kullanılan tamamlayıcı bir koruma niteliğindedir. Kişinin başvuru kriterleri statü alması için uygun değil, ancak ülkesine de geri gönderilememesi halinde kullanılan bir statüdür. Aslında bu statüyü geri gönderme yasağı ile beraber değerlendirmemiz gerekmektedir. 6458 sayılı Kanununun 4. maddesinde “Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal

gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.” hükmü yer almaktadır (6458, m. 4).

2.2.6. Geçici Koruma

Geçici Koruma kavramı hem Türk Hukukunda hem de Avrupa Hukukunda yer alan bir kavramdır (Erdem, 2017: 337). Tarihsel olarak baktığımızda ise ilk olarak iç hukuktan ziyade Avrupa hukukunda değinilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geçici koruma ilk olarak 1990’lı yıllarda Yugoslavya’nın parçalanması döneminde ortaya çıkmıştır. Bu parçalanma sonrasında çıkan olaylar neticesinde milyonlarca insan Avrupa’nın çeşitli ülkelerine göç etmiştir. Ancak bu kadar yoğun bir göç hareketine hazırlıklı olmayan Avrupa ülkelerinin bireysel sığınmacı kanunları etkili olamamıştır. Buna bağlı olarak mülteci akınına maruz kalan ülkeler, vize sınırlaması getirerek sorunun üstesinden gelmeye çalışmıştır. Ancak bu tedbirler de göç akınlarını engelleyememiştir. Tüm bu olaylar sonrasında 1994 yılında BMMYK tarafından “Geçici Koruma Hakkında Daha Geniş Kapsamda Not (Note on Temporary Protection in a Broader Context)” yayınlanmıştır. Bu düzenleme ile de Avrupa hukukunda ilk defa geçici korumadan bahsedilmiştir (Seyhan, 2019: 90).

2004 tarihli 100 no’lu Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre ise kitlesel sığınmadan bahsedebilmek için “uluslararası bir sınıra doğru dikkate değer sayıda insan hareketliliğinin olması, bu hareketliliğin hızlı bir varışla devam etmesi, ev sahibi (karşılaman) devletin yakın dönemde mevcut bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak hale gelmesi” gerekmektedir (Adıgüzel, 2018: 15).

1990’lı yıllarda çıkan Yugoslavya krizinden günümüze kadar ki süreçte geçici koruma ile ilgili bazı düzenlemeler yapılmış olsa da uluslararası hukuk ekseninde niteliği ve kapsamı yasal bir zemine oturtulamamıştır. Bunun neticesinde ise bu düzenlemeler bağlayıcı olmaktan ziyade yol gösterici bir niteliğe sahiptir (Öztürk, 2017: 207). Yani

geçici koruma hakkındaki politikalar uzun vadeli bir çözüm yerine bir ara çözüm niteliğindedir (Poyraz, 2012: 58).

Geçici koruma kavramına iç hukuk kapsamında bakacak olursak eğer ilk defa 6458 sayılı YUKK ile bir düzenleme yapılmıştır. Kanunun 91. Maddesinde Geçici korumaya yer verilmiş olup, “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.” şeklinde tanımı yapılmıştır (6458, m 91). 2011 yılında Suriye’de meydana gelen olaylar neticesinde Türkiye’ye gelen kitlesel göçler sonucunda konu hakkında kanunda yapılan düzenlemeye ek olarak, 22.10.2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir (Erdem, 2017: 338). Yayınlanan bu Yönetmelik ile geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli yabancıların tüm hak ve yükümlülükleri, iş ve işlemleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Genel olarak baktığımızda kişinin geçici koruma kapsamına dâhil edilebilmesi için;

- Kitlesel bir şekilde ülkesinden ayrılmaya zorlanması,
- Ayrıldığı ülkeye geri dönme imkânlarının olmaması,
- Acil ve geçici koruma ihtiyaçlarının olması gerekmektedir.

Bu belirtilen kriterler doğrultusunda ise 28.04.2011 tarihinden itibaren Türkiye’ye giriş yapan Suriyelilere açık kapı politikası uygulanarak, korunma ihtiyaçlarının sağlanması amacıyla Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye’ye kabul edilmişlerdir. Günümüz itibarıyla ise 01.10.2020 tarihinde paylaşılan verilere göre 3.624.941 kayıtlı Suriyeli Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunmaktadır (www.goc.gov.tr, 2020). Tabi bu sayıya 19.09.2019 tarihi itibarıyla Türkiye’de doğan 450 bin civarındaki Suriyeli bebeklerde dâhil edilmektedir (www.multeciler.org.tr, 2020).

6458 sayılı kanunun 4. maddesinde belirtilen ve üzerinde hassas olunan ilkelerden birisi olan geri gönderme yasağı tüm yabancıları kapsayan bir ilke olduğundan, bu

yasaktan geçici koruma kapsamındaki Suriye uyruklu yabancılar da faydalanabilmektedir.

2.3. Göç Çeşitleri

Göç kavramı, olgu itibariyle sıradan bir durum gibi görülse de, karmaşık ve dinamik bir yapıya sahiptir. Göçün ortaya çıkma nedeni bireylere göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenlere göre her bir göç farklı bir kategoriye girmektedir. Göç olgusunu genel olarak; bireysel-kitlesele, gönüllü-zorunlu, iç-dış, düzenli-düzensiz göç şeklinde çeşitlere ayırabiliriz.

2.3.1. Bireysel Göç

Bireysel veya aile göçü kişilerin daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak amacıyla gelişmemiş ülkeden gelişmiş ülkeye veya gelişmemiş bölge ve ilden gelişmiş bölge veya ile doğru yapılan göç hareketlerine denir (Çağlar, 2018: 33). Söz konusu göçler daha çok kişilerin beklentileri ve istekleri doğrultusunda gerçekleşmektedir.

2.3.2. Kitlesele Göç

Tarihsel olarak bakıldığında kitlesele göçe örnek olarak, ilkel çağlarda kabile olarak yaşayan insanların toplu bir şekilde yapmış olduğu göç hareketlerini gösterebiliriz (Çağlar, 2018: 33). Bunun yanı sıra kitlesele göçler, devlet içinde çıkan iç savaş, devletin halkına karşı genel bir şiddet uygulaması, terör, doğal afet, kuraklık veya hastalık gibi sebeplerle ortaya çıkabilmektedir.

Kitlesele göçler, genellikle mülteci akınları şeklinde günümüzde ortaya çıkmaktadır (Canbey Ozguler, 2018: 8). Çalışmamızın konusunu oluşturan Suriye uyruklu

yabancıların Ülkemize yapmış oldukları göç hareketi de bu konu başlığı altında gösterilecek en güzel örneklerden birisidir.

2.3.3. Gönüllü Göç

Kişilerin içinde bulunmuş olduğu coğrafyayı kendi isteği ile terk etmesi durumudur. Bu göç türünün ortaya çıkmasında, ayrıldığı bölgenin itici faktörlerinin yanı sıra göç ettiği bölgenin çekici faktörleri de etkilidir. (Seyhan, 2019: 51). Kişiler göç etmeden önce bu faktörler üzerinde analizler yaparak, kendilerine en cazip gelen tercihi seçmektedir. Bu tercihlerin genel olarak yoğunlaştığı beklenti ise iyi bir yaşam sürme arzusudur (www.thoughtco.com, 2020). Gönüllü göçün bir diğer unsuru ise kişilerde veya ailelerde herhangi bir baskı unsurunun olmamasıdır (Seyhan, 2019: 51).

2.3.4. Zorunlu Göç

Gönüllü göçün aksine kişilerin bulunduğu bölgeyi kendi istekleri dışında terk etmek zorunda olmaları durumu sonucunda ortaya çıkan göç türüdür. Bu göç türünde kişilerin bir yere sığınma ihtiyacı ağır basmaktadır (Çobanoğlu, 1996: 12). Zorunlu göçün ortaya çıkmasında çekici faktörlerden ziyade itici faktörler etkili olmaktadır. Bu faktörler genel olarak; savaş, şiddet ve doğal afetlerdir (Seyhan, 2019: 53).

Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre de zorunlu göçler kişilerin, yaşama hakkını ve refahını korumak amacıyla yapmış olduğu göçlerdir. Mültecilerin göç hareketleri bu göç türüne girmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 103).

2.3.5. İç Göç

Kişilerin yaşamış olduğu ülke sınırları içinde farklı bir ile veya bölgeye göç etmesi sonucunda gerçekleşmektedir. İç göç genellikle ekonomik, siyasal ya da toplumsal

sebeplerden dolayı meydana gelmektedir (Özer, 2004: 24). İç göçlerinde kendi içinde çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar;

- **Mevsimlik Göç:** Genellikle ekonomik temelli olarak, kişilerin çalışmak amacıyla yer değiştirmesidir.
- **Sürekli Göç:** Kişilerin, göç ettiği yerde kalıcı olarak ikamet etmesi durumudur.
- **Zorunlu Göç:** Kişilerin, kendisinden kaynaklı olmayan ve isteği dışında yer değiştirmesidir.

İç göç ayrıca kırdan kente, kırdan kıra, kentten kente ve kentten kıra olarak yapılmaktadır (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 250). Bu şekilde gerçekleşen göçler genellikle şehirlerin ve bölgelerin gelişmişlik endeksleri göz önünde bulundurularak kırdan kente şeklinde daha çok gerçekleşmektedir.

2.3.6. Dış Göç

Kişilerin bulunmuş olduğu ülke sınırlarını aşması durumudur. Dış göçler gönüllü veya zorunlu bir şekilde gerçekleşebilmektedir. Dış göçlerde de savaşlar, kıtlık ve daha iyi ekonomik şartlar önemli belirleyici faktörlerdir (Güreşçi, 2016: 1059-1061). Dış göç kavramının kendi içinde ayrımları bulunmaktadır. Bunlar; işçi, mübadele, beyin göçü ve zorunlu göçtür.

- **İşçi Göçü:** Kişilerin çalışmak amacıyla yasal veya yasal olmayan bir şekilde başka bir ülkeye göç etmesidir.
- **Mübadele Göçü:** Ülkelerin karşılıklı anlaşması sonucunda, ülkelerinde yaşayan insanlardan anlaşmada belirlenen niteliklere sahip kişilerin karşılıklı yer değiştirmesidir.
- **Beyin Göçü:** Eğitimli ve yetenekli kişilerin, gelişmiş ülkelere göç etmesi durumudur. Bu göç türünde kişilerin göç etmesinde, göç edenlerin ilgi alanları gereği buldukları ülkede faaliyet gösterememesi ya da bulunduğu ülkedeki imkânların kısıtlı olması sebep olarak gösterilebilir.

- **Zorunlu Göç:** Kişilerin, farklı sebeplerden dolayı ülkelerinden ayrılmak zorunda olmalarıdır. Mültecilerin durumu bu göç türünün en iyi örneklerinden biridir.

2.3.7. Düzensiz Göç

Göç konusunda Ülkemizin tek yetkili kurumu olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün iş ve işlemlerinin belirlendiği ve Ülkemizdeki yabancılara yönelik uygulamaların belirleyicisi olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), göç olgusunu düzenli ve düzensiz göç olarak ele almıştır. Kanunun 3. maddesinde yer alan tanımlara göre düzensiz göç, “yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını, Türkiye’den çıkışını ve Türkiye’de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı” ifade eder (6458, m. 3). Burada dikkat edildiği üzere düzensiz göç kişilerin sadece yasal olmayan yollardan ülkeye giriş yapmasını değil, aynı usulle çıkış yapması durumunu da kapsamaktadır. Bunların dışında kişilerin uluslararası koruma başvurularının geri çekilmiş sayılması ya da başvurularının reddedilmesine rağmen ülkede hala kalmaya devam etmeleri de düzensiz göçe girmektedir (Seyhan, 2019: 54). Söz konusu göçler, genellikle insan kaçakçılığıyla gerçekleşmekte olup, düzensiz göçlerde hedef durumunda olan ülkelerin güvenlikleri açısından zafiyet oluşturmaktadır. Her yıl yaklaşık 800.000 kişinin insan kaçakçıları aracılığı ile düzensiz göç eyleminde bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca 2.5-4 milyon insanın da düzensiz bir şekilde ülkelerin sınırlarını aştığı tahmin edilmektedir (Seyhan, 2019: 54-55).

2.3.8. Düzenli Göç

6458 sayılı kanunun 3. maddesine göre düzenli göç, “yabancıların, yasal yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını ve Türkiye’den çıkışını” ifade etmektedir (6458, m. 3). Düzensiz göçün aksine bu göç türünde kişiler ilgili ülkelerin yetkili organları tarafından gerekli kontrollerin yapılmasının ardından ülkeye kabul edilmektedir.

2.4. Göç Kuramları

2.4.1. Ravenstein Göç Kanunları

Ravenstein yapmış olduğu çalışma ile William Farr'ın göç ile ilgili düşüncelerini yanlışlamaya yönelmiştir (Çağlayan, 2006: 68). Farr'a göre göç olgusu ile ilgili kesin bir kanunun varlığından söz edilmemektedir. Ancak Ravenstein, Farr ve Farr gibi göçün, kesin ve genel geçer belirleyicilerinin olmadığı fikrini savunanların aksine, göç olgusuna ait geçerli kanunların olabileceğini göstermek amacıyla incelemelerde bulunmuştur (Ela Özcan, 2016: 188)

Ravenstein çalışmasını 1871-1881 yılları arasında yapmıştır. Çalışmasında İngiliz nüfus istatistiklerini kullanmıştır (Bayram, 2019: 114). Çalışmasının çıkış noktası Avrupa ve Amerika'da endüstrinin gelişmesine bağlı olarak, bölgelerde iş imkânlarının artması sonucunda, insanların yaşamış olduğu ülkeleri bırakarak gelişme sağlayan ülkelere göç etmeleridir (Ela Özcan, 2016: 199). Ravenstein çalışmalarının neticesinde 1885 ve 1889 yıllarında yayımlanan "Göç Kanunları (The Laws of Migration)" başlıklı makalelerinde belirlediği 7 göç kanunu oluşturmuştur. Bu göç kanunları şunlardır;

2.4.1.1. Göç ve Mesafe

Ravenstein'e göre göçmenler daha çok kısa mesafeli göçü tercih etmektedir (Adıgüzel, 2018: 23). Kısa mesafeli göçlerde gidilen yerde göç dalgaları yaratan bir etkiye sahiptir (Çağlayan, 2006: 69). Göç dalgalarının yönü ise büyük endüstri ve ticaret merkezlerine yöneliktir (Yalçın, 2004: 23).

2.4.1.2. Göç ve Basamakları

Sanayileşme ve ticaretin gelişmesine bağlı olarak kentlerde büyüyen ekonomi, kentin çevresinde yaşayan insanların kente gelmesine neden olacaktır. Bu kırsal alandaki

seyrelme ise uzak bölgelerden gelen göçmenler tarafından doldurulacaktır. Uzak bölgelerdeki seyrelmede, o bölgelere yakın yerlerden gelen kişilerce doldurulacaktır. Her bir basamakta kente yaklaşılabacak, kentin avantajları görülecektir. Kentin avantajları algılandıkça da göç tüm ülkeye yayılacaktır (Adıgüzel, 2018: 23).

2.4.1.3. Yayılma ve Emme Süreci

Kurama göre kişiler tarafından gerçekleştirilen göç hareketleri amaçsız değildir. Her göçün farklı da olsa bir amacı vardır. Bu amaç, genel olarak kentin gelişen ekonomisinden fayda sağlamak ve kazançtan pay almaktır. Buna karşılık hedef şehrin ise ekonominin büyümesinden kaynaklanan bir iş gücü ihtiyacı vardır. Buna bağlı olarak, ekonomik olarak gelişen kentler iş gücü ihtiyacını göç eden kişilerden temin etmektedir. Başka bir ifade ile bu arz talep dengesi çevreden göçmen emilerek giderilmektedir (İnce, 2019: 2584).

2.4.1.4. Göç Zincirleri

Ravenstein'e göre göç alan ülkeler, zamanla menşe ülke konumuna geçerek, göç veren ülke de olabilmektedir. Kurama göre göç hareketleri bir defa başladığı zaman süreklilik arz eden bir olgu haline gelir. Yani başlangıçta yapılan bir göç hareketi, başka bir göçü tetikleyebilmektedir (Aydemir ve Şahin, 2017: 363)

2.4.1.5. Doğrudan Göç

Ravenstein'in önceki kanunlarında basamaklı, kısa mesafeli ve zincirleme göç olgusundan bahsedilmiştir. Ancak kuramın bu kanun maddesinde "doğrudan, uzun mesafeli ve basamaksız" bir göç türünden bahseder. Burada kişiler büyük ticaret, endüstri merkezlerine uzun mesafeli olarak doğrudan göç etmektedir (Adıgüzel, 2018: 24-25).

2.4.1.6. Kır Kent Yerleşimcileri Farkı

Bu kanun maddesinde kır ve kentte yaşayanlar arasında kıyaslama yapılarak kırdaki yaşayan kişilerin kentte yaşayan kişilere göre daha fazla göç etme eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Kente yönelen göçler, kentte yaşayan kişileri yerinden etmemesine rağmen, kırsal kesimler arasında yapılan göçler, kırsal kesimde yaşayan halkta göç eğilimi oluşturmaktadır (Çağlar, 2018: 32).

2.4.1.7. Kadın Erkek Farkı

Ravenstein'in son kanununa göre ise kadınlar kısa mesafeli, erkekler uzun mesafeli göçe daha eğilimlidir. Ayrıca Ravenstein kadınların erkeklere oranla daha fazla göç eğiliminde olduğunu belirtmiştir (Yalçın, 2004: 25).

2.4.2. İtme –Çekme Teorisi

Everett Lee, 1966 yılında yayınladığı "Bir Göç Teorisi" adlı makalesinde itme çekme teorisini açıklamıştır. Lee kuramında, kişiden daha çok göç olgusuna yoğunlaşmıştır. Ancak göçmenin de göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Yalçın, 2004: 30).

Lee yayınlamış olduğu makalesinde Ravenstein'in göç kanunları çalışmasına atıfta bulunarak çalışmasını yapmaktadır. Lee, Ravenstein'in çalışmasından itibaren binlerce çalışma yapıldığını ve bu çalışmalarda Ravenstein'in çalışmasına atıflar yapıldığını belirtmiştir. Ancak Lee "Göç Kanunları" çalışmasının üzerinden 75 yıl geçtiğini ve bu süreçte yapılan çalışmaların çoğunun göçmenlerin demografik yapısına ait genel bir eğilim ortaya koymaktan öteye gidemediğini ifade etmiştir (Çağlayan, 2006: 72).

Lee çalışmasında göçlerin temel özelliklerini ortaya koymaya çalışmış ve itici-çekici faktörleri saptayarak 4 temel faktör belirlemiştir. Bu faktörler;

- Menşe ülke ile ilgili faktörler.
- Hedef ülke ile ilgili faktörler.
- Araya giren engeller
- Bireysel faktörler (İnce, 2019: 2586).

İtme-çekme kuramına göre kişilerin hem yaşadığı yerde hem de göç ettiği yerde itici ve çekici faktörler beraber bulunmaktadır. Ancak bu faktörler kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu farklılık yaş, cinsiyet, eğitim ve kişilerin beklentileri gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır (Çağlayan, 2006: 73).

Lee'nin kuramına göre göç edilen yer ile göç ettiği yerde "+,-,0" ile ifade edilen faktörler vardır. Burada "0" ile gösterilen faktörler nötr değer olan, yani herkes için aynı olan ve göçe herhangi bir etkisi olmayan faktörlere karşılık gelir. Olumlu faktörler "+" ile gösterilirken "-" ile gösterilen faktörler ise olumsuz faktörleri temsil etmektedir (Aktaş, 2015: 201)

Olumlu faktörler göç hareketi için çekici olan faktörlerdir. Olumsuz faktörler ise itici faktörlere karşılık gelmektedir. Ancak göç edilecek yer, göçenler için bütün yönleri itibariyle olumlu değildir. Göç edilecek yerdeki faktörlerde bir bütünlük söz konusu olup, olumlu, olumsuz ve nötr değerlerin hepsi bir arada bulunmaktadır (Çağlayan, 2006: 73).

Göç olgusunun gerçekleşmesinde kişiler değerlendirmelerini yaparken, göç etmeyi planladığı yer ile o an yaşamış olduğu yerin olumlu ve olumsuz özelliklerini bir bütün olarak ayrı ayrı değerlendirmektedir. Yani kişi yaşadığı yeri kendi içinde, göç edeceği yeri de kendi içinde değerlendirmektedir (Çağlayan, 2006: 73).

Lee'nin kuramında vurguladığı bir diğer konu da göçün belirleyenleridir. Göçün belirleyenleri olarak iki boyut vardır. Bunlar; mikro ve makro faktörlerdir. Mikro

faktörler kişisel, makro faktörler ise kişisel olmayandır. Belirli bir bölgede yerleşik olarak yaşayan potansiyel göçmenler, yaşadıkları bölgedeki olumlu ve olumsuz faktörleri bireysel olarak rahat bir şekilde değerlendirebilmektedir. Bu kişiler göç etmeyip bölgede kalmaya devam ederlerse ilerleyen zamanlarda ne olabileceği ile ilgili de değerlendirmeyi yapabilmektedirler. Ancak bu potansiyel göçmenlerin değerlendirme yapamadığı husus göç edeceği yerdir. Göç edeceği yerdeki sosyal yapı ve o bölgedeki belirsizlikler, kişilerin göçten beklentileri ve göç olgusu sonucunda oluşacak riskler göç sürecinin belirleyicileridir. Bu belirsizlikler ise bazen potansiyel göçmenleri göç sürecinden alıkoyabilmektedir (Çağlayan, 2006: 74).

Lee'nin üzerinde durduğu bir diğer faktör ise yaşanan yer ile göç edilecek hedef arasındaki engellerdir. Göç analizini daha doğru yapabilmek için olumlu ve olumsuz özelliklerin yanı sıra iki bölge arasındaki engelleri de iyi analiz etmek gerekir. Kuramda engelleyici faktörler mikro ve makro olarak ele alınmıştır. Mikro faktörler kişisel farklılıklara ve kişinin içinde bulunduğu duruma bağlı olarak değişmekle birlikte, göçün beraberinde getireceği belirsizlik, gidilecek mesafe, ulaşım bedeli ve ulaşım imkânları gibi etmenlerdir. Makro faktörlere ise katı göç kanunları, göç için fiziksel uygunluk ve ülkelerin farklı uygulamalarını örnek gösterebiliriz (Çağlayan, 2006: 74).

İtme-çekme teorisine çalışmamız kapsamında baktığımızda ise Suriye'de yaşanan olaylar neticesinde milyonlarca insanın göç ettiği anlaşılmaktadır. Göç hareketinin genellikle komşu ülkelere doğru yapıldığı görülse de, Türkiye diğer ülkelere göç eden kişi sayısı olarak ayrılmaktadır. Çünkü Suriyeliler tarafından en fazla göç edilen ülke Türkiye olmuştur (www.sputniknews.com, 2018). Bu durumu sadece komşu ülke olma durumuna bağlamak tabii ki yetersiz kalacaktır. Çünkü diğer komşu ülkelere giden kişi sayısı ile karşılaştırıldığında çok daha fazla kişinin Türkiye'ye geldiği anlaşılmaktadır. Bu durumu teoride de bahsettiğimiz gibi göç eylemini yapacak olan kişilerin "+", "-" faktörleri değerlendirmesi ve bunun sonucunda Türkiye açısından "+" özelliklerin fazla olmasına bağlamak gerekmektedir. Her birey tarafından farklı faktörler "+" olabilirken, genel itibarıyla Türkiye Suriyeli yabancılar açısından göç etmeye elverişli bir ülke konumundadır.

Son olarak bir genelleme yaparsak çekici faktörler;

- Emek/İş gücü talebi,
- Siyasi özgürlükler,
- Eğitim şartları,
- Sağlık şartları,
- Ekonomik fırsatlar,
- Güvenlik vb.'dir.

İtici faktörler ise;

- Yetersiz yaşam standartları,
- Ekonomik yetersizlik,
- Sosyal imkânların yetersizliği,
- Yaygın şiddet,
- Savaş,
- Sosyo-ekonomik eşitsizlik vb. şeklinde sayılabilir (Seyhan, 2019: 65).

2.4.3. Petersen'in Göç Tipleri

Göç üzerine araştırma yapan bir diğer isim de William Petersen'dir. Petersen, her insan aynıdır ve göç de normal bir olgudur düşüncesine karşı çıkmıştır. Bu duruma Petersen, "eğer her insan aynıysa neden bazıları göç ediyor da bazıları etmiyor" sorusuyla çalışmalarına başlamıştır (Çağlayan, 2006: 75).

Göçün itme çekme faktörleri üzerinde çalışma yapan Petersen, bu faktörlerin sabit olmadığını belirtmiştir. Zaman içinde itme faktörleri çekme faktörü, çekme faktörleri ise itme faktörü olabilmektedir (Çağlayan, 2006: 75).

Petersen'a göre ekonominin durumu göç olgusu için her zaman önemli bir faktördür. Buna bağlı olarak ekonominin toplumsal sınıflar açısından ne anlama geldiğini ve ekonominin göçü nasıl şekillendirdiğini göçleri sınıflandırabilmek için iyi analiz etmek

gerekir. Çünkü toplumsal sınıfların ekonomiye bakış açıları farklı olduğundan, ekonomide meydana gelen bir değişime karşı toplumsal sınıflarında tepkileri farklı olabilmektedir. Bu kapsamda Petersen sınıfsal farklılıkları gözetererek 5 göç tipi oluşturmuştur (Çağlayan, 2006: 75). Bunlar;

2.4.3.1. İlkel Göçler

Göçebe toplulukların dönemlik yer değiştirmeleri veya ilkel kabilelerin yer değiştirmeleri bu kategoriye girse de aslında bu başlık kuraklık, kötü hava şartları gibi çevresel zorluktan kaynaklanan ve gerçekleştirilen toplu göçleri kapsamaktadır (Adıgüzel, 2018: 27).

2.4.3.2. Zoraki ve Yönlendirilen Göçler

Bu göç tipinde devletin ya da bir kurumun/kuruluşun yarattığı baskı ayırt edici bir özelliştir. Bu göç tipi iki kategoride değerlendirilmektedir. Birincisi, devletten baskı görmesi veya sosyal bir baskıya uğraması sonrasında birey veya toplum göç etmede kendi kararını verebiliyorsa buna yönlendirilen göç denilmektedir. Ancak birey veya toplum göç kararı üzerinde inisiyatif kullanamıyorsa buna da zoraki göç denilmektedir (Çağlayan, 2006: 76).

2.4.3.3. Serbest Göç

Diğer göç tiplerinden farklı olarak serbest göç tipinde, kişinin üzerinde göç eylemini gerçekleştirirken çevresel bir etki ya da devletin veya başka bir kurumun baskısının olmaması durumudur. Bu göç tipinde kişi sadece kendi özgür iradesi ile göç eylemine karar vermektedir (Adıgüzel, 2018: 27).

2.4.3.4. Kitlesele Göç

Kitlesele göç tipinde belirleyici olan etken teknolojik gelişme ve teknolojik gelişmeye bağılı olarak ortaya çıkan değışimdir. Petersen teknolojiye bağılı olarak ulaşım imkânlarının iyileşmesi neticesinde göçün kitlesele bir hal aldığıını belirtmiştir. Serbest göç sonucunda Amerika ve Avrupa'ya yapılan göçler öncü göç haline gelmiştir. Öncü göçlerin etkisi ile de teknolojik imkânlardan kaynaklı olarak kitlesele göçler ortaya çıkmıştır (Çağlayan, 2006: 76).

2.4.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

1940 yılında ilk kez Stouffer, Kesişen Fırsatlar Kuramından bahsetmiştir. Stouffer çalışmasında çekme faktörleri üzerinde durarak sosyal aktör olarak göçmeni ön planda tutmaktadır. Çalışmasını Cleveland bölgesine ait nüfus istatistikleri ve evlerinden taşınan kişileri veri kabul ederek geliştirmiştir (Çağlayan, 2006: 77). Bu kurama göre göçe neden olan 3 önemli faktör vardır. Bu faktörler;

- Göçün mesafesi,
- Göç edilen yerdeki fırsatlar,
- Fırsatların miktarıdır (Bayram, 2019: 117).

Stouffer'e göre bu 3 faktörden "göçün mesafesi" analiz nesnesi olarak diğerslerinin önünde yer almaktadır. Stouffer çalışmasında iki merkeze yönelecek olan göçte, çekme faktörleri önemlidir ancak bu çekme faktörlerinin önemini belirleyen temel nokta mesafedir. Buna göre kişinin göç etmesinde hedef yerdeki iş imkânlarının çokluğu ile doğru bir orantı vardır. Ancak mesafenin kısa olması ise kişileri göç için cesaretlendiren bir faktördür. Yani genel olarak göç edilecek yerdeki fırsatların fazlalığı ve mesafenin kısa olması insanları göçe teşvik eden faktörlerdir (Bayram, 2019: 117).

2.4.5. Ağ (Network) Teorisi

Buraya kadar incelenen göç kuramlarında genel olarak göçün sebepleri üzerinde durulmuştur. Aynı şekilde göç kuramlarında ekonomik temel üzerinde durularak tarihsel perspektiften kopuk bir yaklaşım benimsenmektedir. Ağ teorisine göre ise bu yaklaşım yanlıştır. İlk olarak göç olgusunu tarihsel perspektiften ayrı değerlendirmek başlı başına yanlıştır. Göç olgusu sosyal zemini bağlamında, tarihsel olarak göz ardı edilemeyecek bir bağlantıya sahiptir (Çağlayan, 2006:84-85).

Ağ teorisinin temelini, göç eden kişilerin göç ettiği hedef ülkede kurduğu ve aynı zamanda göç veren kaynak ülkedeki sosyal ağlarının varlığı ve bu ağlarının sürekliliği oluşturmaktadır. Abadan-Unat'a göre "Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır." (Abadan Unat, 2002: 18).

Teoriye göre göçmen ağının işleyişi şu şekildedir; öncü göçmen olarak görülen ve kaynak ülkeden önceden ayrılmış olan kişiler, göç alan ve göç veren ülkeler arasında bir bağlantı kurmaktadır. Öncü göçmenler hedef ülkeye giderek, barınma, istihdam gibi kişilerin göç etmesinde belirsizlik oluşturan ve bu yüzden göç etme cesaretini kıran belirleyicileri önceden göç ederek ardıllarına hazırlayabilirler. Yeni göç dalgaları ise öncü göçmenler tarafından kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler, öncü göçmenlerin tecrübelerinden faydalanırlar. Bu şekilde ise göç sürekli devam eden bir hal alır (Çağlayan, 2006: 86).

Teoriye göre göç sonrasında ortaya çıkan olumsuzluklar ve belirsizlikler öncü göçmenler tarafından yaşanmaktadır. Bu belirleyenler ise insanların göç konusunda çekindiği en önemli etmenlerdir. Öncü göçmenlerin bu olumsuzlukları daha olumlu bir hale getirmesi ve belirsizlikleri gidermesi neticesinde, sonradan gelenler bu olumsuz olguları öncü göçmenler kadar yoğun bir şekilde yaşamamaktadır. Bu

durumda göç eylemini, göç etme potansiyelinde olan kişiler için gerçekleştirilebilir bir eylem haline getirmektedir (Yalçın, 2004: 50-55).

Göçmen ağları ile geliştirilen bazı değerler göçmenleri ve göçmen aileleri de etkilemektedir. Bu yaşanan etkilenmelerden bir tanesi göçmenlerin ataerkil aile yapılarında meydana gelen kırılmalardır. Göç olgusu genellikle gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelere doğru yapılmaktadır. Buna bağlı olarak ise gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerde genellikle ataerkil bir toplum yapısından bahsetmek mümkündür. Ancak göç sonucunda iş imkânlarının fazla olduğu, iş talebinin yoğun olduğu gelişmiş ülkelerde kadınlar ve çocuklar da iş hayatına girmektedir. Göçmenlerin daha fazla kazanmak arzusuyla birlikte kadınlarında iş hayatına girmesi aileyi sosyal ve ekonomik olarak bir yapılanmaya götürmüştür. “Buna göre denilebilir ki, göçün oluşturduğu kişiler ağları sadece göçmene destek hizmeti vermekle kalmıyor, aynı zamanda toplumsal rollerin yeniden üretimini sağlıyor” (Abadan Unat, 2002: 19).

Teoriye göre göçün göçmenler üzerindeki bir diğer etkisi ise göçmenlerin kendilerini toplumdan yalıtması ve kendi grubunun içine kapanmasıdır. Ağları sayesinde göçmenler tüm ihtiyaçlarını kendi grupları içinde giderebileceğinden, göç ettiği ülkedeki toplum ile temastan kaçınmaktadır veya temasa gerek görmemektedir. Buna bağlı olarak ise göç eden kişiler hedef ülkede uzun bir süre yaşamış olsa dahi hala dil öğrenmede sorun yaşamaktadır. Ya da dile ihtiyaç duymadığından öğrenmeye çaba göstermemektedir. Aynı zamanda bulunmuş olduğu ülkenin hukuk ve toplum kurallarını öğrenmemektedir. Haliyle bu durum sonucunda hedef ülke halkının göçmenlere karşı olumsuz bir bakışı olabilmektedir. Yani bu durum kişilerin göç ettiği ülke ve oranın yerel halkı ile uyumunu zorlaştıran bir durumdur (Yalçın, 2004: 54). Göç hareketlerine baktığımız zaman teoriye uygun olarak, göç alan yerlerde göçmenler arasında belirli gruplaşmaların olduğunu görmekteyiz. İnsanlar ikamet edecek oldukları mahallede bile kendi grubundan insanların olduğu yeri tercih etmektedir. Buna benzer olarak alışverişlerinde bile kendi gruplarına ait yerlerden ihtiyacını gidermektedir. Bu konuya çalışma alanı olarak baktığımızda da aynı durumu

görmekteyiz. Nevşehir ilinin her yerinde Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriyeliler yaşasa da bazı mahallelerde yoğun olarak yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, Suriyelilerin Nevşehir'in eski yerleşim yerlerinde (350 Evler Mahallesi, Karasoku Mahallesi vb.) yaşamayı daha fazla tercih ettiği görülmektedir.

2.4.6. Merkez Çevre Kuramı

İlk olarak 1974 yılında Immanuel Wallerstein'in eserinde ortaya çıkan bu göç kuramı, dünyayı merkez ve çevre olarak ikiye ayırmış ve bu iki dünyanın birbirine ekonomik olarak bağımlı olduğunu belirtmiştir (Öner, 2012: 36).

Teoriye göre kapitalist sisteme hâkim olan, yani sömürgeci konumda bulunan ülkeler merkez ülke iken, sömürülen ülkeler ise çevreyi temsil etmektedir (Seyhan, 2019: 67). Merkez ülkelerin, çevre ülkelerin elinde bulunan kaynakları sömürmesi, denetim altına alması göç hareketlerini kaçınılmaz yapmaktadır (Öner, 2012: 36). Geçmişte bizzat merkez ülkelerin, çevre ülkeler üzerindeki sömürge faaliyeti olarak ortaya çıkan sistem, günümüzde devletlerden ziyade çok uluslu şirketler aracılığıyla yapılmaktadır

Teoriye göre merkez ve çevre ülkelerin birbirine bağımlılığı söz konusudur. Merkez ülkelerin hammadde, ucuz iş gücü ve arazi gibi boyutlardan çevre ülkeye ihtiyacı varken, çevre ülkelerin de gelişim süreçlerini hızlandırması bağlamında merkez ülkeye ihtiyacı vardır (Özcan, 2017: 200). Yani kapitalist düzenin, ülkeleri mecbur bıraktığı sürekli gelişimi sağlamak için karşılıklı bir bağımlılık söz konusudur.

Karşılıklı bağımlılık süreci sonunda merkez ülkeler, çevre ülkelerine göre daha karlı çıkmaktadır. Gelişmeler sonucunda merkez ülkenin ihtiyacı olan ucuz iş gücü göç hareketleri neticesinde sağlanmış olacaktır. Bu konu hakkında örnek verecek olursak, kapitalist sistemin toprak yapısı üzerindeki sızma girişimini örnek gösterebiliriz. Nüfusun çoğunluğunun toprak üzerinden para kazandığı çevre ülkelerde, öncelikle tarımsal alanlara getirdiği mekanizasyon ile tarımda insan gücüne ihtiyacı azalmaktadır. Geleneksel tarım üretiminin yerine teknolojik makinelere ihtiyacın

daha fazla arttığı modern tarıma geçiş sonrasında, bölgede yaşayan çoğu kişi işsiz kalacaktır. İşsiz kalan kişilerde ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla iş imkânlarının fazla olduğu, iş gücüne ihtiyacın olduğu merkez ülkelere doğru hareket edecektir (Massey vd, 2014: 25).

2.4.7. Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri kuramı ekonomik ve politik temelli bir kuramdır. Bu kurama göre iki veya daha fazla ülke aralarında anlaşma yaparak göçmen değişimi neticesinde göç sistemi ve ilişkiler zinciri kurmaktadır. Anlaşma yapılan ülkeler arasındaki mesafe kısa olabileceği gibi uzun da olabilir. ABD ve Meksika arasındaki göç ve göçmen ilişkisi yakın coğrafyaya örnek gösterilirken, Batı Afrika ve Fransa arasındaki anlaşma uzak coğrafya arasında gerçekleşen anlaşmalara örnek gösterilebilir (Çağlayan, 2006: 82).

Kurama göre anlaşma sonucunda ortaya çıkan göç ilişkisinden önce anlaşma yapan ülkeler arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkinin temeli kolonyal döneme, ticari ve mali ilişkilere ve kültürel bağlara dayanabilir. Ayrıca bu ilişkinin temeli askeri bir işgale de dayanabilir (Çağlayan, 2006: 82).

Massay ve arkadaşları kuramın temel varsayımlarını şu şekilde özetlemektedir;

- 1- “Uluslararası göç hareketleri üzerinde asıl belirleyici faktör, göç veren ve göç alan ülkeler arasındaki ekonomik, tarihsel ve siyasal ilişkilerdir. Bu bağlamda göç edilen yer açısından mesafenin göç üzerinde önemli bir etkisi yoktur.
- 2- Göçmen alan ve veren merkez ve çevre ülkeleri çok kutuplu bir sistemin oluşmasına katkı sunmaktadır.
- 3- Özellikle göç veren uluslar göç sisteminin birden fazlası üyesi olabilir.
- 4- Siyasi ve ekonomik koşullar değiştiğinde göç sistemleri koşullarla uyumlu bir biçimde evrilir. Bir ulus politik, ekonomik ve sosyal değişimlere bağlı olarak göç sistemine dâhil olabilir veya ayrılabilir” (İnce, 2019: 2601).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAP BAHARI ve SURİYE

3.1. Arap Baharı

Arap Baharı, yakın geçmişimizde başlayan ve etkileri günümüzde de devan eden bir halk hareketidir. Bu kavram, Arap dünyasındaki otoriter liderlere karşı halkın demokratikleşme yolunda attığı olumlu isteklere karşılık kullanılan bir kavramdır (Buzkıran ve Kutbay, 2013: 149). Arap Baharı kavramı ilk kez *Foreign Policy* dergisinde Mare Lynch tarafından kullanılmıştır (Sayın, 2019: 104). Başlangıçta halkın devletten olumlu isteklerde bulunması ve bu istekler uğruna gösteriler düzenlemesi bölgede yaşayan insanlar için baharın gelişi olarak kabul ediliyordu. Ancak gösteriler neticesinde bazı iktidar değişimleri yumuşak olsa da bazı değişimler sert olmuştur. Hatta bazı iktidarlarda değişim dahi olmamıştır. Süreç sonrasında gösterilerin olduğu ülkelere bakıldığında ise başlangıçtaki bahar havasının en azından bazı ülkeler için olumlu sonuçlanmadığı görülmüştür.

Arap Baharında süreci başlatan ve diğer ülkelere etki eden ülke Tunus olmuştur. Tunus'ta 17 Aralık 2010 tarihinde ömür boyu liderlik anlayışına, ifade özgürlüğünün sağlanmasına, sansürün kalkmasına, yolsuzluğun sona ermesine, seçimler ve demokratikleşme yolunda taleplerle hareketlenme başlamıştır (Sayın, 2019: 105). Tunus'ta başlayan halk hareketi zamanla, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Ürdün, Yemen, Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Lübnan ve Fas'ta küçük

veya büyük ölçekte hareketlenmeler olarak görülmüştür (Karkın ve Yazıcı, 2015: 202).

3.2. Arap Baharının Nedenleri

Arap Baharının ortaya çıktığı Orta Doğu ve Kuzey Afrika coğrafyasına baktığımızda, genellikle farklı egemen güçlerin söz sahibi olduğu ve devlet olma süreçlerini geç tamamladıklarını görmekteyiz. Bölgede bulunan ülkelerin çoğunluğu Osmanlı hakimiyetinde uzun yıllar yaşamıştır. Bu sebeple bölgede bir devlet olma veya yönetme kültürü bulunmamaktadır. Bölge insanların bağımsızlıklarını kazanması ve devlet haline gelmesinin ilk aşaması Sykes-Picot Anlaşması ile olmuştur (İkiz, 2015: 61). Sonrasında ise I. Dünya Savaşı'nın neticelenmesi sonucunda bölgede Batılı devletlerin etkisi ile Arap devletleri ortaya çıkmıştır. Görünüşte her ne kadar bağımsız devletler kurulmuş olsa da Batılı devletlerin bölgede hakimiyeti devam etmekteydi. Özellikle İngiltere ve Fransa gibi ülkeler bölgeden ayrılırken kendilerine bağımlı olacak yönetimler oluşturdular. Bölgede yönetimleri genellikle ülke içinde azınlık durumunda olan kesimlere teslim ettiler. Buna bağlı olarak da hükümetler etkilerinin azalmaması ve yönetimlerini kolaylaştırmak adına baskıcı ve totaliter bir hal aldılar (Kıran, 2014:98). Zaman içinde iktidarlarda ve yönetime sahip olan belli gruplarda değişiklikler olsa da bölgede yer alan baskıcı yönetim tarzında fazla bir değişiklik olmadan günümüze kadar devam etmiştir.

Tarihe baktığımızda halk ayaklanmalarının asla bir anda ve tek bir sebebe bağlı olarak ortaya çıkmadığını görmekteyiz. Yapılan bu genelleme Arap Baharı içinde geçerlidir (Nebati, 2019: 183). Arap Baharında süreci etkileyen, iktidarların değişimine neden olan, bu değişimlerin sert veya yumuşak olmasını belirleyen, iktidar değişiminden ziyade reformlara zemin hazırlayan ve ülke içinde iç çatışmaya giden birden fazla sebep vardır.

3.2.1. Tarihsel Nedenler

Osmanlı devletinin yıkılması sonrasında, Batılı devletlerin çıkarları doğrultusunda Arap devletleri ortaya çıkmıştır. Ancak sonrasında bu devletler ülke yönetimlerinde tek başına bırakılmamış, yöneticiler iktidarda kalabilmek için Batılı devletlerin menfaatleri doğrultusunda hareket etmeye mecbur bırakılmışlardır. Haliyle bu durum bölgede yaşayan halk nezdinde bir hayal kırıklığı oluşturmuştur. Çünkü bağımsız olma ümidi ile hareket eden yöneticiler ve halk bu kez farklı bir ad altında yine başka devletlerin politikalarına bağlı kalmaya devam etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca devlet olmaları sonrasında Batı tarafından yıllar boyunca sömürülmeleri, kandırılmaları, menfaatleri doğrultusunda kullanılmaları ve aşağılanmaları halk tarafında onur kırıklığına neden olmuştur (Memiş, 2015: 101).

3.2.2. Sosyal ve Sosyo-Psikolojik Nedenler

Bölge halkının daha iyi şartlarda yaşama isteği ve yönetilme arzusu burada belirleyici bir faktör olmuştur. Halkın onurlu bir şekilde yaşamak adına sahip olmak istediği, temel haklar, ifade özgürlüğü, adalet ve dini inançlara saygı gibi hakları yönetimler tarafından önemsenmemiştir (Memiş, 2015: 101). Yönetimlerin bu şekilde halkı görmezden gelmesi ve isteklerine kulak tıkaması süreci bu hale getiren noktalardan birisidir. Yönetimler dünyadaki değişimi fark etmeyerek eskiden olduğu gibi aynı şekilde baskı altında yönetmeye devam etmek istiyordu. Ancak bölge halkı iletişimin ve haberleşmenin artması neticesinde bazı haklardan mahrum bir şekilde yaşadığının farkına varmıştır. Ayrıca halk kendisini belki devlete duyuramıyordu ancak sosyal medya sayesinde artık başka bireylere duyurabiliyor hatta destek de alabiliyordu. Nitekim çoğu ülkede hareketlerin başlaması veya ileri bir boyuta geçmesi sosyal medya üzerinden yapılan organizasyonlar sayesinde olmuştur.

3.2.3. Ekonomik Nedenler

Orta Doğu %2,5-3 nüfus artış oranına sahip, buna bağlı olarak da genç nüfus oranının fazla olduğu bir bölgedir (Şahin, 2011: 86). Genç nüfus oranının fazla olması sanayisi gelişmiş olan ve işçi talebi bulunan ülkeler açısından önemli bir avantajdır. Çünkü ülkede bulunan genç nüfus üretime entegre edilerek ekonomik büyüme sağlanmaktadır. Ancak Orta Doğu gibi ülke geliri yeraltı kaynaklarına bağlı olan ve halkın istihdam taleplerini karşılayamayan ülkeler için dezavantajdır. Söz konusu durum Arap Baharının olduğu ülkelerde de mevcuttur. Bölge ülkelerinde genel olarak işsizlik, enflasyon ve gelir dağılımında adaletsizlik gibi ekonomik yönden birtakım sorunlar bulunmaktadır (Gözen, 2011: 7).

Dünyada değişen tüketim alışkanlığı iletişimin de gelişmesi ile artık her ülkede kendi ağırlığını göstermektedir. Küreselleşmenin ve iletişimin günümüzdeki kadar gelişme göstermediği zamanlarda insanlar sahip olduğu servetleri ölçüsünde tüketiyor ve birikim yapmaya özen gösteriyordu. Ancak günümüzde artık insanlar özellikle de genç nüfus varoluşlarını bir nevi tüketmeye bağlamaktadır. Kişi ne kadar tüketirse benliğini de o kadar ispat ettiğini düşünmektedir. Bu sebeple tüketmek için para kazanmak zorundadır. Para kazanma arzusu ise insanın önceki kadar kanaatkâr olma özelliği ile çelişmektedir. Buna bağlı olarak ise tüketme arzusu kişileri para kazanmaya yönlendirmiş, bu arzu da kişilerin birtakım isteklerini ortaya çıkartmış veya daha belirgin hale getirmiştir.

Belirtilen bu isteklerin yanı sıra halkın bir diğer rahatsızlığı da ekonomik kaynakların halkın menfaatleri doğrultusunda kullanılmamasıdır. Arap Baharının etkili olduğu ülkelere baktığımızda, bu ülkelere bazılarının yeraltı kaynaklarından özellikle de petrol üzerinden ülkelerine yüklü miktarda ihracat geliri girdiği görülmektedir. Ancak petrol geliri olsun veya olmasın Arap devletleri, devletin gelirini genellikle yönetimdekilerin menfaatleri doğrultusunda harcamayı tercih ediyordu (Memiş, 2015: 101-102). Bu durum ise halkın tepkisine yol açıyordu. Çünkü halk artık geri dönüşü olan sanayi, kalkınmayı sağlayacak ve istihdamı arttıracak yatırımlar istiyordu

(Memiş, 2015: 102). Ayrıca ülkedeki kaynakların halkın yararına rasyonel bir şekilde kullanılmamasının yanı sıra gelir dağılımında zengin olan azınlığın milli gelirin büyük bir payına sahip olması (Buzkıran ve Kutbay, 2013: 151) ve yolsuzluklar halkı yönetimlere karşı bir hale getiriyordu (Şahin, 2011: 87).

Arap Baharının çıkış noktasına baktığımızda da ekonomik faktörlerin ne ölçüde etkileyici olduğunu görebiliyoruz. İlk hareketlenmenin başladığı Tunus'ta halk ekonomik krizler nedeniyle zor günler yaşarken, devlet yöneticilerinin sorumsuzca yapmış olduğu lüks harcamalar halkın tepkisine yol açıyordu. Buna karşılık üniversite mezunu bir seyyar satıcının zabıta tarafından darp edilmesi ile başlayan tepkiler zamanla farklı faktörlerin devreye girmesi ile büyük bir halk ayaklanmasına dönüşmüş ve diğer ülkelere sıçramıştır (Gözen, 2011: 7).

Devlet yönetiminin birbiri ile bağlantılı birden fazla sac ayağı vardır. Bunlar arasında belki de en önemlilerden birisi ekonomidir. Çünkü ekonomi yönetilenlerin kişisel çıkarları doğrultusunda tatmin olma duygusunu sağlayabileceği en önemli alandır. İnsanlar kişisel hırsları doğrultusunda sınırsız isteklere sahiptirler ve bu istekleri konusunda bencildirler (Marçal, 2018: 13). İnsanların bu bencillikleri ancak tatmin oldukları durumda son bulabilir. Bu sebeple siyasal liderler, iktidarda kalmaya devam etmek ve halkını hoşnut etmek istiyorsa ilk olarak halkını ekonomik açıdan şartların el verdiği en üst noktaya getirmelidir. Aksi takdirde siyasal iktidarını sağlayan temel ayaklarından birisinden mahrum kalacaktır. Bu da iktidarın topallayarak ilerlemesi ve sağlam duramaması demektir. Nitekim Arap Baharı ilgili devletlere bunu göstermiştir.

3.2.4. Sosyal Medyanın Etkisi

Sosyal medya, kişilerin internet bağlantısı üzerinden zaman ve mekân sınırı olmadan birbirleri ile yaptığı diyaloglar ve paylaşımların bütünüdür. Kişiler bu iletişim ve paylaşımı internet veya bazı uygulamalar üzerinden yapmaktadır. Sosyal medya, geleneksel medyadan farklı bir yapıya sahiptir. Geleneksel medyada tek bir noktadan çok sayıda kişiye yayın yapılırken, sosyal medyada karşılıklı bir iletişim söz konusudur

(tr.wikipedia.org, 2020). Geleneksel medya genellikle tüzel bir kişilik tarafından yönetilen şirketlerken, sosyal medya ise kişilerin bireysel sayfalarından oluşmaktadır. Bu sebeple sosyal medya herhangi bir tahakküm altında olmadan kişilerin fikirlerini, düşüncelerini veya dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olayı bağımsızca paylaşabileceği bir mecradır.

Son dönemlerde internet çağındaki muazzam gelişme neticesinde sosyal medya uygulamaları da insanlar tarafından rağbet gören uygulamalar olmuştur. Bu uygulamaların kullanılmasının artması ile toplumsal iletişimde önemli değişiklikler olmuştur. Çünkü artık geleneksel medyanın haricinde etkili olarak kullanılan bir haberleşme ağı oluşmuştur. İnsanlar artık tek taraflı bilgi akışından ziyade daha aktif oldukları interaktif iletişim araçlarını tercih etmeye başlamışlardır. Bu gelişmeler sayesinde ise insanların organize olma süreçleri hızlanmış ve daha düzenli hale gelmiştir. Ayrıca halk nezdinde çok sesliliği de arttırmıştır. Kişiler kendi ülkesinde veya başka bir ülkede yaşanan bir gelişmeyi anında öğrenerek konu hakkında fikrini beyan eder hale gelmiştir. Bu beyanlar sayesinde ise kişiler bazı düşüncelerinde yalnız olmadığını görerek düşüncesini söylemekte daha cesaretli bir hale gelmiştir.

Sosyal medyanın bu cesaret verici ve özgürleştirici yapısı tüm dünyada olduğu gibi Arap lkelerinde de insanları etkilemiştir. Sosyal medya sayesinde bu ülkelerde yaşayan insanlar da haber kanalları ve yazılı basın tarafından halka sunulan haberlerden fazlasına ulaşabilir hale gelmiştir. Arap lkelerindeki gibi otoriter yönetimlerin etkisinde olan haber sunma aygıtları devlet kontrolünde olduğundan, devlet hangi haberi ne ölçüde sunmak istiyorsa halkta ona göre bilgileniyordu. Ancak sosyal medya ile devletin basın organları aracılığıyla halka yapmış olduğu baskı da kalkmış oldu.

Teknolojide yaşanan bu gelişmeler ve iletişimin değişmesi şüphesiz ki Arap Baharı'nda da kendini göstermiştir. Arap Baharı sürecinde sosyal medyanın aslında çift yönlü bir işlevi olmuştur. Sosyal medya hareketlenmelerin başlamasında hem neden olarak hem de araç olarak etkili olmuştur. Neden olarak baktığımızda, kapalı bir toplum

olarak yaşıyan Arap ülkelerinin geçmişten gelen bir yönetim anlayışı olduğundan, baskıcı yönetime karşı normal bakıyor olabilir. Ancak gelişen teknoloji ve iletişim ağları ile dünyanın farklı ülkelerini ve bu ülkelerdeki toplumların haklarını, yöneticilerini ve yönetim tarzlarını da öğrenmiş oluyorlardı. Bu ise kişilerin kendi yöneticileri ile başka ülke yöneticileri arasında kıyas yapmalarına sebep oluyordu. Söz konusu durumlar ise otoriter rejimlerin altını yavaş yavaş oymaya başlıyordu.

Sosyal medyanın araç olma özelliğine bakacak olursak eğer, bu özelliği sayesinde hareketlenmenin başladığı Tunus'ta ve sonrasında Mısır'da halkın nasıl organize olduğunu ve yaşanan gelişmeleri diğer insanlara ulaştırabildiğini görmekteyiz. Tunus'ta seyyar satıcılık yapan üniversiteli bir gencin zabıta tarafından darp edilmesi sonrasında kendisini yakması ve bu görüntülerin sosyal medyada paylaşılması, bu bireysel eylemin tüm halk tarafından görülmesine ve halkın yönetime tepki göstermek amacıyla sokağa dökülmesine neden olmuştur.

Tunus'ta yaşanan benzer bir süreç Mısır'da da yaşanmıştır. Haziran 2010'da Khaled Said isimli birinin polisin uyuşturucu satıcıları ile ilgili görüntülerini sosyal medya ile paylaşması ve sonrasında polis tarafından gözaltına alınarak öldürülmesiyle protestolar artmıştır. Bu olay üzerine Mısırlı Facebook kullanıcıları "Hepimiz Khaled Said'iz" isimli bir grup kurarak yaşanan olaya tepki göstermiştir. Ayrıca Mısır'daki Google yöneticisi Wael Ghonim'in Facebook'ta kurduğu Tahrir Meydanı'nda gerçekleşecek olan gösteriyi duyuran sayfa kısa bir zamanda birçok kişi tarafından takip edilmiştir (Resuloğlu Geylani, 2014: 37).

İnternette ve sosyal medyada yaşanan bu gelişmeler neticesinde olayların ciddi boyutlara ulaştığını anlayan yöneticiler, internet, sosyal medya, kısa mesaj ve hatta telefon şebekelerinin tamamının yasaklanmasına kadar bazı tedbirler almışlardır. Ancak bu yasaklar olayların daha da büyümesine ve halkın tepkisinin artmasına neden olmuştur. Yasakların kalkmasının ardından ise sosyal medya kullanımı rekor seviyelere ulaşmıştır. (Resuloğlu Geylani, 2014: 39) Nitekim sürecin yaşanmasında

etkili olması sebebi ile bu ayaklanmalar “Facebook Devrimi” veya “Twitter Devrimi” olarak da anılmıştır.

3.2.5. Demokrasi Eksikliği

Arap Baharının görüldüğü coğrafyada ülkelerin bağımsızlıklarını kazanması sonrasında başa geçen iktidarlar ya da darbeler sonrasında başa geçen yöneticiler, merkezileşmenin olduğu, baskıcı ve otoriter bir yönetim anlayışına sahipti. Demokratik yöntemlerle seçim yapmak yerine ölene kadar iktidarda kalmayı tercih ediyorlardı (Memiş, 2015: 102). Yönetim, bir devletten ziyade aile şirketi halini alıyordu. İktidarda bulunan kişi yerini oğluna veya kendi etrafından birilerine bırakıyordu. Krallık ile yönetilme olmamasına rağmen halka iktidarda kimi istediklerine dair fikrini soran olmuyordu. Veyahut göstermelik seçimler yapılıyordu. Bunun yanı sıra bu ülkeler dünyaya ayak uydurup daha da demokratik reformlar yapması gerekirken, halkı kontrol altında tutmak için baskılarını arttırmayı tercih ediyorlardı (Şahin, 2011: 87).

Tekrar seçilme kaygısı duymayan iktidarlar yapmış oldukları eylemlere karşı halkın tepkisini önemsemiyordu. Buna bağlı olarak halkın kendisini ve eylemlerini sevip sevmemesinin bir önemi yoktu. Çünkü kendi iktidardan ayrılmak istemediği veya bir darbe sonucunda indirilmediği sürece iktidarda kalmaya devam edecekti. Bu sebeple yöneticiler iktidarlarını pekiştirmek için halktan iktidarı hakkında olumsuz bir serzeniş duymamalıydı. Bunu sağlamak için de halkı sürekli baskı altında tutuyorlardı. Ancak bu durum halk nezdinde yöneticilere ve onların çevresine karşı bir nefretin ortaya çıkmasına neden oluyordu.

Bu bölüme kadar açıklama yaptığımız nedenler aslında bir genellemedir. Bu nedenler dışında kişileri ayaklanmaya götüren tabii ki başka nedenlerde bulunabilir. Ancak genel hatlarıyla sorunlar bu konularda ve bu konuların türevlerinde toplanmaktadır. Bunlar bahsedilmiş olduğu gibi bütün ülkeleri içine alan bir genellemedir.

Ayaklanmaların yoğun olarak yaşandığı ülkelerde pek tabii bazı nedenler daha ağır basacak veya o ülkeye has spesifik nedenlerde ortaya çıkacaktır.

3.3. Arap Baharı ve Suriye

Tarihi boyunca farklı devletler tarafından yönetilen Suriye'nin, 1517 yılında başlayan Osmanlı İmparatorluğu tarafından yönetilmesi 1918 yılındaki İngiliz işgaline kadar devam etmiştir. Suriye'nin işgali sonucunda Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal, İngiltere'nin desteği ile bölgede Arap hükümeti kurmuştur. Hükümetin kurulmuş olduğu alana Filistin dahil olsa da 1920 yılındaki San Remo Anlaşması ile Filistin İngilizlere, Suriye ise Fransız manda yönetimine devredilmiştir. Suriye'deki Fransız yönetimi 1920-1946 yılları arasında bölgede hâkim olmuştur. II. Dünya Savaşının sonlarına doğru, 1944 yılında SSCB ve ABD, 1945 yılında ise İngiltere, Suriye ve Lübnan'ı egemen devlet olarak tanımış ve Fransa'nın bu ülkeleri terk etmesi yönünde baskı yapmıştır. Bunun üzerine 17 Nisan 1946'da Fransa, Suriye'deki birliklerini çekmiş ve manda yönetimi sona ermiştir. Fransa'nın bölgeden ayrılması ile bağımsızlığını kazanan ülke, 1958-1961 yılları arasında Mısır ile birleşerek Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Bu birlikteliğin bozulması sonrasında tekrardan tek başına hareket eden Suriye'de 1966 yılında Hafız Esad'ın ön planda bulunduğu bir darbe ile yönetim Nusayri subayların kontrolüne geçmiştir. Darbede etkin rol oynayan ve sonraki süreçte güçlü konuma gelen Hafız Esad 13 Kasım 1970 yılında yapmış olduğu askeri darbe ile yönetimi tamamen ele geçirmiştir. Hafız Esad'ın darbe ile yönetimi ele geçirdiği tarih olan 1970 yılından 2000 yılındaki ölümüne kadar ülke kendisinin kontrolünde yönetilmiştir. Hafız Esad'ın Nusayri olması Suriye'deki Sünnileri rahatsız etmiş ve 30 yıllık Hafız Esad yönetiminde bu 2 grup arasında çatışmalar yaşanmıştır. Bu çatışmaların arttığı 1982 yılında ise tarihte "Hama Katliamı" olarak adlandırılan eylem Hafız Esad yönetiminde gerçekleştirilmiştir. Sünnilerin bulunduğu Hama şehrine Suriye ordusunun müdahalesi 38 bin kişinin ölmesi ve 800 bin kişinin de ülkeyi terk etmesi ile sonuçlanmıştır. Bu eylem sonucunda Suriye'de Nusayrilerin hakimiyetinin arttığı Baas yönetimi daha etkili olmuştur (Nuriyev, 2012).

Hafız Esad'ın ölümü üzerine 10 Temmuz 2000 yılında yapılan referandum ile oğlu Beşar Esad %97'lik bir kabul oyuyla Suriye Devlet Başkanı seçilmiştir. Beşar Esad iktidarı ele geçirdiğinde halkta reform beklentisi bulunmaktaydı. Bu beklenti ise Beşar Esad'ın reform ve demokrasi üzerine yaptığı konuşmalardan kaynaklanmaktaydı. Nitekim Esad tarafından birtakım yenilikler yapılsa da bu reformlar aydınlar tarafından yetersiz bulunmaktaydı. İlerleyen süreçte de halkı ve aydınları tatmin edecek yeniliklerin yapılmaması yıllardır Esad ailesi tarafından yönetilen halkta tepkilere neden olacaktı. Bu rahatsızlıkta Suriye'yi Arap Baharı hareketine sürükleyen en önemli etkenlerden biri haline gelmiştir (Nuriyev, 2012).

Orta Doğu'daki diğer ülkelere benzer yönetim yapısına sahip Suriye halkı Arap Baharı hareketlerinden etkilenmiştir. Bu etkilenme neticesinde halk başlangıçta küçük gösteriler düzenleyerek Esad rejiminin devrilmesini değil reform yapılması yönünde isteklerde bulunmuştur. Bu gösteriler küçük çaplı olması nedeniyle yönetim tarafından ciddiye alınmamıştır. Ayrıca Esad ülkesinde büyük bir isyan çıkacak kadar memnuniyetsizliğin olmadığını da düşünmekteydi (Şen, 2013: 59).

Esad'a yönelik yapılan ilk gösteri Dera kentinde küçük bir grubun duvara "halk rejimin yıkılmasını istiyor" şeklinde yazması ile olmuştur. Bu olay üzerine güvenlik güçleri bu kişileri gözaltına almış ve bu kişilere işkence yapıldığı iddiası tepkilere neden olmuştur. Bu tepkiler neticesinde 17 Mart 2011'de öfke günü adını verdikleri ülke genelinde gösteriler düzenlenmiştir. Gösterilere güvenlik güçlerinin müdahalesi neticesinde göstericiler arasında yaşamını yitirenler olmuştur. Olayların bu şekilde gelişmesi ve büyümesi sonucunda 29 Mart'ta Suriye hükümeti istifa etmiş, devlet başkanı Esad reform sözü vermiştir. Vermiş olduğu söze karşılık; askerliği 21 aydan 18 aya indiren yasa çıkarılmış, olayların başladığı yer olan Dera'nın valisi görevden alınmıştır. Kısmi af kabul edilmiş, 1963 yılından beri uygulanan olağanüstü hâl uygulamasını da kaldırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca olayların yatışması amacıyla 260 tutuklu serbest bırakılmış ve yıllardır vatandaşlık hakkı verilmeyen Kürtlere vatandaşlık verilmiştir (Toraman, 2015: 64). Ancak bu reformlar halkta beklenen karşılığı bulamamıştır.

Ülke genelinde yayılan protestolara katılan göstericiler diğer Orta Doğu ülkelerindeki göstericiler gibi şiddet olaylarından uzak durmak için özen göstermemiştir. Suriye’de göstericiler, protesto ile yetinmeyip silahlanmayı da tercih etmiştir. Bu durum ise gösterilerde şiddet dozunun artmasına neden olmuştur (Fuller, 2019: 250-253).

Yaşanan gösterilerde vefat edenlerin cenaze törenlerin de bile çatışmalar yaşanmıştır. Olayların bu oranda artması sonrasında 28 Nisan’da toplanan BM ise Rusya’nın verdiği ret oyu nedeniyle Suriye hakkında ortak bir açıklama yapamamıştır. Bunun yanı sıra Türkiye ve Suriye’ye komşu diğer ülkeler açısından ilerleyen zamanlarda daha da önem arz edecek göç hareketleri başlamıştır. İlerleyen süreçte de çatışmaların devam etmesi sonucunda göç hareketleri artarak devam etmiştir. Ayrıca yaşanan bu gelişmelere bağlı olarak AB, Suriye ile olan programlarını askıya almış ve 13 adet devlet görevlisini yaptırım listesine almıştır (Toraman, 2015: 66).

Suriye’deki olayların dozu giderek artarken muhalifler daha organize hareket etmeye başlamıştır. Bu amaçla da 16 Temmuz 2011’de İstanbul’da “Ulusal Kurtuluş Konferansı” düzenlemiş, muhalif gruplara ulaşmak ve Esad’a karşı birleşme mesajı vermişlerdir (www.hurriyet.com, 2011).

Esad rejiminin göstericilere sert müdahalesi ve gerçek mermi kullanması nedeniyle can kayıplarının yaşanması muhaliflerin sivil direnişten silahlı direnişe geçmesinde etkili olmuştur. Buna bağlı olarak da muhalifler Suriye ordusundan ayrılan askerlerin birleşmesi ile “Özgür Suriye Ordusunu” oluşturmuşlardır (Toraman, 2015: 67).

Temmuz ve ağustos aylarında göstericilerin direncini kıramayan Esad, Hama ve Deyrez Zor’a ağır silahlı birlikler ile müdahale ederek birçok sivilin ölümüne neden olmuştur (Toraman, 2015: 67).

Suriye’de gelişen bu olaylar artık ülkenin iç savaşa doğru sürüklenmesini hızlandırmıştır. 2011 yılının çatışmalar ile geçmesiyle sivil kayıplarında artış olmuştur. Bu durum üzerine Şubat 2012’de BM Genel Kurulu ilk olarak Esad’a şiddete son

vermesi ve istifa etmesi yönünde karar almıştır. Sonrasında ise şiddete son vererek diyalog kurulması, insani yardımlara izin verilmesi ve siyasi tutukluların serbest bırakılması gibi toplamda 6 maddenin bulunduğu Kofi Annan'ın planı kabul edilmiştir. Ancak alınan bu kararlara ve Esad'a yapılan çağrılara rağmen 26 Mayıs 2012'de Esad rejimi Humus'ta halka yönelik ilk toplu saldırısını yapmıştır. Bu yapılan saldırı neticesinde Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülke Suriye büyükelçilerini istenmeyen adam olarak kabul etmiş ve kendi büyükelçilerini geri çekmiştir (Arı, 2017: 491-493).

Suriye'de Arap Baharı'nın etkileri diğer ülkelerdeki gibi yumuşak sonuçlar vermemiştir. Halkın tepkileri karşısında başlangıçta reforma gitmeyi tercih eden yönetimin, sonrasında göstericileri emperyal devletlerin kuklası ve terörist olarak görmesi şiddet olaylarının artmasına neden olmuştur. Yönetimin şiddet kullanmasına karşılık olarak göstericilerin de silahlanması ülkede çatışmaların başlamasına ve ülkenin iç savaşa sürüklenmesine neden olmuştur. Suriye'deki bu iç çatışma, Esad rejiminin sivil halka yönelik saldırıları ve ülkedeki iktidar boşluğundan kaynaklı olarak farklı grupların ortaya çıkması neticesinde sivil halk komşu ülkelere göç etmeye başlamıştır. Suriye'deki olaylara kadar Arap Baharı'ndan dolayı olarak etkilenen Türkiye, Suriye'nin de Arap Baharı'na dahil olması ile doğrudan etkilenmiştir. En uzun kara sınırına sahip olunan Suriye ile yapılan anlaşmaların bozulmasının yanı sıra milyonlarca Suriyelinin ülke sınırına dayanması Türkiye'yi önemli ölçüde etkilemiştir.

Başlangıçta Esad rejiminden kaçan sivillere açık kapı politikası uygulayan Türkiye, sonrasına IŞİD başta olmak üzere ortaya çıkan diğer örgütlerin sivil halka karşı uyguladığı baskı ve şiddetten dolayı sınırına gelen sivilleri de ülkeye kabul etmiştir.

Suriye'de olaylar 2011 yılında başlamış olsa da günümüz itibariyle hala sonuçlanmamıştır. Esad rejimi ülkenin bir bölümünü kontrol altında tutarken, başka gruplar tarafından da kontrol edilen bölgeler bulunmaktadır. Suriye'de yaşanan gelişmeleri daha iyi anlayabilmemiz için Suriye'de ortaya çıkan gruplara ve oluşumlara kısaca değinmek faydalı olacaktır.

3.3.1. Suriye Ulusal Konseyi

Suriye’de olayların başlaması sonrasında muhalefetin amacı Esad karşıtı olanları bir araya toplamak ve Esad rejiminin görevi bırakmasını sağlamak olmuştur. Bu amaçla Suriye dışında bulunan muhalifler 2011 Ağustos ayında İstanbul’da yaptığı görüşmeler ile Suriye Ulusal Konseyi’ni (SUK) şekillendirmiştir. 2 Ekim 2011 tarihinde ise SUK resmi olarak kurulmuştur. Başkanlığına ise Burhan Galyum getirilmiştir. Kendisini Suriye’nin temsilcisi olarak gören SUK, yönetimi devretmek şartlarını görüşmek dışında Esad rejimi ile görüşmeme yönünde bir politika izlemeye karar vermiştir (Toraman, 2015: 69).

Farklı siyasi grupları içinde barındıran SUK, birçok ülke tarafından Suriye halkının resmi temsilcisi olarak kabul edilmekteydi. Ancak SUK’un yapısındaki çeşitlilik zamanla karar alma mekanizmasını aksatmaya başlamıştır. Karar almada yaşanan zorluklar ise SUK’u muhalefete liderlik etmede zayıflatan unsur olmuştur. Nitekim zamanla zayıflayarak muhalefet arasındaki konumunu kaybetmiştir. 2012 yılında ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, “Suriye’nin bütün kesimleri ve coğrafyası adına konuşabilecek” yeni bir muhalefet liderine ihtiyaç olduğunu duyurarak, SUK’un liderliğini kabul etmemiştir (Toraman, 2015: 70).

3.3.2. Özgür Suriye Ordusu (ÖSO)

Özgür Suriye Ordusu (ÖSO), Suriye ordusundan ayrılan veya kaçan askerler tarafından 29 Temmuz 2011 tarihinde Türkiye’de kurulmuştur. ÖSO Arap Baharı’nın Suriye’de etkisini göstermesi ile muhalif kesim arasındaki silahlı ilk yapılandırma. ÖSO’yu oluşturan askerlerin büyük bir bölümü Sünnilerden oluşmaktadır. Yerel halkı korumayı da amaçlayan ÖSO’nun nihai hedefi Esad rejimini devirmektir. Bunun da Esad ile diyalogla yapılamayacağını savunduklarından silahlanmayı ve silahlı mücadele etmeyi tercih etmektedirler (Toraman, 2015: 72).

ÖSO başlangıçta rejime karşı güçlü bir konumdayken, Esad'a verilen dış destek neticesinde güç kaybetmiştir. Sonrasında ise Suriye Milli Ordusu olarak birleşerek yeniden güç kazanmıştır. Muhalefetin askeri omurgasını oluşturan ÖSO, 2013-2015 yılları arasında Suriye Geçici Hükümeti'nin askeri kanadı olarak kabul edilmiştir. 2016 yılında güç kaybeden ÖSO, Türkiye'nin 2016 yılında başlattığı Fırat Kalkanı Harekâtı ile tekrar gücünü toplamıştır. Yine Türkiye tarafından yapılan Zeytin Dalı Harekâtı öncesinde, 30 Aralık 2017'de 30 grup birleşerek Milli Ordu adıyla birleşmiştir. 28 Mayıs 2018'de de 11 gruptan oluşan Ulusal Özgürleştirme Cephesi ile birleşerek 4 Ekim 2019'da Suriye Geçici Hükümeti Savunma Bakanlığına bağlanmıştır (www.aa.com.tr, 2019).

3.3.3. Kürtler ve Demokratik Birlik Partisi (PYD)

Suriye nüfusuna baktığımızda halkın etnik grubunun farklılık gösterdiğini görmekteyiz. Arap Baharı öncesinde halkın %90'ını Araplar oluştururken, diğer %10'unu ise Türkmenler, Kürtler, Çerkezler gibi etnik azınlıklar oluşturmaktadır (Karkın ve Yazıcı, 2015: 203). Her ne kadar nüfusun çoğunluğunu Araplar oluştursa da, ülkede Araplar dışında sayıları azımsanamayacak oranda bulunan etnik halk grupları bulunmaktadır. Kürtler de bu gruplardan bir tanesidir. Kürtlerin Suriye nüfusuna oranı ile ilgili farklı kuruluşların farklı tahminleri bulunmaktadır. Bu oranlar %2,5-%20 arasında farklılık göstermektedir. Belirli bölgelerde yaşayan Kürtlerin yaşadıkları bölgelerdeki nüfus oranına baktığımızda ise %8'lik bir oran karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Suriye ordusundaki Kürt nüfusu ise %22.7'dir. Verilen bu oranlar ise Kürtlerin Suriye içinde önemli bir etnik grup olduğunu ortaya koymaktadır (Bozbuğa, 2015).

Arap Baharı öncesinde Suriye rejimi tarafından vatandaşlık hakkı verilmeyen ve taraf olarak görülmeyen Kürt azınlık, olaylar sonrasında Esad'ın reformlarının kapsamına dahil edildiler. Esad yönetimi Kürtlere yıllardır verilmeyen vatandaşlığı vererek Kürtlerin ayaklanmasını engellemeyi amaçlamıştır. Ancak yapılan bu reform Kürtleri

kendi tarafına çekmede yetersiz olmuştur. Kürtler de Arap Baharı'na destek olan muhalif gruplardan biri olmuştur. Ancak olayların başladığı zaman kendi aralarında birlik olamamışlardır. Farklı gruplar, farklı talepler ile ortaya çıkmıştır. Grupların bir kısmı Esad rejiminin devrilmesinden ziyade çoğulcu sisteme geçilmesi, siyasi ve sosyal alanda taleplerde bulunurken, bir diğer grupta Esad rejiminin devrilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu gruplardan marjinal olanlar da Kürtlerin özerk bir yapıya kavuşması gerektiğini savunmuştur (Toraman, 2015: 74).

Kürt gruplardan oluşan Demokratik Birlik Partisi de (PYD) Kürtlerin özerkliğini savunmaktaydı. Suriye üzerindeki etkisini arttıran Kürdistan İşçi Partisi (PKK), Suriye'de 17 Ekim 2003 tarihinde PYD'yi kurmuştur. Suriye'nin kuzeyinde kurulan örgütün temeli aslında PKK'nın Suriye'de faaliyete başladığı 1980'li yıllara dayanmaktadır (Acun ve Keskin, 2017: 10-11). Örgütün liderliğini 2003-2010 yılları arasında Fuat Ömer yapmıştır. 2010 yılından sonra örgütün başına geçen Salih Müslim, olayların başladığı 2011 yılında diğer Suriyeli Kürt grupların aksine Esad rejimi ile iyi ilişkiler geliştirerek, Afrin, Ayn el Arap ve Haseke bölgelerinde etkili olmuştur. Bu iyi ilişkiler neticesinde Esad ülkeye girişini yasakladığı Salih Müslim'i ülkeye davet etmiş ve hapisanedeki PYD mensuplarını serbest bırakmıştır (Acun ve Keskin, 2017: 10-12).

Amacını gerçekleştirmek için Esad rejimi ile ilişkilerini iyi tutmaya özen gösteren PYD, Irak Şam İslam Devleti'nin (İŞİD) Ayn el Arap'ı ele geçirmesi sonrasında bölgeden İŞİD'in temizlenmesi amacıyla ABD ile de beraber hareket etmeye başlamıştır. ABD ile görüşmeleri neticesinde silah ve hava desteği almaya başlamış ve Suriye'nin Kuzeyinde daha da güçlü hale gelmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 13). Yaşanan bu gelişmeler neticesinde 30 Ocak 2014 tarihinde ülkenin kuzeyinin bazı kısımlarında PYD tarafından özerklik ilan edilmiştir. Cezire, Ayn el Arap ve Afrin bölgeleri kanton olarak kabul edilmiştir. 17 Mart 2016 tarihinde ise "Suriye Kürdistan Federasyonu" kurarak kanton bölgeleri de federasyona dahil ettiğini belirtmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 21-22). PYD'nin Suriye'nin kuzeyinde hakimiyetinin artması sonucunda etkin olduğu bölgelerde kasıtlı olarak etnik bir değişikliğe gitmeyi amaçlamıştır. Hâkim

olduğu bölgelerde yaşayan Kürtler dışındaki halkın göç etmesine ve bölgeyi terk etmesine yönelik faaliyetlerde bulunmuştur. Buna bağlı olarak ise bu bölgede yaşayan nüfusun büyük bir çoğunluğu Türkiye'ye sığınmayı tercih etmiştir.

3.3.4. Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)

Suriye'de olayların ortaya çıkması sonrasında belirli bölgelerde hakimiyet alanı oluşturan bir diğer örgütte Irak Şam İslam Devletidir (İŞİD). İŞİD dünya kamuoyuna her ne kadar Suriye'de yapmış olduğu eylemler neticesinde çıksa da aslında geçmişi daha eskilere dayanmaktadır. İŞİD ilk olarak ABD'nin Irak'ı işgaline karşı direnmek amacıyla "Tevhid ve Cihat Örgütü" olarak kurulmuştur. 2004 ekim ayında "Irak el Kaidesi" olarak değiştirilen isim, 2006 Ekim ayında "Irak İslam Devleti (İİD)" adını almıştır. Arap Baharı sonrasında ise Suriye'de de hakimiyet alanı bulması ve eylemlerde bulunmasının ardından 8 Nisan 2013'te "Irak ve Şam İslam Devleti" adını almıştır. Sonrasında ise kendilerini "İslam Devleti" ismi ile anmaya başlamışlardır (Şenol vd, 2016: 278-279). 2010 yılından öldüğü tarih olan 26 Ekim 2019 tarihine kadar örgütün liderliğini Bekir El-Bağdadi yapmıştır (www.hurriyet.com, 2019).

2011 yılında ABD'nin Irak'tan çekilmesi sonrasında güçlenen örgüt, Suriye'deki karışıklıktan faydalanarak bölgede hakimiyetini arttırmak istemiştir. 8 Nisan 2013 yılında İŞİD'i ilan eden Bağdadi, el Kaidenin Suriye kolu olan El Nusra Cephesi ile birleşeceğini belirtmiştir. Ancak el Kaide bu birleşmeye karşı çıkarak, İŞİD'in Suriye'yi terk etmesini istemiştir. Bu anlaşmazlığa bağlı olarak iki örgüt arasında şiddetli çatışmalar başlamıştır. Yaşanılan gelişmeler neticesinde İŞİD kendini örnek alınması gereken bir İslam devleti kabul ederek kendini 29 Haziran 2014 tarihinde İslam Devleti, Bağdadi'yi de halife olarak ilan etmiştir (Şenol vd, 2016: 279).

İŞİD'in düşmanlarına korku salmak amacıyla cezalandırdığı kişilerin videolarını çekmesi ve bunu bütün dünyaya yayması özellikle hakimiyet altına aldığı veya alacağı bölge halkı üzerinde etkisini göstermekteydi. Ele geçirdiği bölgelerde kendi yönetim anlayışı ile hükmeden örgütün kurallara uyulmadığı takdirde sert cezaları

bulunmaktaydı. Bu sebepler nedeniyle IŞİD hakimiyet alanında bulunan yerel halktan imkân bulanlar IŞİD gelmeden veya IŞİD fark etmeden evlerini terk etmeye çalışıyordu. Bu durum ise ülke içinde veya komşu ülkelere doğru bir göç akınının yaşanmasına neden oluyordu. Türkiye'ye Suriye'den yapılan göç hareketlerine de baktığımızda, ilk göç hareketleri 2011 yılında rejimin saldırıları sonucunda başlamıştır. Sonrasında ise Suriye'nin kuzeyinde PYD ve IŞİD'in hakimiyet alanları sağlaması sonrasında göç hareketlerinde tekrardan sıçramalar yaşanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EVLİLİK

4.1. Aile

Aile, bütün diğer kurumlar içinde varlığını en eskiye dayandıran kurumlardan birisidir. Arapça bir kelime olan ailenin anlamı “geçimini birlikte temin eden kişilerden oluşan ev halkı” demektir (Tüzüner, 2013: 128). İnsanlığın varlığından günümüze kadar varlığını koruyan aile, günümüzde de toplumun temel kurumlarından biri olarak varlığını devam ettirmektedir. Aile kurumunun varlığını günümüze kadar devam ettirebilmesindeki etken esnek bir yapısının olmasıdır. Bunu da içinde bulunduğu toplumun işleyişine entegre olarak sağlamaktadır. Aslında aile ile toplumu birbirinden ayırmak ve o şekilde değerlendirmek oldukça zordur. Aile her ne kadar küçük ve içinde kapalı bir birim olsa da toplumun oluşmasında ve şekillenmesinde etkilidir. Bir toplumun değer yargılarını, normatif kurallarını anlayabilmek için temel birim olan ailenin çözümlenmesi gerekmektedir (Bağlı ve Sever, 2005: 10). Çünkü ailede var olan bir değişim veya bakış açısı içinde bulunan toplumun da sahip olduğu bir özelliktir. Yani işin özüne bakıldığında toplum, içinde bulunan ailelerin birleşmesi ile oluşmaktadır. Bu nedenle aile ve toplum birbiri ile uyumlu olarak günümüze kadar zamana ve mekana göre farklılaşarak varlığını korumuştur. Tabii ki değişim süreçlerinde toplum ve aile karşılıklı olarak birbirini besleyerek ayakta kalmayı başarmıştır. Ancak dünya üzerinde tek ve benzer bir aile yapısından bahsetmemiz mümkün değildir. İçinde bulunduğu toplumun özelliklerine göre bir aile yapısı mevcut

olduğundan ve her toplumun kendine özgü kuralları olduğundan, her toplumun kendine özgü bir aile yapısı vardır diyebiliriz.

Ailenin tek bir tipinin olmaması ve bulunduğu topluma ve zaman dilimine göre farklılaşması nedeniyle tek ve herkes tarafından kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak Kurt'a göre "aile, aralarında akrabalık bağı bulunan insanların oluşturduğu ve onların çeşitli (psikolojik, sosyal ve ekonomik) ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı temel bir toplumsal kurumdur." (Özkeraz ve İşçi Baş , 2016: 87). Özkalp ise "birbirine kan bağı ile bağlı bireylerin oluşturdukları bir grup olarak belirtir." (Özkalp, 2016: 121). Giddens'a göre ise "aile akraba bağlantılarıyla doğrudan doğruya bağlanan, yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğu üstlendiği bir insan topluluğudur." (Giddens, 2008: 246).

Tanımlarda da bahsedildiği gibi aile sadece kişilerin evlenmesi ve evlilik neticesinde dünyaya gelen çocukların bakımını üstlenmekten ibaret değildir. Aile içindeki bireyler karşılıklı olarak birbirlerinin fizyolojik ihtiyaçlarını karşılasalar da, aile bundan daha fazlasıdır. Çünkü birey ilk olarak aile içinde sosyalleşerek birtakım manevi ihtiyaçlarını yine aile içinde gidermeye çalışmaktadır. Aile içinde dünyaya gelen birey ilk olarak yine ailenin kendisine verdiği, yaşadığı toplumun kültürünü, toplumun beklediği cinsiyet rollerini ve ileriki hayatında ihtiyaç duyduğu manevi gereksinimler sayesinde sosyalleşme sürecine başlamaktadır. Aile içinde verilen bu maddi ve manevi aktarım ne kadar başarılı olursa bireyin toplumla kaynaşması ve topluma faydalı bir birey olması da sağlanmış olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında aile sadece bireylere maddi destek veren değil, nesillerden nesillere değerlerin aktarılmasını sağlayan toplumsal bir kurumdur.

4.1.1. Aile Tipleri

Ailenin yapısı her ne kadar toplumdan topluma farklılık gösterse de genel olarak kabul edilen bazı aile tipleri vardır. Bunlar;

4.1.1.1. Geniş Aile

Birden fazla çekirdek ailenin aynı çatı altında yaşaması durumunda tanımlanan bir aile tipidir. Bu aile tipinde birden fazla aile bir arada yaşasa da ailede büyük olarak kabul edilen bir nene veya dede bulunmaktadır. Ailenin en büyüğü aile reisi olarak kabul edilmekte ve onun aldığı kararlar ailede belirleyici olmaktadır. Genellikle bu tür ailelerde üç kuşak bir arada yaşamaktadır (Özkalp, 2016: 124).

Geleneksel aile olarak da tanımlanan bu aile tipinde, akrabalık bağları kuvvetlidir. Aile içinde bireysellikten ziyade aile içinde alınan kararlar ve kurallar belirleyicidir. Gelenek ve göreneklere sıkı sıkıya bir bağlılık söz konusudur (Özkalp, 2016: 124). Bu aile tipinde kişilerin evliliklerine bile aile büyükleri tarafından karar verilmektedir.

4.1.1.2. Çekirdek Aile

Bu aile tipi geniş aileye nispeten daha az sayıda bireyin oluşturduğu bir aile tipidir. Bu tipte ailede karı koca veya karı koca ve evlenmeyen çocuklar bulunmaktadır. Kırsal kesimde ve toprağa bağlı bir sistem içinde yaşayanların oluşturduğu geleneksel ailenin aksine, çekirdek aile şehir ailesi olarak da adlandırılmaktadır (Özkalp, 2016: 125-127).

Geleneksel ailede kişilerin evlilikleri erken yaşta ve aile büyüklerinin kararı ile olmaktadır. Çekirdek ailede ise kişilerin evlilik tercihlerini genellikle bireylerin kendileri karar vermektedir. Bu aile içinde karı ve kocanın eşitliği kabul edildiğinden genellikle kararlar ortak bir şekilde alınmaktadır. Kişilerin aile içinde bireyselliği ve hareket özgürlüğü de bulunmaktadır.

4.1.2. Aile Kurumuna Teorik Yaklaşımlar

4.1.2.1. Fonksiyonalist Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre birey aile içinde biyolojik olarak var olsa da, aile sadece biyolojik olarak var olan bir kurum değildir. Ailenin birey üzerinde başka kurumlar tarafından üstlenilmeyen veya üstlenilse de aile kurumu gibi layığıyla yerine getiremediği fonksiyonlar vardır (Özkalp, 2016: 130). Bunlar;

- Cinsel davranışları düzenleme,
- Topluma yeni üyeler kazandırma,
- Toplumsallaşma,
- Bakım ve korunma sağlama,
- Sosyal yerleştirme,
- Duygusal destektir (Özkalp, 2016: 131).

4.1.2.2. Çatışma Kuramı

Çatışma kuramcıları aile konusunda fonksiyonalist kurama tam olarak katılmamaktadırlar. Aile kurumunun önemli fonksiyonlar yüklendiğini kabul etmektedirler. Ancak aile içinde eşitsizlik olduğunu savunmaktadırlar. Kuramcılara göre aile içinde erkeğin kadın üzerinde egemen olduğu bir sistem mevcuttur. Friedrich Engels'e göre aile içinde zıt duygulardan kaynaklı erkeğin kadına bir baskısı vardır. Bu baskıyı da proletarya ile kapitalist arasındaki baskıya benzetmiştir (Özkalp, 2016: 132).

Çatışma kuramcılarına göre kadın evli veya bekar olsun aile içinde sürekli baskı altında bulunmaktadır. Evliyse kocası tarafından, değilse de babası tarafından baskı altında tutulmaktadır. Bu kurama göre kadınlar erkekler tarafından bir mal veya cinsel bir meta olarak görülmektedir (Özkalp, 2016: 132).

4.1.2.3. Sembolik Etkileşim Kuramı

Bu kuramcılara göre “aile içerisindeki davranışları anlamak için aile üyeleri arasındaki mevcut ilişkilere ve üyelerin bu ilişkileri nasıl anlamlandığına bakmak gerekir” (Özkalp, 2016: 133). Bu kurama göre aile içindeki roller ve davranışlar sürekli bir değişim halindedir. Ailede meydana gelen yeni bir duruma göre aile içinde yeni ilişkiler ve yeni roller ortaya çıkmaktadır. Burada sadece aile içindeki ilişki değil, kişilerin kendilerini tanımlama biçimleri de değişiklik göstermektedir (Özkalp, 2016: 133).

4.2. Evlilik

Toplumun temel kurumlarından biri olan aile kurumunun oluşmasındaki ilk adım evlilik kararının alınmasıdır. Sağlıklı bir toplumsal yapı için toplumu oluşturan aile kurumunun temellerinin sağlam olması gerekmektedir. Aile kurumunun sağlamlığı ise daha evlilik kararı alınırken çiftlerin doğru seçimler yapması ve evlilik sonucunda dünyaya gelen çocuklarını iyi bir şekilde yetiştirmelerine bağlıdır. Buna göre evlilik kararı doğrudan çiftleri ilgilendiren ve onlar açısından önem arz eden bir durum olsa da, dolaylı ve uzun soluklu olarak bakıldığında toplumun sağlıklı bir şekilde devamlılığını sağlamasında da hayati öneme sahiptir.

Aile kavramında olduğu gibi, evlilikte de topluma, zamana ve mekana göre değişimler söz konusudur. Evliliğin toplum içindeki değeri ve önemi, evlilik ritüelleri, örf ve adetleri bulunan topluma göre geçmişten günümüze kadar değişiklik göstererek varlığını sürdürmüştür. Buna bağlı olarak da evlilikle ilgili tek bir tanım veya ritüel belirlemek mümkün olmamaktadır. Ritüellere örnek olarak bakıldığında tarihte bilinen en eski evlilik belgesi M.Ö. 5. yüzyılda Aramca yazılmış ve Yahudilerden kalma bir papüristür (Akdemir vd, 2006: 124). Buradan evliliklerin bu belge öncesinde herhangi bir belgeye işlenmeden sözlü olarak yapıldığı anlamı çıkarılabilir. Ancak şu bir gerçek ki zamanla yapılan evliliklerin bir belge ile tescillenmesi artmış ve

günümüze kadar devam etmiştir. Bu ise evlilik ritüellerinin zamana göre şekillenmesinin basit bir örneğidir.

Evlilik tanımı yapılmak istenildiğinde ise birden fazla tanım karşımıza çıkmaktadır. Anthony Giddens'a göre "evlilik iki yetişkin birey arasındaki toplumsal olarak kabul edilen ve onaylanan bir cinsel birleşim olarak tanımlanabilir." (Giddens, 2008: 247). Pehlivan evliliği tanımlarken "toplumun en küçük yapıtaşı olan ailenin oluşmasını sağlanmasına, toplumsal, siyasi ve inanç konusunda eşit haklara sahip kadın ve erkek arasındaki bir sözleşme olmasına vurgu yapmaktadır." (Tekin Çatal vd, 2018: 500). Güvenç tarafından, "psikolojik, ekonomik ve sosyal olarak üç boyutu bulunan, toplumun kültürüne göre kuralları olan ve eşler arasındaki cinsel ilişkinin toplumsal kurallara uygun hale getirilmesi olarak tanımlanmıştır." (Tekin Çatal vd, 2018: 500). Yavuzer'e göre evlilik "iki olgun bireyin cinsel ilişkilerinin toplum tarafından onaylanması veya kabullenilmesi sürecidir." (Yavuzer, 2016: 101). Kanuni olarak baktığımızda ise Türk Medeni Kanunu evliliğin bir tanımını yapmamakla beraber 141. maddesinde "evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip iki tanığın önünde açık olarak yapılır." ve 142. maddesinde ise "evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar." diyerek şekli olarak evliliğin nasıl gerçekleştirileceğini belirtmektedir (Türk Medeni Kanunu, m 141-142).

Evlilik hem toplum için hem de evlenenler açısından önemli olduğu kadar devamlılığının sağlanması emek isteyen bir eylemdir. Çünkü farklı karakterde insanların aynı çatı altında yaşaması, dünyaya yeni bireyler getirmesi ve toplum tarafından aile olarak görüldüklerinden dolayı getirilen sorumluluklar kişileri zorlayabilmektedir. Bu zorluklara ve artan sorumluluklara rağmen insanlar neden evlenmektedirler? Bu sorunun tek bir cevabı yoktur. Her evlilik birbirinden farklı olduğu gibi evliliği gerçekleştiren eşlerin bile evlenme sebepleri farklı olabilmektedir. Kişilerin evlilik için spesifik nedenleri olsa da genel olarak evlenme nedenlerine şunları sayabiliriz;

- Sevgi ihtiyacı,
- Toplum ya da aile tarafından baskı altında olma,
- Neslin devamını sağlama,
- Kişinin kendisini biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak tatmin etmesi,
- Toplumda statü sağlama,
- Maddi nedenler veya endişeler,
- Yalnız kalma korkusu,
- Güvenlik ve korunma ihtiyacı,
- Kendini gerçekleştirmedi.

4.2.1. Evlilik Türleri

4.2.1.1. Dini ve Resmi Evlilik

4.2.1.1.1. Dini Evlilik

Ülkemizde evliliklere bakıldığında evliliğin yapılaş şekli olarak karşımıza dini ve resmi nikâh seçenekleri çıkmaktadır. Kanunlar önünde her ne kadar dini nikâhın bir geçerliliği olmasa da halk nezdinde bazen resmi ve dini evlilik aynı anda bazen de tek başına dini evlilik yapılmaktadır. Dini evlilik “şer’an aranan şartlar çerçevesinde aralarında evlenme engeli bulunmayan bir erkek ile bir kadının hayatlarını daimi bir şekilde birleştirmelerini sağlayan akdi ve bu yolla eşler arasında meydana gelen evlilik ilişkisini ifade eder.” (Aslan, 2016: 28). Günümüzde bir din görevlisi tarafından kısılan dini nikâhın normal şartlarda resmi evliliği olmayan kişilere karşı uygulanmaması gerekmektedir. Ancak bahsedildiği gibi uygulamada bunun aksine sadece dini nikâh ile evlilikler de yapılmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye’de uygulamada yaygın olan resmi ve dini nikâhın aynı anda kısılmasıdır. Burada halkın dini yönden yanlış bir eylemde bulunmaktan korkma ve resmi nikâh yaparken bu nikâhın dini yönden kabul edilmeyeceği endişesi bulunmaktadır. Bu nedenle çoğunluk, resmi nikâhı olsa da dini nikâhta yapmakta ve yaptırmaktadır.

Dini nikâhın geçerliliğini hala devam ettirmesi dini korkular, gelenekler, kişinin ikinci veya daha fazla evlilik yapması ve 18 yaş altı evliliklerin yapılmasından

kaynaklanmaktadır. Geçmişte resmi evlilik yapmak için şuan ki gibi bir görevli ve gerekli yasal düzenleme olmadığından kıyılan dini nikâh varlığını devam ettirmekteydi. Evlilikte ve nikâhta amaç yapılan evliliğin şahitler huzurunda kabul edilmesi ve çevreye duyurulmasıdır. Günümüzde yapılan evlilik ve düğünlerde söz konusu şartlar yerine getirilerek evlilik duyurulmaktadır. Bu nedenle dini nikâha gerek olmadığı gibi genel kabule göre belediye memuru tarafından kıyılan nikâhlar da İslam Hukuku açısından uygun bulunmaktadır (www.kurul.diyamet.gov.tr).

4.2.1.1.2. Resmi Evlilik

Devletin resmi olarak görevli kıldığı ve devletin kanunlar ile belirlediği şartlar çerçevesinde yapılan evliliğe resmi evlilik denilmektedir. Türk Medeni Kanununun 141. maddesinde düzenlenen evlilik töreni, resmi görevli memurun önünde yapılır şeklinde düzenlenmiştir. Resmi evliliğin yapılabilmesi için tarafların ayırt etme gücüne sahip, kanunda belirtilen yaş sınırına gelmiş veya geçmiş olması gerekmektedir. Ayrıca evlilik töreni iki şahit huzurunda yapılmalıdır (Türk Medeni Kanunu, m 141).

Türkiye’de bir evliliğin geçerli olması ve hüküm doğurabilmesi için Medeni Kanunda belirtilen şekilde resmi olması gerekmektedir. Türkiye’deki evliliklerin büyük bir çoğunluğu resmi nikâh ile yapılırsa da bunun yanında dini nikâhta yapılmaktadır.

4.2.1.2. İç Evlilik (Endogami) ve Dış Evlilik (Egzogami)

4.2.1.2.1. İç Evlilik

Her toplum kendi yapısına göre evlenme biçimleri tercih etmektedir. Kişiler evlilik eylemini bireysel olarak gerçekleştirirse de bulunduğu toplumun doğrudan veya dolaylı olarak evlilik tercihinde etkisi bulunmaktadır. Eş tercihlerinde birden çok seçenek olduğu gibi eşlerin seçildiği gruba göre de evlilik, iç evlilik (endogami) ve dış evlilik (egzogami) olarak ikiye ayrılır.

İç evlilik, kişinin eş seçiminde akraba çevresinden ve bulunduğu gruptan yana tercihini kullanmasıdır. Bu tür evlilikler genellikle değişimi sevmeyen ve muhafazakâr bir yapısı olan geleneksel aile tiplerinde daha yaygın olarak bulunmaktadır. Bu aile tipinde akrabalık bağları güçlü olduğundan grup içi düzenin bozulmaması ve devamlılığın sağlanması açısından yine grup içi evlilikler tercih edilmektedir. Tarıma dayalı bir yapısı olan bu aile tipinde dışarıdan bir evlilik yapılarak toprağın bölünmesi ve başka bir gruba gitmesini de engellemek amacıyla bu evliliğin tercih edildiği söylenebilir (Bağlı ve Sever, 2005: 12).

İç evlilik grubun kendini nasıl tanımladığı ile doğrudan ilişkilidir. Geleneksel aile dediğimiz küçük ölçekli toplumlarda grup kendini daha dar bir sınır içinde tuttuğundan iç evlilik akrabalar ile yapılmaktadır. Ancak kent toplumlarında yaşayan aileler kendilerine daha geniş sınırlar çizse de burada yapılan evlilikler de genellikle aynı toplumsal katman içinde olmaktadır (Aydın ve Emiroğlu, 2003: 411).

Bu tür grup içi evlilikler, özellikle akraba evlilikleri sonraki nesillerde kalıtsal hastalığı tetikleyen önemli etmenlerdendir. Tüm bu risklere rağmen gerek Türkiye’de gerekse diğer ülkelerde bu tür evlilikler devam etmektedir. Dünya üzerindeki bazı kurallar, yasaklar ve genel kabuller ise bu evlilikleri azaltmakta veya arttırmaktadır. Hindistan’daki katı kast sistemi bu evlilikleri arttıran bir uygulamadır. Bunun yanında ABD’de göçmenlerle ve siyahlarla beyazların evlilik oranlarının az olması da arttırmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2011: 68). Bunun yanı sıra Katolik Kilisesi’nin kuzenler arasında evliliği yasaklaması ve Freud’un Fiji Adaları örneğinde bahsettiği gibi kabiledaki kişilerin birbiri ile evlenmesinin yasaklanması bu tür evlilikleri azaltmaktadır (Freud, 2018: 37-40).

4.2.1.2.2. Dış Evlilik

Bu evlilik türünde ise kişi kendi grubu dışında bir eş seçiminde bulunmaktadır. Modernleşmeye bağlı olarak toprağa bağlı yaşayan toplumlardaki göç hareketi neticesinde kentleşme oranı artmıştır. Kentleşme oranının artması sonucunda ise

farklı kùltùrlere sahip toplumlar bir arada yaşamaya başlamıştır. Bunun sonucunda ise farklı toplumlar birbirlerinin kùltürlerini öğrenerek kaynaşmaya başlamıştır. Bu ise farklı kùltùrlere sahip toplumlar arasında evliliklerin artmasına neden olmuştur. Kişiler kırsal alanda yaşarken genellikle tek ve benzer bir kùltürde yetişiyorlardı ve iletişimde oldukları kişiler grup içinden olan kişilerdi. Ancak kentleşmenin artması sonucunda kişinin etkileşim oranı ve sınırı artmış, farklı kùltürden insanlarla tanışma, onların kùltürünü öğrenme imkânı da bulmuştur (Canatan ve Yıldırım, 2011: 67-68).

Kişilerin farklı kùltürler tanınması sayesinde grup dışındakilere karşı önyargısının azalması bu evlilik türünü arttırmıştır. Ayrıca dinlerin sekülerleşmesi de farklı dini inançlara sahip bireylerin de evliliklerini arttıran bir etmendir. Bu konudaki evliliklerin en iyi örneklerinden biri Almanya'ya çalışmak amacıyla giden Türk işçileri ile Alman vatandaşları arasındaki evliliklerdir. Türkler Almanya'ya ilk gittiğinde Alman vatandaşları tarafından en ağır işlerde çalıştırılmış ve ikinci sınıf insan muamelesi görmüşlerdir (Wallraff, 1986). Alman vatandaşları ilk olarak kendi grupları dışından gelen bu kişileri ve kùltürlerini tanımak istemedi ve bu kişilere bakış açıları olumsuzdu. Almanlar "bizde çoğu kimse konuk işçileri toplum dışı yaratıklar ve ahlak bozucular olarak görürler." şeklinde bir bakış açısına sahiptir (Duman, 2018: 115). Ancak zamanla Alman vatandaşlarının Türk kùltürünü ve kişileri tanınması neticesinde önyargılarında azalma olmuştur. Bu durum ise evlilik oranlarına yansımıştır. Federal İstatistik Kurumunun verilerine göre 1996'da %3 olan yabancı pasaporta sahip biriyle evlilik oranı 2017 yılında %7'ye çıkmıştır. Bu oran içinde ise Alman vatandaşlarının en fazla birlikte olmayı tercih ettiği yabancı uyruklu insanlar ise Türklere dir. Yabancılarla evlilik yapan Almanlar arasında Türk bir kadınla evlilik oranı %14, Türk bir erkekle evlilik oranı ise %19'dur (www.dw.com, 2018).

4.2.1.3. Çiftlerin Oturduğu Yere Göre Evlilik Türleri

Evlenen çiftlerin nerede oturacağı genellikle içinde bulunduğu toplumsal yapı ve aile tipi ile yakından ilgilidir. Buna bağlı olarak ise karşımıza matrilokal, patrilokal ve neolokal evlenme türleri çıkmaktadır.

Çiftlerin evliliği sonrasında erkeğin, kadının ailesine katılmasına matrilokal evlilik denilmektedir (Özkalp, 2016: 135). Bu evlilik türü halk arasında iç güveysi olarak kabul edilmektedir. Anaerkil toplumlarda daha sık görülen bir evlilik tipi olmakla beraber Ülkemizde yaygın olmayan bir evlilik türüdür.

Patrilokal evlilikte ise evlilik sonrasında kadın erkeğin çevresine dahil olmaktadır (Özkalp, 2016: 135). Bu evlilik türü ise ataerkil toplum yapısında karşımıza çıkmaktadır.

Neolokal evlilikte ise kişiler herhangi bir tarafın ailesinin yanına yerleşmek yerine ayrı bir yerde yaşamayı tercih etmektedir (Özkalp, 2016: 135). Modernleşmenin ve kentleşmenin artması ile bu tür evliliklerde artış yaşanmıştır. Bu evlilik türü aynı zamanda çekirdek aileleri de oluşturur.

4.2.1.4. Eş Sayısına Göre Evlilik Türleri

Tek eş evliliği kişinin yalnızca bir eş ile evlenmesi durumudur. Kişinin içinde bulunduğu toplumsal yapı, dini inançları ve hukuk sistemi bu evliliğin ortaya çıkmasında etkilidir. Tek eş evliliği tarih boyunca yaygın olan evlilik biçimidir (Demircan, 2003: 10). Tek eş evliliği, modern evliliklerle eş değer tutulmakla beraber genellikle ülkeler tarafından yasal mevzuat ile düzenleme yapılan ve teşvik edilen bir evlilik türüdür. Türkiye’de, Cumhuriyet’in ilanı öncesinde bu konu ile ilgili bir düzenleme yokken, Cumhuriyet’in ilanı ile 1926 yılında kabul edilen Türk Kanunu Medenisi ile tek eş ile evlenmek yasal hale getirilmiştir.

Çok eş ile evlilik ise erkek veya kadının karşı cinsten birden fazla kişi ile aynı anda evli olması durumudur. Bir erkeğin birden fazla kadınla evli olmasına poligami, bir kadının birden fazla erkekle evli olmasına ise poliandri denilmektedir (Özkalp, 2016: 135). Geçmişten günümüze kadar varlığını devam ettiren çok eşlilikte genellikle bir erkeğin

birden fazla kadınla evlenmesi söz konusu olsa da, çok kocalılıkta özellikle anaerkil dönemlerde bazı topluluklarda görülmektedir (Akdemir vd, 2006: 123-124).

Çok eşle evliliğin genelini oluşturan poligami ise çoğu toplulukta istisnai olarak yapılan bir evlilik türüdür. Murdock'un etnografik atlasına göre 1170 topluluğun 850'sinde poligami mevcut bir evlilik türüdür. Bu topluluklarda tek eş ile evlilik yaygın bir evlilik türü olsa da, çok eşlilik izin verilen bir evlilik türü olmuştur. Poligaminin en yaygın olduğu bölge ise Afrika'dır (Yılmaz vd, 2015: 222).

Türkiye'deki poligamiye baktığımızda ise Osmanlı Devleti İslam Hukuku kuralları çerçevesinde birden fazla kadınla evliliğe bir yasak getirmemiştir. Osmanlı'da poligami taaddüd-i zevcat adıyla anılmaktadır (Yılmaz vd, 2015: 222). Ancak bu durum diğer topluluklarda olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de istisna olarak kalmıştır. Osmanlı'nın 17. yy tereke defterleri incelendiğinde İstanbul ve Edirne şehirlerinde %92, Ankara İlinde ise %88'in tek eşli olduğu görülmektedir. (Ortaylı, 2020: 21). Ancak Cumhuriyet ile beraber yayınlanan kanun ile çok eşlilik yasal olarak yasaklanmış ve tek eşlilik devlet tarafından kabul edilmiştir. Bununla beraber yasal bir evlilik durumu olmasa da, poligami evlilikler günümüzde hala devamlılığını göstermektedir. Genellikle imam nikâhı ile yapılan bu tür evliliklerin oranı Ülkemiz içi %1.1 civarındadır. Ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde fazla olan bu evliliğin bölgelerdeki oranı %2 civarındadır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 12).

4.2.1.5. Diğer Evlilik Türleri

4.2.1.5.1. Levirat

Levirat evlilik, abinin ölmesi üzerine dul kalan eş ile abinin erkek kardeşinin evlenmesi durumudur. Bu evlilik Ülkemizin özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görülmektedir. Abinin ölmesi sonucunda geride kalan eş ve çocuklara en iyi abinin kardeşinin bakacağı ve aile bütünlüğünü tehlikeye atmayacağı düşünülerek bu evlilikler yapılmaktadır. Bu evlilik türünde dul kalan eş, ailedeki vefat eden eşinin

küçük kardeşi ile evlilik yapabilmektedir. Büyük kardeş ile evlenmemesinin sebebi ise kişi aileye gelin olarak geldiğinde büyüklere abi olarak seslenmesinden ve onun abi olarak kabul edilmesinden nikâh düşmeyeceği inancıdır. Ancak bazı bölgelerde bu ayrıma dikkat edilmemektedir (Poyraz Tacoğlu, 2011: 118). Eşin vefat etmesi sonrasında ailede bekar erkek olmaması halinde de dul kalan eş imam nikahı ile ikinci eş olarak ölen kişinin kardeşlerinden biri ile evlenebilmektedir. Burada dikkatle üzerinde durulması gereken konu genel olarak bu evlilikler gerçekleşirken tarafların görüşünün dikkate alınmadığıdır. Ailenin verdiği karara göre bu evlilikler yapılmaktadır (Poyraz Tacoğlu, 2011:118-119). Bu durum aslında bireyin aileye veya topluluğa kurban edilmesidir (Bağlı ve Sever, 2005: 13).

Bu evlilik türü töre ve toplum baskısından kaynaklanarak yapılmaktadır. Yapılan araştırmaya göre eşi vefat eden kadının yeniden başka kişi ile evlilik yapabilmesi için çocuklarını vefat eden eşinin ailesine vermesi gerekmektedir. Bu istenileni yapması durumunda bile çevreden gelen baskı nedeniyle yeni evlilik yaptığı aile veya dul kalan kadının ailesi ile vefat eden kişinin ailesi arasında bir kan davasının çıkma durumu olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra kadının dul kalmasından kaynaklı olarak çevreden sürekli rahatsız edileceği ve namusuna laf geleceği, bu durumda ise aileler arasında kan davası başlayacağından korkulduğundan bu fedakarlığın yapıldığı belirtilmiştir (Poyraz Tacoğlu, 2011: 128).

Bu evlilik türüne benzeyen karısı vefat eden kişinin, karısının kız kardeşi ile evlenmesi durumuna da sorarat evlilik denilmektedir (Bağlı ve Sever, 2005: 12). Bu evlilik türü de yine levirat evlilikte olduğu gibi bireylerden çok ailelerin kararları ve töreler doğrultusunda alınmaktadır.

4.2.1.5.2. Taygeldi Evliliği

Halk arasında analı-kızlı ya da içli-dışlı olarak bilinen taygeldi evliliği, farklı cinsiyetten çocukları olan dulların hem kendilerinin hem de çocuklarının evlilik yapmasına denilmektedir. Beraberinde çocukla gelen dul kadının çocuğu, dul erkeğin taygeldisi olarak kabul edilse de, Balamana' a göre tay kelimesinin anlamının "denk"

olmasından dolayı taygeldiye denk gelen evlilik denildiğini belirtmektedir. Birden fazla şartın bir arada ve uyumlu olması gerektiğinden bu evlilik türü çok sık rastlanılan bir evlilik değildir (Poyraz Tacoğlu, 2011: 117-118).

Yaygın olarak İç Anadolu Bölgesi'nde rastlanılan bu evlilik türünde dul kalan eşlerin ilk olarak evlenmesi durumunda çocukların kardeş olma durumları olduğundan ve bu durumda evlilik olmayacağından ilk olarak çocuklar arasında bir nikah kıyılmaktadır (Poyraz Tacoğlu, 2011: 121). Bu evlilik türünde üvey anne, üvey baba, gelin ve damat gibi kavramlar olmadığı ve bu sebeple diğer evliliklerde yaşanan çatışmaların yaşanmadığı belirtilmektedir. Ayrıca bu evlilik, anne ve baba açısından yaşlılık güvencesi, diğer kardeşler açısından ise sorumluluk azaltıcı bir etkisi olmasından dolayı aile tarafından destek görmektedir (Poyraz Tacoğlu, 2011: 123-124).

4.2.1.5.3. Berder (Berdel) Evliliği

Bu evlilik türünün gerçekleşmesi için her iki ailenin de bir kız ve erkek çocuklarının olması ve karşılıklı olarak evlenmesi gerekmektedir. Bu evlilikler genellikle aşiret reisleri, ağalar ve şeyhler arasında akrabalık bağlarını kuvvetlendirmek ve başlık parası vermektan kurtulmak amacıyla yapılmaktadır. Başlık parası nedeniyle maddi durumu iyi olmayan aileler tarafından tercih edilebilmektedir. Neticede her iki aile de birbirine kız verdiğinden başlık parası verme durumları ortadan kalkmaktadır (Poyraz Tacoğlu, 2011: 119-120). Bu evlilik türünde yapılan iki evlilikten birinde ortaya çıkan bir sorun veya ayrılma durumu diğer evliliği de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum ise evlilik yapan kişileri diğer evliliği etkilememek için baskı altında bırakabilmektedir (Poyraz Tacoğlu, 2011: 136).

4.3. Suriye'de Evlilik

Çalışmamızın konusu doğrultusunda Türkiye'de bulunan Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriye uyruklu yabancıların evlilik tercihlerinde hangi kriterlere dikkat

edildiği tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda Türkiye’de veya Suriye’de evlilik yapan Suriyeliler ile çalışma yapılması planlanmıştır. Bu nedenle bu kişilerin tercihlerinde etkili olan kendi ülkelerinin kanunları, örf ve adetlerine değinilmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Bu bölümde Suriye’deki evlilikler ile ilgili kanun, kurallar ve geleneklere değinilecektir.

Suriye Arap Cumhuriyeti’nde aile hukuku ilişkilerini düzenleyen kanun, 1953 tarihli ve 59 sayılı Kişisel Statü Kanunu (KSK)’dur. Bu kanuna göre belirlenen evlilik ilişkileri 1975 tarihinde 34 sayılı kanun ile kısmen değişikliğe uğramış olup ağırlıklı olarak İslam Hukuku’na dayanmaktadır. Buna bağlı olarak Suriye’de çok eşlilik yasalarla kabul edilmektedir. Ancak burada izin verilen çok eşlilik bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi şeklindedir. Erkeğin ikinci evliliği yapabilmesi maddi durumunun yeterli olması şartına bağlanmıştır. Erkeğin maddi durumu ikinci evliliği yapmaya yeterli değilse hakim tarafından evlilik kabul edilmemektedir. Buna bağlı olarak erkeğin dini nikah ile yaptığı ikinci evliliği mahkemeye onaylatması gerekmektedir. Mahkemeye onaylatılmayan evlilik geçerliliğini korumakla beraber eşler miras ve nafaka gibi haklardan faydalanmamaktadır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 11). Yani bir evliliğin kurulması için mahkemenin onayına gerek yokken, hüküm ve sonuç doğurabilmesi için mahkeme onayına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca evlilik öncesinde kadın ve erkek arasında yapılan sözleşmede erkeğin ikinci eş ile evlenmemesi şartı getirilmiş olsa dahi ikinci eş ile evlilik yapıldıysa bu durumda da evlilik geçerlilik kazanmaktadır. Ama ilk eşine ikinci evlilik nedeniyle haklı bir boşanma davası açma fırsatı vermektedir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 49).

Suriye KSK’sına göre evlilikler dini ve resmi olarak ikiye ayrılmaktadır. Dini nikah Müslümanlar için iki şahit huzurunda yapılırken, Hristiyanlar için bir rahip huzurunda yapılmaktadır. Bu şekilde kısıtlanan nikah evliliğinin geçerli olması için yeterlidir. Ancak evlilik mahkemeye tescil ettirilmediği takdirde nafaka ve miras gibi hüküm gerektiren konularda kişilerin hakkı bulunmamaktadır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 40).

Kişilerin evliliklerindeki önemli konulardan birisi de evlilik yaşıdır. Suriye KSK'sına göre kişinin bülüğ çağına girmiş olması evlilik için ön koşuldur. Bülüğ çağına girmemiş olan bir çocuk kanuna göre yasal temsilcisinin izni olsa dahi asla evlenemez. Bunun yanı sıra yasalara göre evlilik yaşı erkek için asgari 18, kadın için 17 olarak belirlenmiştir. Ancak 15 yaşını dolduran bir erkek çocuğu veya 13 yaşını dolduran bir kız çocuğu bülüğ çağına girdiğini iddia ediyorsa ve hakim tarafların samimiyetlerine güveniyor ve yeterli fiziksel olgunluğa eriştiklerini düşünüyorsa evliliğe izin verebilir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 45). Ayrıca bir kadının kaç yaşında olduğuna bakılmaksızın evlilik için yasal temsilcisinin iznine gerek duyulmaktadır. Kadın evlenirken yasal temsilcisinden izin almadıysa ve evlilikte kocanın sosyal statüsü kadından aşağıda ise yasal temsilcisi evliliği feshedebilir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 48). Bu statü denklığı şartı kadına ve yasal temsilcisine kanunlar tarafından verilen bir ayrıcalık olarak görülmektedir. Yoksa erkekler açısından böyle bir denklik şartı yoktur. Bir erkek kendi statüsünden aşağıda olan statüye sahip bir kadınla evlenmede tamamen serbesttir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 53).

Kadınlar ve erkekler arasında farklı uygulanan hükümlerden bir diğeri de farklı dine mensup kişilerle evlenmede karşımıza çıkmaktadır. Suriye KSK'sına göre Müslüman bir erkek Müslüman olmayan bir kadınla evlenebilirken, Müslüman bir kadının Müslüman olmayan bir erkekle evlenmesi yasaklanmıştır. Böyle bir evliliğin geçerli olabilmesi için erkeğin İslam dinini kabul etmesi gerekmektedir. Ancak tersi durumda yani Müslüman bir erkek ile Müslüman olmayan kadının evlenmesinde kadının din değiştirmesine gerek yoktur. Ancak kadın dinini değiştirmese Müslüman eşine mirasçı olamaz (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 52).

Suriye KSK'sının evlilik ile ilgili hükümlerinden bir diğeri de evlilik yasağı olan kişilerdir. KSK'ya göre bir kişi hangi dereceden olursa olsun altsoy ve üstsoy kan hısımlarıyla ve kendi üstsoy hısımlarının birinci derece altsoy kan hısımları ile evlenemez. Yani kimse kardeşi, amcası, teyzesi, halası ve dayısı ile evlenemez (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016: 50).

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, BULGULARI VE VERİLERİN ANALİZİ

5.1. Problem

Evlilik birliği eşlerin evlenmesiyle meydana gelen birliği ifade eder. Evlenme akdi ile ortaya çıkan bu yapı eşler arasında hayat birliği oluşturur. Ancak evlilikler gerçekleştirilirken kişilerin veya toplumların tercihlerini etkileyen farklı faktörler bulunmaktadır. Her toplumun veya kişinin önem verdiği, hayat arkadaşında olmazsa olmaz olarak kabul ettiği kriterler farklılık göstermektedir. Dolayısıyla evlilik konusunda bütün insanları kapsayacak bir çalışma yapmamız mümkün değildir. Bu sebepten çalışmamızda sadece Suriye’de yaşamış olduğu sorunlar nedeniyle Ülkemize gelmiş olan kişiler tercih edilecektir.

Geçici Koruma kapsamında bulunan bu kişiler de hayatın devamlılığının zorunlu hale getirdiği evliliği gerçekleştirmektedirler. Bu noktada kişilerin Suriye’de ve Türkiye’de hangi doğrultuda evlilik tercihlerinde bulunduğu ya da bakış açılarının hangi doğrultuda değişiklik gösterdiği önem arz etmektedir. Ülkemize gelen bu kişiler bazen Türk Vatandaşları ile bazen de farklı uyruktan kimseler ile evlilikler yapabilmektedir. Ancak bu kişilerin tercihlerini hangi faktörlerin daha fazla etkilediğini ya da evlilik alışkanlıklarında hangi yönde bir değişiklik olduğu bilinmemektedir. Bu araştırma neticesinde bu problemin tam anlamıyla anlaşılması ve konu hakkında daha sağlıklı yorumlar yapılmasında fayda sağlanacaktır.

5.1.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu temel olarak Nevşehir İlinde Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin evlilik alışkanlıklarını tespit etmektir. Konuda belirtilen evlilik alışkanlıklarından kasıt ise farklı bir kültürde yetişen ve ülkemize gelen Suriyelilerde, eş seçiminde kimlerin karar mercisinde ve hangi kriterlerin etkili olduğu, kişilerin eşlerinden ve evlilikten nasıl bir beklentilerinin olduğu gibi evlilik davranışını belirleyen temel hususlardır. Çalışmada eş seçiminde kırsal alanda ve kentte yaşayanların alışkanlıklarının ölçülmesi de bir başka konudur. Bu kapsamda kırsal ve kentte yaşayan bireyler üzerinde aile baskısının veya isteğinin eş seçimini nasıl etkilediği ölçülmüştür. Bunun yanı sıra gelecekte Türk ve Suriyeli evliliklerinin hangi yönde olacağını tespiti amacıyla Suriyelilerin Türkler ile evliliğe bakış açısı da araştırmanın konularından biridir.

5.1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, Nevşehir İlinde yaşayan Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriye uyruklu yabancıların evlilik alışkanlıklarının tespit edilmesidir. Evlilik alışkanlığından kasıt ise eş seçiminde hangi kriterlere dikkat edildiği, evlilik kararı alınırken hangi durumların belirleyici olduğu ve eş tercihini kimlerin yaptığı gibi bir insanın evlilik yaparken önem verdiği ve dikkat ettiği hususlardır. Çalışmada bu amacın yanı sıra Suriye uyruklu yabancıların Türk vatandaşlarına ilişkin düşünceleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için ilk olarak Türk insanını tanımadan yani Suriye'deyken Türklerle karşı bakış açısını sonrasında ise Türkiye'ye geldikten sonraki bakış açısını tespit etmeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Sonrasında ise bakış açısında meydana gelen değişimin Suriye uyruklu yabancılar açısından Türkler ile evliliği etkileyip etkilemediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2011 yılında Suriye'de gerçekleşen olaylar neticesinde Ülkemize kitlesel olarak göç dalgası gelmesi sonucunda yaşanan gelişmelere bağlı olarak göç ve Suriyeli yabancılar

konusunda çalışmalar artmıştır. Ancak sağlıklı bir literatür taraması yapıldığında Suriyelilerin, evliliği konusunda yeterince çalışma olmadığı görülmektedir.

Literatürde Suriyelilerin evlilik konusu, genellikle kısaca değinilen veya nasıl evlilik yapılacağına dair teknik bilgi verilen bir konu olarak yer aldığından, çalışmamız konu hakkında literatüre katkı sağlayacaktır. Sağlanan katkının yanı sıra bu çalışma ile elde edilen bulgular Türk-Arap ilişkilerine farklı bir bakış açısı katacaktır. Ayrıca Türkiye'nin etnik yapısında değişiklik meydana getiren Türk-Arap evliliklerinin nedenleri, ilerleyen yıllar açısından artış gösterip göstermeyeceğinin tespiti bakımından önemlidir. Bir başka önemi ise Suriye uyruklu yabancıların Türk insanı ile evlenme konusuna bakış açısını tespit edecek olmasıdır. Daha da önemlisi çok sayıda Suriyelin yaşamış olduğu Nevşehir ilinde konuyla ilgili yapılan ilk çalışma olması çalışmaya daha da önem katmaktadır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

5.2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Nevşehir İlinde yaşayan Geçici Koruma statüsünde bulunan Suriye uyruklu yabancılar oluşturmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden alınan 01.10.2020 tarihli sayıya göre Nevşehir İlinde 10.996 Geçici Koruma kapsamında Suriye uyruklu yabancı bulunmaktadır. Suriye uyruklu yabancıların şehir nüfusuna oranla yoğun olarak yaşadığı illerden biri olması çalışmamızda Nevşehir ilini tercih etmemizde etkili olan faktörlerden biri olmuştur. Bunun dışında konu hakkında alanında yapılacak ilk çalışma olması da araştırmanın Nevşehir'de yapılması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın örneklemi Nevşehir'de yaşayan Geçici Koruma kapsamında bulunan 250 Suriye uyruklu yabancı oluşturmaktadır. Anket çalışmasının uygulandığı zaman diliminde, anketin yapıldığı Nevşehir İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gelen gönüllü kişiler arasından seçilmiştir. Örneklem grubu tesadüfi/seçkisiz olarak oluşturulmuştur. Katılımda kadın ve erkek sayılarının birbirine yakın olmasına dikkat edilerek 130

kadına ve 120 erkeğe anket uygulaması yapılmıştır. Katılımcıların seçiminde evlilik tercihlerinin öğrenilmesi amaçlandığından evli bireylere anket yapılmıştır. Bu nedenle de 18 yaş üstü bireylerle çalışma yapılmıştır. Anket çalışması 2021 yılının Ocak ve Şubat aylarında yapılmıştır.

5.2.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır . Anket formunda 34 soru yer almaktadır. Soruların tamamı çoktan seçmeli olarak belirlenmiştir. Anket sorularının belirlenmesinde literatür taramasında yapılan araştırmalar sonucunda kişilerin evlilik tercihlerinde önem verdikleri hususlar ve gözlem neticesinde ortaya atılan hipotezler etkileyici olmuştur.

Anket çalışması yapılırken katılımcıların gönüllük esası gözetilmiş ve kişisel bilgiler alınmamıştır. Ayrıca alınan bu bilgilerin çalışmamızda kullanılması amacıyla toplandığı, başka bir amaç için kullanılmayacağı veya başka kişi ve kurumlar ile paylaşılmayacağı da katılımcılara ankete başlamadan önce bildirilmiştir. Anket uygulanırken okuma yazma bilen katılımcıların soruları cevaplayabilmesi için anket çalışması Arapça' ya çevrilmiştir. Okuma yazma bilmeyen katılımcılara ise tercüman aracılığıyla sorular yöneltilmiştir. Anket çalışması Nevşehir İl Göç İdaresi Müdürlüğünde yapılmıştır.

5.2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Nevşehir İlinde yaşayan Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriye uyruklu yabancıların evlilik alışkanlıklarını anlamaya yöneliktir. Nevşehir il merkezinde yürütülen çalışmada 130 kadın ve 120 erkek olmak üzere toplamda 250 kişi ile anket yapılmıştır. Katılımcılar seçilirken Nevşehir İlinde yaşayan, 18 yaş üstü ve evli olma kriterine göre seçildiğinden katılımcı sayısından dolayı elde edilen bulguların Nevşehir genelini kapsayacağı düşünülmüştür.

5.2.4. Araştırmanın Hipotezleri

- Suriye'nin özellikle kırsal kesiminde yaşayan kişilerin evliliklerinde eş seçimine genel olarak aile büyükleri karar vermektedir.
- Suriyelilerin Arap kültürüne bağlı olarak yetişmeleri nedeniyle Türk kökenli kişilere karşı bir önyargıları bulunmaktadır. Ancak Türkiye'ye geldikten sonra Türk insanını tanıdıkça bu önyargıları kırılmıştır. Önyargının kırılması sonucunda ise Türk kökenli birisi ile evliliğe sıcak bakmaktadır.

5.2.5. Verilerin Analizi

Katılımcılara uygulanan anket sonucu elde edilen veriler SPSS 22 yazılımı ile değerlendirilmiştir. Ankete katılanların verdikleri cevaplar SPSS programına işlenmiş ve çıkan sonuçlar değişkene bağlı olmaksızın analiz edilmiştir. Bulguların yorumlanmasında tablolardan faydalanılmış olup aynı zamanda nitel gözlem ile de desteklenmiştir. Bulgular yorumlanırken bilgilerin türüne göre ayrıma gidilerek konu başlıkları halinde yorumlanmıştır.

5.3. Araştırmanın Bulguları

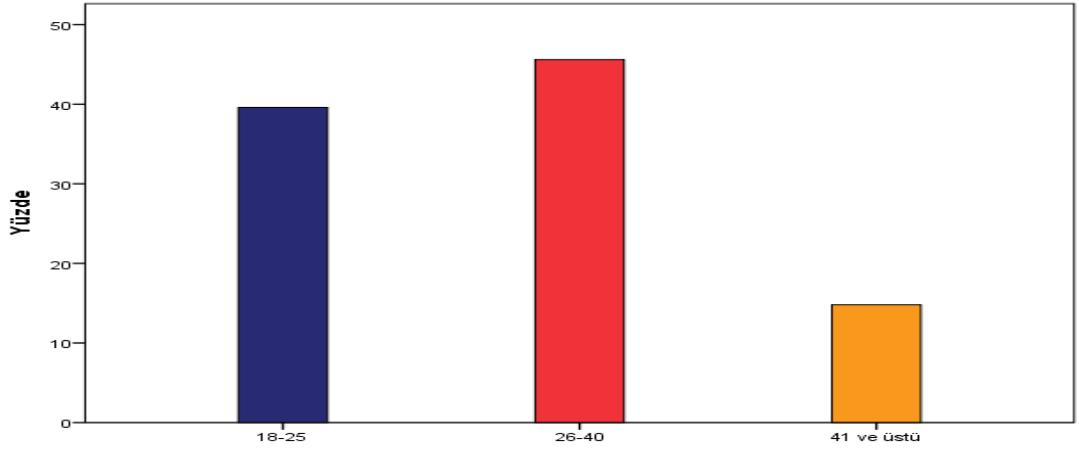
5.3.1. Demografik Bilgiler

1. Cinsiyet

Anket çalışmamıza tesadüfi yöntemle 250 kişi katılmıştır. Çalışmada evli olan katılımcılardan %52'sinin kadın ve %48'inin erkek olduğu tespit edilmiştir.

2. Yaş

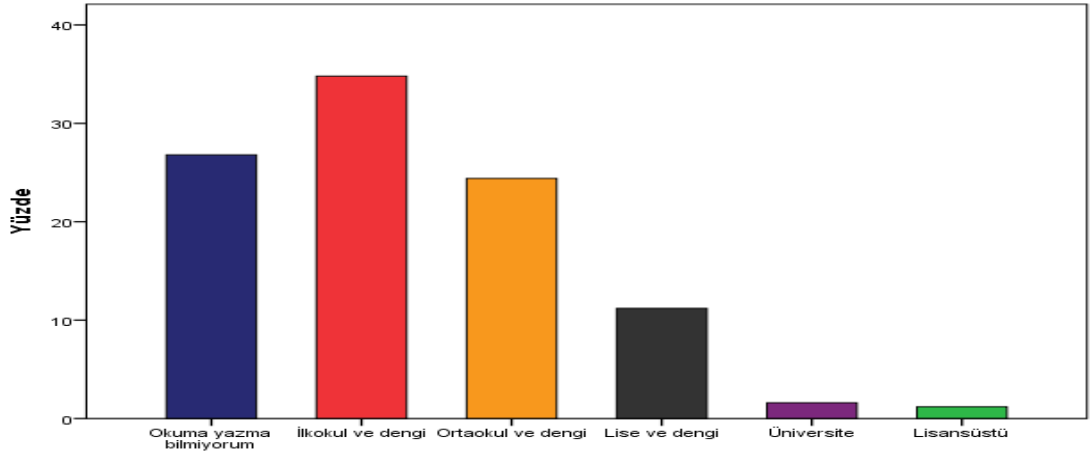
Katılımcıların %39.6'sının 18-25 yaş aralığında, %45.6'sının 26-40 yaş aralığında, %14.8'inin ise 41 yaş ve üzerinde olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 1.1

3. Eğitim Durumu

Katılımcıların %26.8'i okuma yazma bilmediğini belirtmiştir. Bu oran dışındaki %73.2'si ise okuma yazma bilmektedir. Katılımcıların %34.8'si ilkokul ve dengi, %24.4'ü ortaokul ve dengi, %11.2'si lise ve dengi, %1.6'si üniversite ve %1.2'si lisansüstü bir eğitim durumuna sahiptir.

Tablo 1.2

4. Gelir Durumu

Katılımcıların yarısından fazlası yani %50.4'ü bir gelirinin olmadığını belirtmiştir. Ancak bu oranın yüksek çıkması kadın ve erkeklerin vermiş olduğu cevaplarda farklılık olmasından kaynaklanmaktadır. Gelirim yok diyen 126 katılımcınının 95'i kadın katılımcılardır. Bunun dışında katılımcıların %30.8'i 500-1500, %14.4'ü 1501-2500, %4.4'ü ise 2501-4000 geliri olduğunu belirtmiştir. 4001 ve üzeri geliri olan ise kimse bulunmamaktadır.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Gelirim yok	126	50,4	50,4	50,4
500-1500	77	30,8	30,8	81,2
1501-2500	36	14,4	14,4	95,6
2501-4000	11	4,4	4,4	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.3

5.3.2. Günlük Yaşama Dair Bilgiler

1. Suriye'de Nerede Yaşıyordunuz?

Suriye'de nerede yaşıyordunuz sorusu çalışmamızın hipotezi açısından önemli olduğu için sorulan bir sorudur. Bu soru ile evlenirken eşi kimin seçtiği bağlantılı sorulardır. Ancak o soru ile ilgili açıklamalara ilgili bölümde değinilecektir.

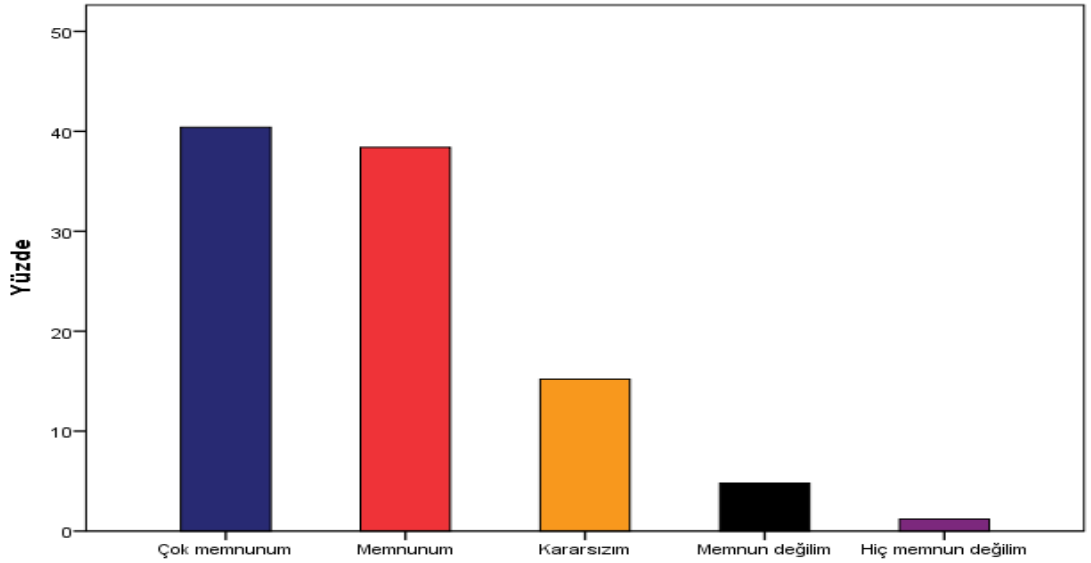
Sorumuza dönecek olursak, katılımcıların %49.6'sı köyde, %28'i ilçe merkezinde ve kalan %22,4'ü ise il merkezinde yaşadığını belirtmiştir.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İl merkezinde	56	22,4	22,4	22,4
İlçe merkezinde	70	28,0	28,0	50,4
Köyde	124	49,6	49,6	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.4

2. Nevşehir'deki Hayatınızdan Memnun Musunuz?

Nevşehir'deki hayattan katılımcıların toplamda %78.8'i memnuniyetini belirtmiştir. Memnun olanların %40.4'ü çok memnunken, %38.4'ü memnunun seçeneğini seçmiştir. Geriye kalan katılımcıların ise %15.2'si kararsızım, %4.8'si memnun değilim ve %1.2'si hiç memnun değilim şikkını seçmiştir.

Tablo 1.5

3. Çocuğunuz Var mı?

Bu soruda katılımcıların %86.4'ü evet seçeneğini seçerken, geri kalan %13.6'sı da hayır seçeneğini seçmiştir.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	216	86,4	86,4	86,4
Hayır	34	13,6	13,6	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.6

4. Evliliğinizde Kaç Çocuğunuzun Olmasını Planlıyorsunuz ya da Kaç Çocuğunuz Var?

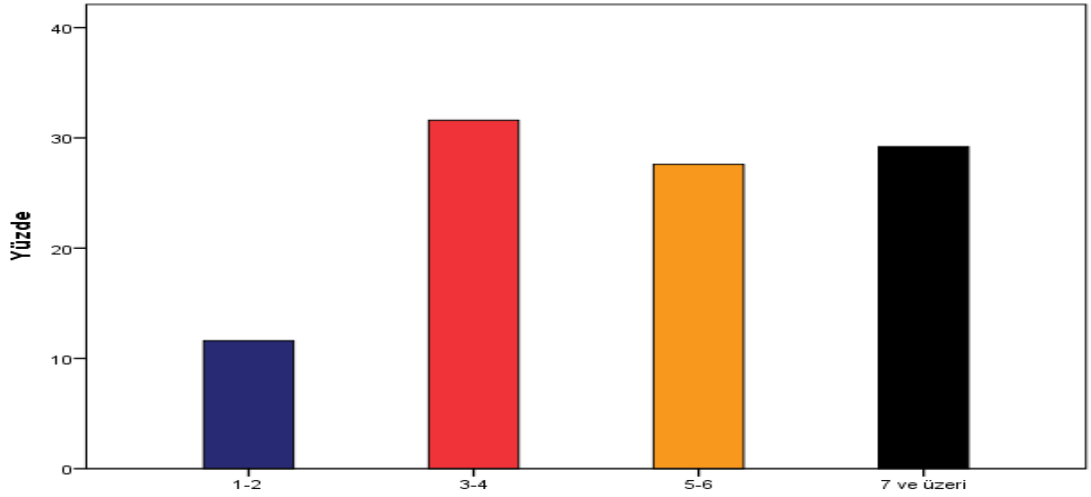
Bu soruya katılımcıların %3,6'sı çocuk sahibi olmak istemediğini, %29,6'sı 1-2, %36,8'i 3-4, %15,2'si 5-6 ve %14,8'i 7 ve üzeri çocuğu olduğunu veya çocuk sahibi olmak istediğini belirtmiştir.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çocuk sahibi olmayı istemiyorum	9	3,6	3,6	3,6
1-2	74	29,6	29,6	33,2
3-4	92	36,8	36,8	70,0
5-6	38	15,2	15,2	85,2
7 ve üzeri	37	14,8	14,8	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.7

5. Ailede Bulunan Kişi Sayısı

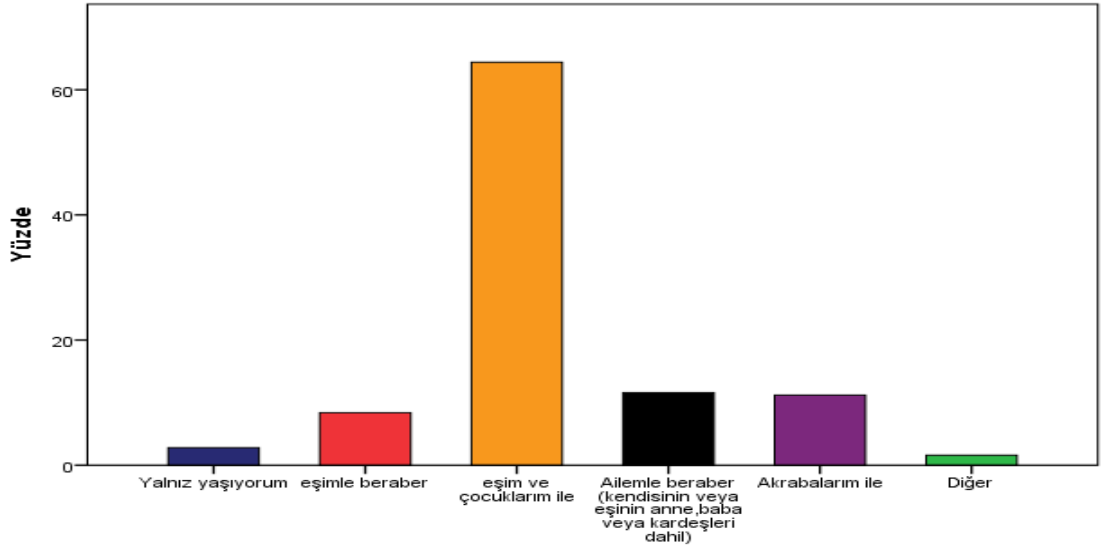
“Ailenizde siz dahil bulunan kişi sayısı kaçtır?” sorusuna 1-2 cevabını verenler dışında diğer şıklar arasında fazla bir fark bulunmamaktadır. Bu soruya cevap veren katılımcılardan %31,6 ile en fazla seçilen seçenek 3-4 kişi seçeneğidir. Sonrasında ise sırasıyla %29,2 katılımcı 7 ve üzeri, %27,6 katılımcı 5-6 kişi ve son olarak %11,6 katılımcı ise 1-2 kişidir.

Tablo 1.8

6. Kiminle Yaşıyorsunuz?

Bu soruya anketimize katılanların yarısından fazlası eşim ve çocuklarım cevabını vermiştir. Bu oran ise %64,4'tür. Katılımcıların %2,8'i yalnız, %8,4'ü eşi ile birlikte, %11,6'sı ailesi ile birlikte yani kendisinin veya eşinin annesi, babası ve kardeşi ile ve %11,2'si ise akrabaları ile yaşadığını belirtirken, katılımcıların %1,6'sı diğer seçeneğini tercih etmiştir.

Tablo 1.9

5.3.3. Bakış Açısı ile İlgili Bilgiler

1. Türk Halkına Karşı Bakışınız Suriye'deyken Nasıldı?

Bu soruya katılımcıların %62,8'i olumlu cevap verirken, %20'si olumsuz cevap vermiştir. Geriye kalan %17,2 ise bu soruya karşı kararsız kalmışlardır. Olumlu cevaplarda en büyük pay %33,6 ile "iyi" cevabı iken, olumsuz cevaplarda %17,2 ile "kötü" cevabı en büyük payı almıştır. Ancak her ne kadar kötü ve kararsız seçenekleri olsa da kişilerin daha Türkiye'ye gelmeden Türk halkına karşı olumlu bir bakış açısının olduğu anlaşılmaktadır.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok iyi	73	29,2	29,2	29,2
İyi	84	33,6	33,6	62,8
Kararsızım	43	17,2	17,2	80,0
Kötü	43	17,2	17,2	97,2
Çok kötü	7	2,8	2,8	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.10

2. Türk Halkına Bakış Açısındaki Değişiklik

Suriye'den Türkiye'ye gelen katılımcıların Türk Halkına karşı bakış açısı olumlu da olsa, Türkiye'de yaşadıkları süre zarfında bakış açıları olumlu yönde daha da artmıştır. Bu oran katılımcıların %78,4'üne tekabül etmektedir. Olumsuz yönde değişiklik oldu diyenlerin oranı ise %0,4'tür. Bu oranların dışında ise kararsızım şikkını seçen %2,4 ve değişiklik olmadı şikkını seçenlerin oranı ise %18,8'dir. Değişiklik olmadı seçeneğini seçenlerden ise 19 kişisi önceki soru olan Türk Halkına olan bakış açısına çok iyi derken, 25'i de iyi seçeneğini seçmiştir. Değişiklik olmadı diyenlerin olumlu görüşlerinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet, olumlu yönde değişiklik oldu	196	78,4	78,4	78,4
Evet, olumsuz yönde değişiklik oldu	1	0,4	0,4	78,8
Değişiklik olmadı	47	18,8	18,8	97,6
Kararsızım	6	2,4	2,4	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.11

3. Bakış Açısındaki Değişim Nedeniyle Türk Kökenli Biri ile Evlenir Miydiniz?

Bu sorumuzda anket formunda her ne kadar 14. Soruya a ve b seçeneklerini tercih edenlerin cevap vermesini istesek de katılımcıların tamamı soruya cevap vermiştir. Ancak tablomuzu yorumlarken a ve b seçeneklerine göre yorumlayacak olsak da cevapların tamamı grafik 1.12'te gösterilecektir.

Bu soru tezimizin hipotezlerinden birini açıklığa kavuşturmak amacıyla sorulmuştur. Hipotezimizde kişilerdeki bakış açısının değişmesinden kaynaklı olarak Türk kökenli kişiler ile evliliğe sıcak bakılacağı ifade edilmiştir. Nitekim 14. soruda a ve b şıklarını seçenler baz alındığında 197 kişinin cevabı incelenmiştir. 197 kişiden ise 122'si yani %61,9'u evet yani evlenirim seçeneğini seçmiştir.

		Bakış açınızdaki değişim nedeniyle Türk kökenli biri ile evlenir miydiniz?			Toplam
		Evet	Hayır	Kararsızım	
Türkiye'ye geldikten sonra Türk Halkına bakış açınızda bir değişiklik oldu mu?	Evet, olumlu yönde değişiklik oldu	122	62	12	196
	Evet, olumsuz yönde değişiklik oldu	0	1	0	1
	Değişiklik olmadı	8	27	12	47
	Kararsızım	2	2	2	6
Toplam		132	92	26	250

Tablo 1.12

5.3.4. Evlilik ile İlgili Bilgiler

1. Nerede evlendiniz?

Bu soruda katılımcıların büyük bir oranı Suriye'de evlendiğini belirtmiştir. Suriye'de evlendirme seçeneği seçenlerin oranı %77,6 iken, Türkiye'de evlenenlerin oranı 19,6'dır. Geriye kalan %2,8'lik katılımcı ise diğer seçeneğini tercih etmiştir.

2. Nasıl evlilik yaptınız?

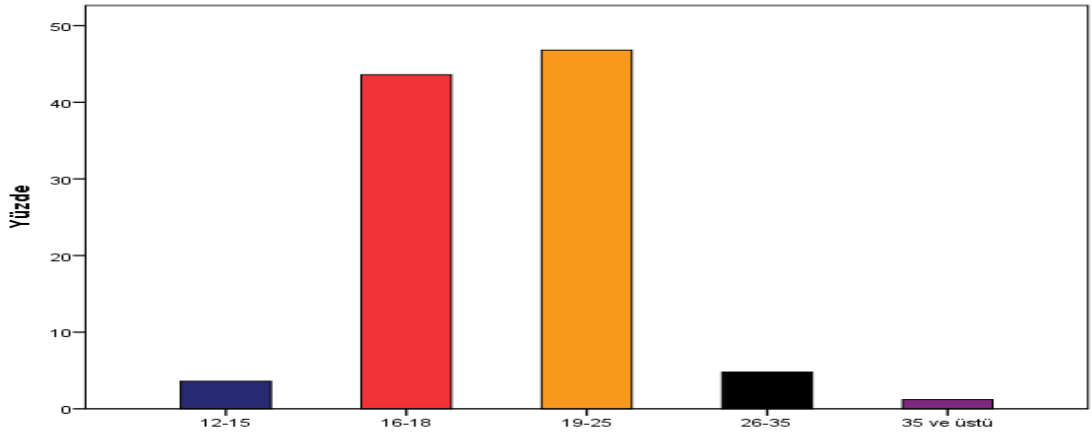
Katılımcılarımızın %61,6'sı evliliklerini resmi nikah ile %38'i ise imam nikahı ile yapmıştır. Bunun dışında ise bir katılımcı yani %0,4'ü nikahlarının olmadığını ve beraber yaşadıklarını belirtmiştir.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Resmi nikah	154	61,6	61,6	61,6
İmam nikahı	95	38,0	38,0	99,6
Nikahımız yok beraber yaşıyoruz	1	0,4	0,4	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.13

3. Evlilik Yaşı

Bu soruda 16-18 seçeneği ile 19-25 seçeneği en fazla tercih edilen seçenekler olmuştur. %46,8 ile 19-25 seçeneği en fazla tercih edilirken ikinci olarak %43,6 oranı ile 16-18 seçeneği seçilmiştir. Bu seçenekler haricinde 12-15 seçeneği %3,6, 26-35 seçeneği %4,8 ve 35 ve üstü seçeneği %1,2 oranında tercih edilmiştir. Seçilen şıklara kadın ve erkek olarak ayrı baktığımızda da pek bir farkın olmadığı görülmektedir. İstisna olarak %3,6'ya tekabül eden 9 kişinin seçmiş olduğu 12-15 seçeneğini tercih edenlerin 8'i kadın ve 1'i erkektir. Kadınlarda 16-18 yaş aralığında yapılan evlilik en fazla iken erkeklerde 19-25 yaş aralığında yapılan evlilik daha fazladır. Bu verilerden ise kadın katılımcıların erkeklere oranla daha erken yaşta evlendiği anlaşılmaktadır.

Tablo 1.14

4. Yapılan Evlilik Sayısı

Katılımcıların %94,4'ü şuan yapmış oldukları evliliğin ilk evlilik olduğunu belirtmiştir. %5,2'si ikinci evliliği seçeneği seçerken, %0,4'ü ise dördüncü veya daha fazlası seçeneğini seçmiştir. Üçüncü evliliği seçeneği ise katılımcılar tarafından tercih edilmemiştir.

5. Evliliğe Ailenin Onayı

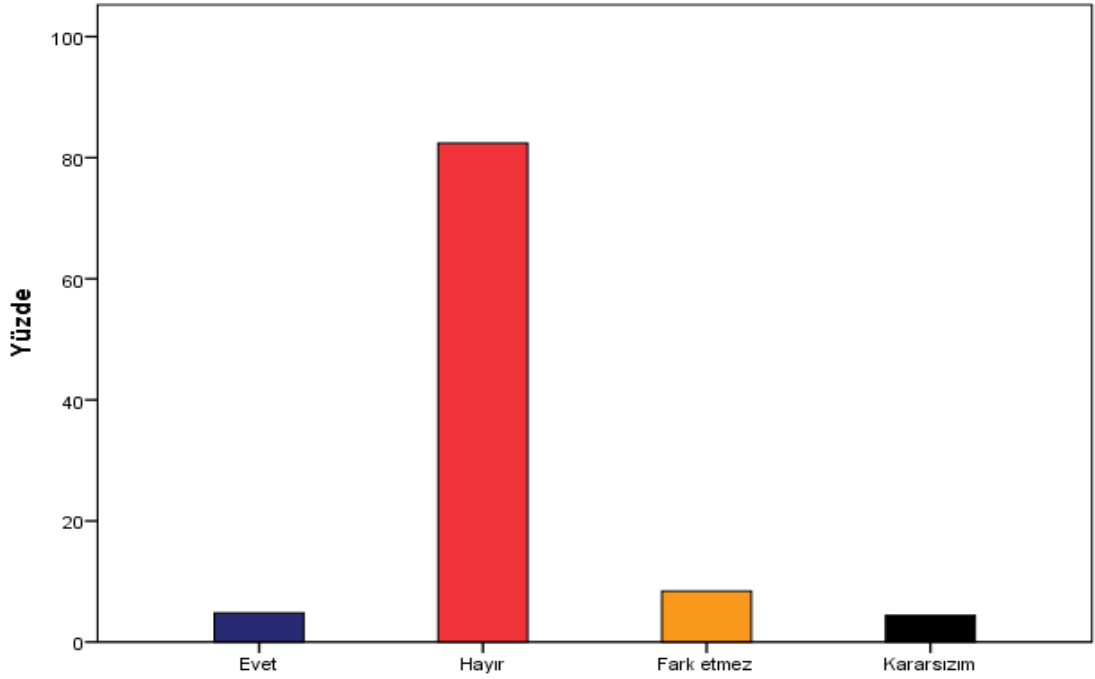
Katılımcıların tamamına yakını yapmış oldukları evliliğe ailelerinin onay vermesi gerektiğini belirtmiştir. Bu seçeneğin oranı %91,6'dır. Evliliğe ailenin onay vermesine gerek yok diyenlerin oranı ise %8,4'tür.

6. Türk Kanunlarına Göre İkinci Evliliğin ve 18 Yaş Altı Evliliğin Yasal Olmadığını Biliyor Musunuz?

Bu iki ayrı soruya katılımcıların verdiği cevaplar birbirine yakınlık göstermektedir. Katılımcılardan %55,2'si ikinci evliliğin ve %58'i de 18 yaş altı evliliklerin yasal olmadığını bilmektedir. Geri kalan katılımcıların ise söz konusu kanunlar hakkında bilgisi bulunmamaktadır.

7. Eşinizin Sizinle Evliyken Başka Biri İle Evlenmesini İster Misiniz?

Katılımcıların %82,4'ü eşinin başka biri ile evlenmesini istememektedir. %8,4'ü eşinin başka biri ile evlenmesinin kendisi için fark etmeyeceğini, %4,8'i eşinin başka biri evlenmesi isteyeceğini ve %4,4'ü de kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 1.15

8. Eşinizin Önceden Evlilik Yapması Sizin İçin Önemli Midir?

Katılımcıların %45,6'sı benden önce evlilik yapmış olmasını istemem seçeneğini tercih ederken, %54,4'ü hayır seçeneğini tercih etmiştir. Erkek katılımcıların toplamı olan 120 kişiden 65'i benden önce evlilik yapmasını istemem şikkını tercih etmektedir. Kadın katılımcıların ise 49'u aynı şikkı seçmektedir. Erkek ve kadın bazında değerlendirme yaptığımızda kadınların çoğunluğu açısından evlenecekleri kişinin önceden evlilik yapmasının bir önemi yokken, erkeklerin yarısından fazlası açısından bu durum istenilmemektedir.

9. Evlilik Kararını Etkileyen Faktör

Evlilik kararı alınırken birden fazla kriter aynı anda etkili olabilmektedir. Bu bakımdan bu sorunun seçeneklerinde belirtilen faktörlerin hepsi aynı anda evlilik kararını

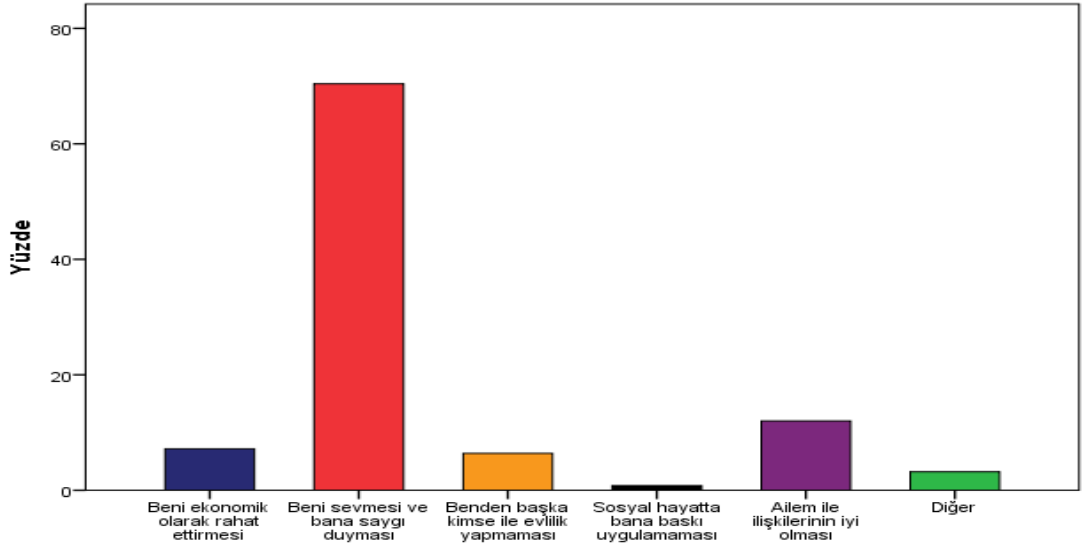
etkileyebilmektedir. Ancak çalışmamızda bu seçeneklerden sadece birinin seçilmesi katılımcılardan istenilmiştir. Katılımcıların ise yarıdan fazlası yani %57,6'sı evlilik kararında eşini sevmesinin en önemli faktör olduğunu belirtmiştir. Bunun dışında ise sırasıyla %14'ü eşinin akrabası olması, %13,2'si aile büyüklerinin istekleri, %7,2'si kendisini güvende hissetme, %4,4'ü eşinin ekonomik durumunun iyi olması, %2'si diğer seçeneği ve %1,6'sı da barınma ihtiyacının evlilik kararını etkileyen en önemli faktör olduğunu belirtmiştir.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eşimin ekonomik durumunun iyi olması	11	4,4	4,4	4,4
Eşimin akrabam olması	35	14,0	14,0	18,4
Eşimi sevmem	144	57,6	57,6	76,0
Kendimi güvende hissetmek	18	7,2	7,2	83,2
Barınma ihtiyacım	4	1,6	1,6	84,8
Aile büyüklerimin istekleri	33	13,2	13,2	98,0
Diğer	5	2,0	2,0	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.16

10. Eşten Beklenti

Katılımcılar bu sorunun cevabında da önceki soruya bağlantılı olarak sevme ile ilgili olan seçenekte yoğunlaşmıştır. Ancak bu soruda eşinin kendisini sevmesini ve saygı duymasını isteyenlerin oranı %70,4'tür. Diğer şıkların oranlarına baktığımızda ise ekonomik olarak rahat ettirilmek isteyenler %7,2, kendisinden başkası ile evlenilmesini istemeyenler %6,4, sosyal hayatta kendisine baskı yapılmasını istemeyenler %0,8, ailesi ile eşinin ilişkilerinin iyi olmasını isteyenler %12 ve diğer seçeneği %3,2'dir.

Tablo 1.17

5.3.5. Eş ile İlgili Bilgiler

1. Eşin Seçimi

Eş seçiminde karar mekanizması %54 ile aile büyükleridir. Geri kalan oranın ise %44'ü kişinin kendi karar vermesi ve %2'si ise diğer seçeneğidir. Bu sorunun değerlendirilmesinde kişilerin yaşadığı yer ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni ise hipotezimizde ortaya attığımız "Suriye'nin özellikle kırsal kesiminde yaşayan kişilerin evliliklerine genel olarak aile büyükleri karar vermektedir" ifadesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 1.18'a baktığımızda kırsal kesim olarak kabul edebileceğimiz köy seçeneğinde katılımcıların 72'si eş seçimine aile büyüklerinin karar verdiğini belirtmektedir. Bu oran ise köyde yaşayanlar arasındaki katılımcıların %58'ine tekabül etmektedir. Bu oran ise hipotezimizi destekleyen bir niteliktedir.

		Eşinizi kim seçti?			Toplam
		Aile büyüklerim	Kendim	Diğer	
Suriye'de nerede yaşıyordunuz?	İl merkezinde	26	27	3	56
	İlçe merkezinde	37	32	1	70
	Köyde	72	51	1	124
Toplam		135	110	5	250

Tablo 1.18

2. Eşiniz ile Akraba Mısınız?

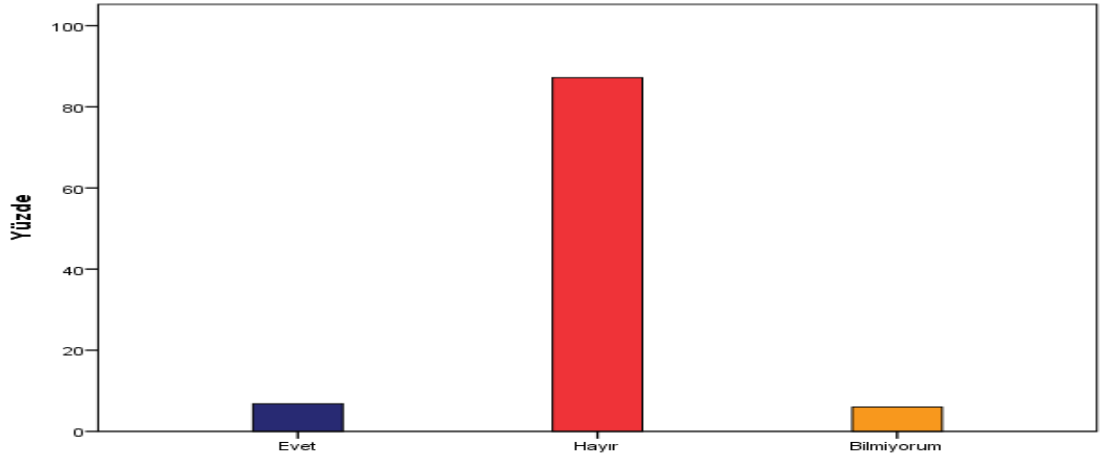
Katılımcıların evlilik yaptıkları kişinin akrabalık durumuna baktığımızda yarıdan fazlası yani %52,8'i akraba değildir. Katılımcıların çoğunluğu dış evlilik türünü tercih etmiştir. Bunun dışındaki katılımcıların ise %25,2'si yakın akrabasıyla, %22'si de uzak akrabasıyla evlilik yapmayı tercih etmiştir.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Akraba değilim	132	52,8	52,8	52,8
Evet, yakın akrabam	63	25,2	25,2	78,0
Evet, uzak akrabam	55	22,0	22,0	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.19

3. Eşinizin Başka Biri ile Nikahı Var mı?

Katılımcıların bu soruya vermiş olduğu cevaplardan %87,2'sinin tek eş ile evlilik yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. %6,8'inin eşinin başka biri ile nikahının olduğu ve %6'sının da eşinin başkası ile nikahı olup olmadığını bilmediği anlaşılmıştır. Eşimin başkası ile nikahı var seçeneğini seçenlerin %88,3'ünü kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra bilmiyorum seçeneğini tercih edenlerin de %73,4'ü kadın katılımcılardır.

Tablo 1.20

4.Eşinizin İkinci Eşi Olmayı Kabul Eder Misiniz ve Hangi Durumlarda İkinci Eş Olmayı Kabul Edersiniz?

Katılımcıların bu soruya vermiş olduğu cevaptan çoğunluğunun ikinci eş olmayı istemediği anlaşılmaktadır. Bu oran ise %82'dir. Yine katılımcıların %9,6'sı ikinci eş olmayı kabul edeceğini belirtirken geriye kalan %8,4'ü de bu konu hakkında kararsız olduğunu ifade etmiştir. İkinci eş olmayı kabul ederim seçeneğini seçenlerin %75'ini kadınlar oluşturmaktadır.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	24	9,6	9,6	9,6
Hayır	205	82,0	82,0	91,6
Kararsızım	21	8,4	8,4	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.21

İkinci eş olmayı kabul eden 24 kişinin "ikinci eş olmayı hangi durumlarda kabul edersiniz?" sorusuna verdiği cevabı incelediğimizde; %25'i ikinci eş olmanın kendisi için normal bir durum olduğunu, %12,5'i evleneceği kişiyi çok sevmesi halinde, %20,8'i ailesi baskı yaparsa, %16,7'si ekonomik olarak kötü bir durumdaysa, %20,8'i

kendini güvende hissetmek için ve %4,2'si de diğer bir sebepten ötürü ikinci eş olmayı kabul etmektedir. Bu sonuçlardan aslında a ve b şıklarını elediğimizde diğer sebepleri seçen kişilerin ikinci evliliği bir mecburiyet halinde kabul edeceği durumu ortaya çıkmaktadır.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Benim için normal bir durum olduğundan herhangi bir duruma gerek olmadan kabul ederim	6	2,4	25,0	25,0
Evleneceğim kişiyi çok seversem	3	1,2	12,5	37,5
Ailem baskı yaparsa	5	2,0	20,8	58,3
Ekonomik olarak kötü bir durumdaysam	4	1,6	16,7	75,0
Kendimi güvende hissetmek için	5	2,0	20,8	95,8
Diğer	1	0,4	4,2	100,0
Total	24	9,6	100,0	
Cevap Vermeyen	226	90,4		
Toplam	250	100,0		

Tablo 1.22

5. Eşinizden Şiddet Görerseniz/Şiddet Gördüğünüzde Tepkiniz Ne Olurdu/Ne Oldu?

Bu soru sadece eşinden şiddet gören katılımcılara sorulmamıştır. Bu soruda eşinden şiddet görmemiş olsa dahi böyle bir durumla karşılaşılması halinde kişilerin nasıl tepki vereceği de değerlendirilmiştir. Bu nedenle katılımcılar arasında kimlerin şiddet gördüğü veya bir şiddet durumunun olup olmadığı tespiti yapılamamıştır.

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan anlaşılan kişilerin eşlerini şiddet olayı nedeniyle şikayet etmeye sıcak bakmadığıdır. Çünkü katılımcıların tercihlerinde bu

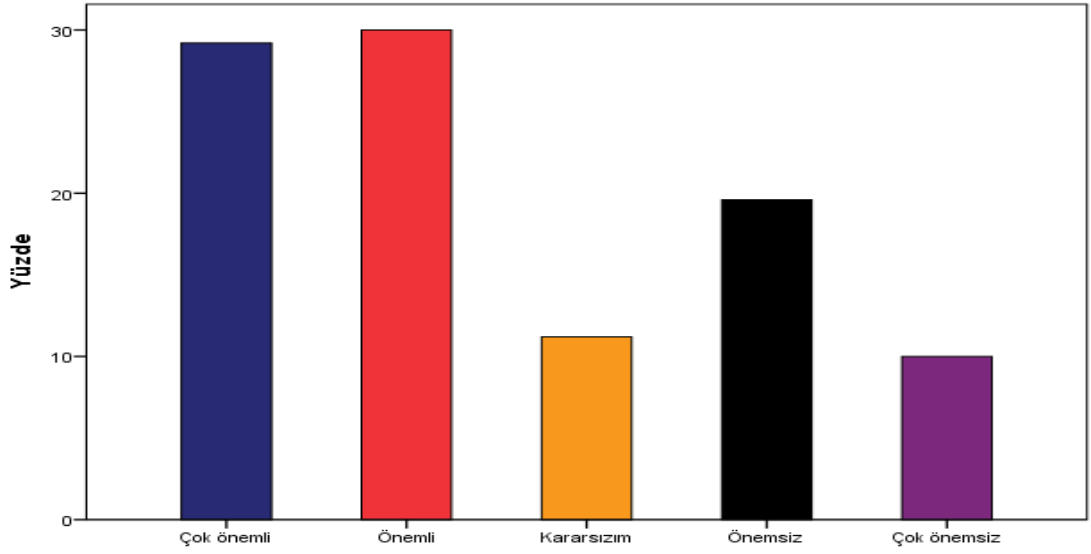
şikayin oranı %6,4'tür. Bu şikay dışındaki diğer seçenekler ise birbirine yakınlık göstermektedir. Evi terk ederim ama şikayet etmem şikayin tercih edenlerin oranı %26,8, aile büyüklerime söylerim şikayin tercih edenlerin oranı %28 ve hiçbir şey yapmam ve evde kalmaya devam ederim şikayin tercih edenlerin oranı ise %38,8'dir. Bu sonuçlardan kişilerin gördüğü veya göreceği şiddet olayını aile dışına taşımayı düşünmediği ve aile içinde sorunu çözmeye çalıştığı veya çalışacağı anlaşılmaktadır.

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yetkili kurumlara şikayet ederim ve evi terk ederim	16	6,4	6,4	6,4
Evi terk ederim ama şikayet etmem	67	26,8	26,8	33,2
Aile büyüklerime söylerim	70	28,0	28,0	61,2
Hiçbir şey yapmam ve evde kalmaya devam ederim	97	38,8	38,8	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.23

6. Maddi Durum

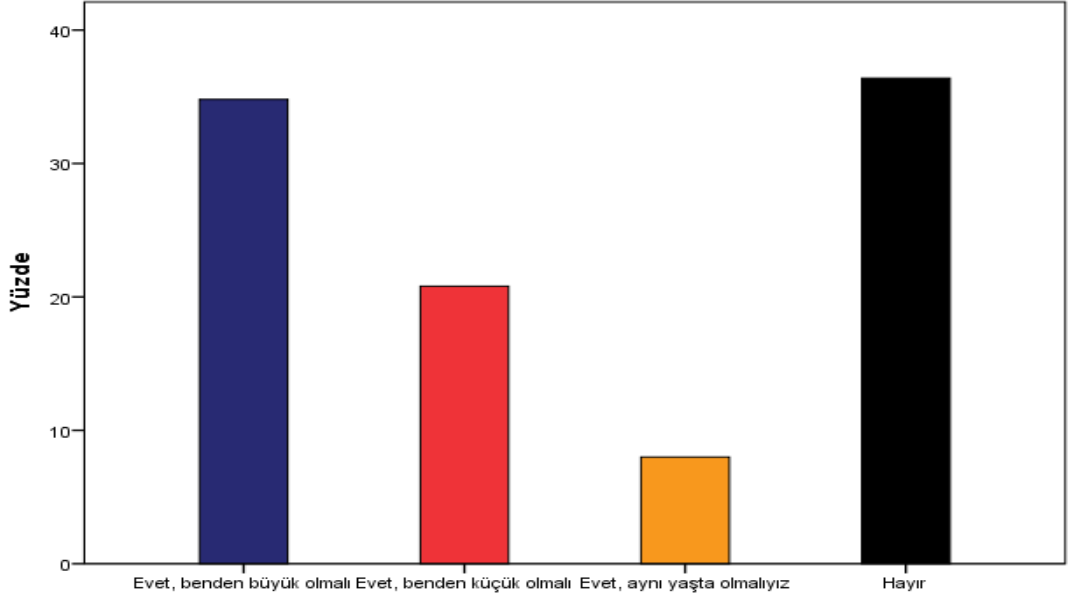
Katılımcıların evlilik kararı alırken eşlerinin maddi durumlarına ne kadar önem verdiğine baktığımızda; toplamda %59,2'sinin önemli ve çok önemli seçeneğini seçtiğini görmekteyiz. Buna karşılık %29,6'sı önemsiz ve çok önemsiz seçeneğini tercih ederken, geriye kalan %11,2'lik katılımcıda bu konuda kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo 1.24

7. Eşin Yaşı

Evliliklerin sağlıklı bir şekilde yürümesi için bazı durumlarda tarafların yaşlarının birbiri ile uyumlu olması önem arz etmektedir. Bu kapsamda kişilerin evlilik tercihlerinde eş seçiminde yaş kıstasının önemli olup olmadığının ölçülmesi amacıyla bu soru katılımcılara sorulmuştur. Araştırmamız sonucunda ise katılımcıların %36,4'ünde evlilik tercihinde yaşın bir öneminin olmadığı anlaşılmıştır. Bunun dışında kalan %63,6 katılımcı için ise yaş önemli bir kriterdir. Bu oranın %34,8'i eşinin kendisinden büyük olmasını, %20,8'i eşinin kendisinden küçük olmasını ve %8'i eşi ile yaşlarının aynı olmasını belirtmiştir. Eşinin yaşı konusunda kadınların ve erkeklerin cevaplarının yoğunlaştığı şıklar farklılık göstermektedir. Kadınların çoğunluğu eşinin kendisinden büyük olmasını tercih ederken, erkeklerin çoğunluğu eşinin kendisinden küçük olmasını tercih etmektedir.

Tablo 1.25

8. Eşinizin Önceki Evliliğinden Çocuğunun Olması Sizin İçin Önemli Midir?

Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar neticesinde katılımcıların %72,8'i açısından bu durumun çok önemli ve önemli olduğu anlaşılmaktadır. Yani katılımcıların çoğunluğu evlendiği kişinin çocuğunun olmasını istememektedir. Bunun yanı sıra %10,8'i konu hakkında kararsız kalırken, %16,6 katılımcı için ise durum önemsiz ve çok önemsizdir.

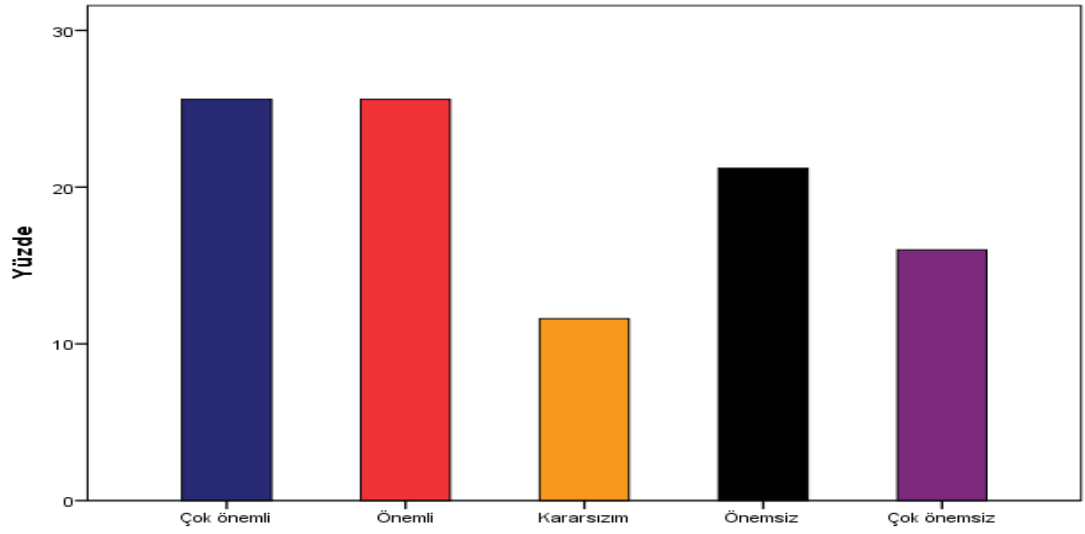
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok önemli	80	32,0	32,0	32,0
Önemli	102	40,8	40,8	72,8
Kararsızım	27	10,8	10,8	83,6
Önemsiz	30	12,0	12,0	95,6
Çok önemsiz	11	4,4	4,4	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1.26

9. Eşin Eğitim Durumu

Katılımcıların %25,6'sı için eşinin eğitim durumunun çok önemli, %25,6'sı için önemli, %21,2'si için önemsiz ve %16'sı için çok önemsiz olduğu saptanmıştır. %11,6'sı ise bu soru karşısında kararsız kalmıştır.

Tablo 1.27

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Göç olgusu Ülkemiz açısından yabancı olunmayan ve iç içe yaşadığımız bir durum olsa da 2011 yılında bazı ülkelerde yaşanan Arap Baharı neticesinde bu olgu hem Ülkemizde hem de dünyada tekrardan gündeme gelmiştir. Bu tarih öncesinde her ne kadar Afganistan, Irak, İran gibi ülkelere Ülkemize göç hareketleri olsa da bu hareketler bireysel olmaktadır. Ancak 2011 yılında yaşanan hareketlenmeler neticesinde Ülkemiz kitlesel göç ile tanışmıştır. Yaşanan kitlesel göç neticesinde mağduriyetlerin yaşanmaması için sınırlarımız açılmış ve bu kişilerin Ülkeye girişi yapılmıştır. İlk aşamada Ülkemize gelen kişilerin kayıt işlemlerine önem verilse de sonrasında uyum faaliyetleri ile iki toplumun birbirini daha yakından tanımalarına yönelik bir sürece girilmiştir. Çalışmamızda bu doğrultuda yapılmıştır. İki kültür bir arada yaşasa da bazı konularda birbirlerinin benzerlikleri ve farklılıkları bilinmemektedir. Bu amaçla her toplumda bulunan aile kurumunun oluşmasının ilk adımı olan evlilik, çalışmamızın konusunu oluşturmuştur. Bu amaçla da Geçici Koruma kapsamında bulunan Suriye uyruklu yabancıların evlilik alışkanlıkları öğrenilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda çalışmamız Nevşehir İlinde 250 kişi ile yapılmıştır. Katılımcılarımızın tamamı evli kişilerden oluşmaktadır. Kadın ve erkek sayılarının birbirine yakın olması araştırmanın sonucu açısından önemli olacağı düşünüldüğünden birbirine yakın tutulmaya çalışılmış olup 130 kadın ve 120 erkeğe anket uygulanmıştır. Anket sorularında kadınların ve erkeklerin verdiği cevaplarda farklılıkların olduğu durumlarda sorunun analizinin doğru yapılabilmesi için bu durum belirtilmiştir. Ülkemizdeki yasal evlilik yaşı nedeniyle çalışmamızda 18 yaş üstü bireyler ile anket yapılmıştır. Nitekim anketimize katılanların çoğunluğu 18-40 yaşları arasındadır.

Ancak katılımcıların yaş aralığı belirtilen aralıkta olsa da evlenme yaşlarına baktığımızda 18 yaş altı evliliklerin de olduğunu görmekteyiz. Ülkemiz kanunları gereği erken yaşta evlilikler yasak olsa da Suriye Kişisel Statü Kanununda ve Suriye adetlerinde 18 yaş altı evlilikler normal bir durum olduğundan erken yaşta evlilikler yapılmıştır. Erken yaşta evlilikler Suriye şartlarında normal karşılanırsa da Ülkemizde yasak olması Türkiye’de yapılan evliliklerde yaş sınırına dikkat etmede kişileri mecbur bırakmaktadır. Bu konu ile ilgili anketimizde sorulan soruya katılımcıların %58’i Türkiye’de 18 yaş altı evliliğin yasal olmadığını biliyorum cevabını verse de, %42 gibi azımsanamayacak bir oranda böyle bir yasaktan haberinin olmadığını belirtmiştir. Her ne kadar bu yasağı bilmeseler de resmi evlilik yapmak istediklerinde durumu öğreneceklerdir. Ancak resmi olmayan bir nikah yapılması halinde durum öğrenilemeyeceğinden kanunlar tarafından engellenemeyecektir. Nitekim yapılan çalışmada evliliklerin %38’inin imam nikahı ile yapıldığı sonucuna ulaşılmış olup, Suriyeliler arasında imam nikahı ile evlenme alışkanlığının fazla olduğu anlaşılmıştır.

Çalışmamızın hipotezlerinden birinde kırsal alanda yaşayan kişilerin eş seçiminin aile büyükleri tarafından yapıldığı fikri ortaya atılmıştır. Anketimize katılanların yaşadığı yeri köy olarak belirtenlerin kırsal alanda yaşadığını varsayarsak eğer 124 kişinin 72’si yani %58’i eş seçiminde aile büyüklerinin karar verdiğini belirtmiştir.

Çalışmamızın bir diğer hipotezinde ise Suriyeli bireylerin Arap kültürüne bağlı olarak yetişmiş olmalarından kaynaklı Türk kökenli kişilere dolayısıyla Türk halkına karşı bir önyargılarının olduğu ancak Türkiye’ye geldikten sonra Türk halkını tanımaları sayesinde bakış açılarında olumlu bir değişikliğin meydana geldiği, buna bağlı olarak da Türk kökenli biri ile evlenmeye sıcak baktıkları fikri ortaya atılmıştır. Anket çalışmamızda ise bu fikri doğrulayabilmek amacıyla her bir durum için ayrı sorular katılımcılara sorulmuştur. İlk olarak Suriye’de yaşarken Türk halkına bakış açınız nasıldı sorusu ve sonrasında Türkiye’ye geldikten sonra bakış açınızda bir değişiklik oldu mu sorusu sorulmuştur. Türk halkına karşı Suriye’deyken bakış açınız nasıldı sorusunda katılımcılar iyi seçeneğinde yoğunlaşmıştır. Bu oran ise %33,6’dır. Sonrasında %29,2 ile çok iyi seçeneği gelmektedir. Geriye kalan %37,2 ise kararsız,

kötü ve çok kötü seçeneklerini tercih etmiştir. Ancak Türkiye'ye geldikten sonra katılımcıların çoğunluğunda Türk halkına karşı bakış açılarında olumlu bir değişiklik olmuştur. Bu oran ise %78,4'tür. Buna karşılık sadece 1 kişinin bakış açısı olumsuz yönde değişmiştir. %18,8'i yani 47 kişi bakış açısında bir değişiklik olmadığı seçeneğini seçse de, bu kişilerden 19'u önceki soru olan Suriye'deyken Türk halkına karşı bakış açınız nasıldı sorusuna çok iyi, 25'i ise iyi seçeneğini seçmiştir. Yani netice itibarıyla Suriyeli bireylerin Türk halkına karşı bakış açısı Türkiye'ye geldikten sonra halkı tanımaya başlamasıyla olumlu anlamda büyük bir değişime uğramıştır. Yaşanılan bu değişime karşılık olarak değerlendirilen 197 katılımcının %61,9'u Türk kökenli biri ile evliliğe sıcak bakabileceğini belirtmiştir. Ancak burada şunu belirmemiz gerekiyor ki anketimiz evli olan bireylere yapıldığından bu kişilerin Türk kökenli biri ile evlenme durumu yoktur. Bu sorunun amacı eğer bekar olsalardı Türkiye'ye geldikten ve Türk halkını tanıdıktan sonra evlilik yapıp yapmayacaklarını anlamak içindi. Katılımcıların %77,6'sı gibi büyük bir çoğunluğu Suriye'de evlendiği için Türkiye'ye geldiklerinde zaten medeni durumları evliydi.

Çalışmamızda değinilen önemli bir diğer konu da çok eşlilik kavramıdır. Suriye KSK'sına göre erkeklere birden fazla kadın ile evliliğe izin verilse de bu durum istisna olarak belirli şartların yerine getirilmesi ile olmaktadır. Ancak kamuoyumuzda Suriye uyruklu yabancıların çoğunluğunun birden fazla eş ile evlilik yaptığına dair bir düşünce hakimdir. Peki bu durum gerçekten de böyle midir? Çalışmamızda bu konuya yönelik sorulan soruya katılımcıların %87,2'si eşinin başkası ile nikahının olmadığını belirtmiştir. %6'sı eşinin başkası ile nikahının olup olmadığını bilmezken, %6,8'i eşinin başka biri ile nikahının olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda eşinizin ikinci eş olmayı ister misiniz sorusuna katılımcıların %9,6'sı yani 24 kişi evet cevabını vermiştir. Eşimin başkası ile nikahı var seçeneğini seçenlerin %88,3'ünü kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Evet seçeneği seçenler arasından ise çoğunluğu ikinci eş olma durumunun kendisi için normal olması, ailesinin baskı yapması, kendini güvende hissetmesi ve ekonomik olarak kötü bir durumda olması halinde kabul etmektedir. Yine aynı doğrultuda sorulan eşinizin sizinle evliyken başkası ile evlenmesini ister misiniz sorusuna sadece %4,8'i evet cevabını vermiştir. Bu sonuçlara bakıldığında

aslında birden fazla eş ile evliliğin Suriyeli yabancılar açısından kanunlarında uygun görülen bir durum olsa da fazla tercih edilen bir evlilik türü olmadığı anlaşılmaktadır. Genellikle tek eşli evlilikler yapılmaktadır. Eşi birden fazla evlilik yapan kişiler için ise istisna olarak normal kabul ederken, diğerleri çeşitli zorunluluklar nedeniyle böyle bir evlilik türünü kabul etmiştir. Her ne kadar bu evlilik türü Suriye şartlarında yasal bir dayanağa sahip olsa da, Türk kanunlarına göre ikinci evliliği yasak olduğu konusunda bilgilendirmelerin yapılması halinde bu tür evliliklerin yapılması engellenmiş olacaktır. Nitekim anketimizde yer alan ikinci evliliğin yasal olmadığını bilen katılımcı oranı %58'dir. Geriye kalan %42 katılımcının ise bu yasak hakkında bir bilgisi bulunmamaktadır.

Suriye uyruklu yabancıların evlilik tercihlerine baktığımızda eşlerinin maddi durumu, yaşı, önceki evliliğinden çocuğunun olması ve eğitim durumu önem verilen kriterlerdendir. Bu kriterlerle ilgili sorulara katılımcıların yarısından fazlası önemli ve çok önemli seçeneklerini tercih etmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılara göre evlilik kararı alırken en önemli etken eşlerini sevmeleridir. Bu seçeneği tercih edenlerin oranı %57,6'dır. Bunun dışında en fazla tercih edilen diğer iki seçenek ise eşlerinin akraba olması ve aile büyüklerinin istekleridir. Ancak evlenme sebepleri ne olursa olsun katılımcıların %70,4'ünün eşinden beklentisi kendisini sevmesi ve kendisine saygı duymasıdır.

Günümüzde toplumun kanayan yaralarından biri haline gelmiş aile içi şiddet konusunda ise Suriyelilerin bakış açısı yaşanan olayların aile içinde kalması yönündedir. Anketimizde bireylere doğrudan şiddet görüp görmediği sorulmamıştır. Soruda şiddet gördüğünüzde veya şiddet görmeniz halinde tepkiniz ne olurdu şeklinde sorulmuştur. Bu soruya katılımcıların sadece %6,4'ü evi terk edeceğini ve yetkili kurumlara şikayet edeceğini belirtmiştir. Katılımcıların en fazla tercih ettiği seçenek ise %38,8 ile hiçbir şey yapmam ve evde kalmaya devam ederim seçeneğidir. Bu seçeneğin fazla olmasında bireylerin kapalı bir toplumda yetişmeleri, bireysellikten ziyade aileye daha fazla önem verilmesi ve aile büyüklerinin evlilikler üzerinde fazla söz sahibi olmasının etkisi vardır. Nitekim şiddet görülmesi halinde aile

büyüklerinin devreye sokulması seçeneği %28 ile en fazla tercih edilen ikinci seçenek olmuştur.

Sonuç olarak Türk toplumu ile birlikte yaşayan Suriye uyruklu yabancıların evlilik olgusuna hangi perspektiften baktığı, hangi kriterlere ne oranda önem verdiği gibi tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Bireylerin sorulara vermiş olduğu cevaplardan bazı konularda Türk halkı ile benzerliklerinin olduğu gibi bazı konularda da farklılıklarının olduğu anlaşılmıştır. Ancak farklı bir ülkede farklı bir kültürde doğan, büyüyen ve gelişen bireylerin kendi kültürüne göre yaşamak istemesi veya farklı kültürlerle alışması zaman alabilmektedir. Bu geçiş sürecinin daha iyi atlatılabilmesi için her iki toplumunda birbirine karşı önyargısını bir kenara bırakarak birbirini anlamaya çalışmaları gerekmektedir. Nitekim çalışmamızdan da anlaşılacağı gibi Suriyelilerin çoğunluğunda Türkiye'ye gelip Türk halkını tanıdıktan sonra algısında olumlu değişikliğin olduğu anlaşılmaktadır.

Gerek Türk Vatandaşları gerekse Suriyeliler arasında birbirine karşı görülen bazı olumsuz algıların ortadan kaldırılıp düzeltilmesi için bu tür çalışmaların daha fazla yapılması ve yaptırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadan Unat N (2002) *Bitmeyen Göç Konul İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul).
- Acun C, Keskin B (2017) *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG*.
https://setav.org/assets/uploads/2017/05/PYD_YPG_Tr.pdf (12.09.2020).
- Adıgüzel Y (2018) *Göç Sosyolojisi* (Nobel Yayıncılık, Ankara).
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2016) *Suriyeliler ile Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması*.
https://ailevecalisma.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Suriyeliler_ile_Turkiye_Cumhuriyeti_Vatandaslari_Arasindaki_Evlilik_Iliskileri_Arastirmasi.pdf (25.09.2020).
- Akdemir A, Karaoğlan A, Karakaş G (2006) Çift Terapisi. *Türkiye'de Psikiyatri*, 8(2): 122-128.
- Aktaş M (2015) Ücret Odaklı Uluslararası İşgücü Hareketliliğinin İşgücü Piyasalarına Etkileri. *Tesam Akademi Dergisi* 2(2): 197-219.
- Aktepe M *Damad İbrahim Paşa, Nevşehirli*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/damad-ibrahim-pasa-nevsehirli> (14.02.2021).
- Arı T (2017) *Geçmişten Günümüze Orta Doğu Cilt 2* (Alfa Akademi, Bursa).
- Arıkan, İ (2013) Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın Hayatı ve Devlet Adamlığı. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aslan B (2016) İslam Hukukunda Evlilikte Velayetin Ortadan Kalkmasıyla Velinin Velayetinin Kime Gececeği Konusunun Değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4(7): 26-47.
- Aydemir S, Şahin M (2017) Tek Tanrılı Dinlerde Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Göç Teorileri Açısından Bir Analiz. *İslami Araştırmalar Dergisi* 28(3): 359-371.
- Aydın S, Emiroğlu K (2003) *Antropoloji Sözlüğü*. (Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara).
- Bağlı M, Sever A (2005) Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat. *Aile ve Toplum* 2(9): 9-22.
- Baştuğ H (2019) Sosyal Bilgilerde Seyahatnamelerin Yeri ve Seyyahların Gözüyle Nevşehir. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Konya.

- Bayram S (2019) Gurbet Kuşları Adlı Eserde Göç Kuramlarının İzini Sürmek. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 23(1): 113-122.
- Bedlek EY (2017) Küçük Asya'dan Yunanistan'a: Tarih Bellek ve Göç. *Tarih ve Gelecek Dergisi* 3(2): 9-24.
- Bozbuğa R (2015) *Suriye Kürtleri: Suriye'nin Kuzeyinde Etnik Yapı ve Kürt Nüfusu*.
<https://21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/orta-dogu-ve-afrika-arastirmalari-merkezi/suriye-kurtleri-suriyenin-kuzeyinde-etnik-yapi-ve-kurt-nufusu> (25.07.2020).
- Buzkıran D, Kutbay H (2013) Arap Baharının Türkiye'ye olan ekonomik ve Sosyal Etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* 5(1): 147-162.
- Canatan K, Yıldırım E (2011) *Aile Sosyolojisi* (Açılım Kitap, İstanbul).
- Canbey Ozguler V (2018) Göç ve Uyum Politikaları. *GSI Journals Serie B* 1(1): 1-18.
- Canel A (2019) *Evlilik ve Aile Hayatı* (Aile Eğitim Programı, Ankara).
- Çağlar T (2018) Göç Çalışmaları için Kavramsal Bir Çerçeve. *Sosyal Bilimler Dergisi* 5(8): 26-49.
- Çağlayan S (2006) Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (17): 67-91.
- Çiğdem S (2019) Nevşehir Damat İbrahim Paşa Külliyesinin Sosyal ve Kültürel Hayata Katkısı. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Nevşehir.
- Çobanoğlu Z (1996) *Konut Sağlığı* (Somgür Yayınevi, Ankara).
- Demircan A (2003) Cahiliye ve Hz. Peygamber Döneminde Çok Kadınla Evlilik. *İstem* 1(2): 9-32.
- Demirhan Y, Aslan S (2015) Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Dergisi* 5(9): 23-62.
- Doğan H (2012) Milli Mücadele'de Nevşehir ve Çevresi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* (49): 57-73.
- Duman G (2018) *11. Peron* (Vadi Kültür Sanat ve Yayıncılık, İstanbul).
- Ela Özcan E (2016) Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat* 2(4): 183-215.
- Erdem B (2017) Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Sosyal, Siyasi ve Vatandaşlık Hukuku Bakımından Türkiye'deki Durumları. *Public and Private International Law Bulletin* 37(2): 332-351.
- Erdoğan M (2018) *Suriyeliler Barometresi Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul).
- Ertürk D, Günel Yılmaz S (2017) Zorunlu Göç Bağlamında Iraklı Ezidiler ve Uyum Süreci (Mardin Örneği). *Mukaddime* 8(2): 197-214.

- Freud S (2018) *Totem ve Tabu*, çev.Kamuran Şipal (Say Yayınları, İstanbul).
- Fuller G (2019) *Türkiye ve Arap Baharı*, çev. Prof.Dr. Mustafa Acar (Serbest Kitaplar,Ankara).
- Giddens A (2008) *Sosyoloji*, çev. Zeynep Mercan (Kırmızı Yayınları, İstanbul).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2013) *6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* <https://www.goc.gov.tr/gigm-mevzuati> (19.12.2020).
- Uluslararası Göç Örgütü (2013) *Göç Terimleri Sözlüğü* çev. Littera Çeviri ve Dil Hizmetleri Dnş. Ltd.Şti. (Uluslararası Göç Örgütü, Cenevre).
- Gözen R (2011) Türkiye ve Arap Baharı: Değişimi Açıklamak ve Anlamak. *Adam Akademi*: 1-25.
- Gündüzöz G (2015) Günümüzde Nevşehir'de Yaşayan Bazı Gelenek ve Kabullere Bir Bakış. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* (6): 123-150.
- Güreşçi E (2016) Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43): 1058-1064.
- İçduygu A, Sirkeci İ (1999) *Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri* ed. O. Baydar (Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul).
- İkiz A S (2015) Arap Baharının Kelebek Etkisi: Batı Dünyasında Beklenen Değişmeler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi* (35): 54-75.
- İnce C (2019) Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 11(18): 2579-2615.
- Kara P, Korkut R (2010) Türkiye'de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi* (467): 153-162.
- Karkın V, Yazıcı Ö (2015) Arap Baharı'nın Suriye'ye Yansıması ve Türkiye'ye Sığınan Mülteciler (Gaziantep Örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum* 4(12): 201-213.
- Karpat K (2003) *Türkiye ve Orta Asya* (İmge Yayınevi, Ankara).
- Kayhan H (2016) *Nevşehir'in Kuruluşu Antik Kapadokya'nın İncisi Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın İmar Faaliyetleri* (Sarıyıldız Matbaası, Ankara).
- Kıran A (2014) Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2(1): 97-114.
- Maden F (2011) *XIX. Yüzyıl Sonları ve XX. Yüzyıl Başlarında Nevşehir'de Rum Mektepleri, I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, ed. Adem Öger (Nevşehir Üniversitesi, Nevşehir).
- Marçal K (2018) *Adam Smith'in Yemeğini Pişiren Kimdi?* Çev. Ali Arda (Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul).
- Massey D, Arango J, Hugo G, Kouaouci A, Pellagrino A, Taylor J (2014). Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi, çev. Saniye Dedeoğlu, Burcu Oskay, Çağlar Özbek, İbrahim Sirkeci, M.Murat Yüceşahin. *Göç Dergisi* 1(1): 11-46.

- Memiş H (2015) İç Savaş Nedeniyle Kilis'te YAşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 14(52): 100-114.
- Nebati N (2019) Ortadoğu'da Demokrasiyi Geliştirme Hareketi olarak Arap Baharı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication* 9(2): 178-190.
- Nuriyev E (2012) *Suriye Siyasi Tarihi*. <https://www.21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/orta-dogu-ve-afrika-arastirmalari-merkezi/suriye-siyasi-tarihi> (07.10.2020)
- Okyar M C (2002) Cumhuriyet Dönemi'nde Nevşehir'in Sosyo-Ekonomik Tarihi (1995-2000). Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ortaylı İ (2020) *Osmanlı Toplumunda Aile* (Kronik Yayınları, İstanbul).
- Öner A Ş (2012) *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar* (İletişim Yayınları, İstanbul).
- Özcan E (2017) Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat Dergisi* 4: 183-215.
- Özer İ (2004) *Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme* (Ekin Kitabevi, Bursa).
- Özkalp E (2016) *Sosyolojiye Giriş* (Ekin Yayınevi, Bursa).
- Özkiraz A, İşçi Baş G (2016) Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunda Aile Yapısı ve Boşanma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 18(30): 87-95.
- Öztürk N (2017) Geçici Korumanın Uluslararası Koruma Rejimine Uyumu Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 66(1): 201-262.
- Poyraz Tacoğlu T (2011) Türkiye'de Gerçekleştirilen Geleneksel Evlilik Çeşitlerinin Nedenleri ve Evlilikler Üzerinde Törenin Etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 2(4): 114-143.
- Poyraz Y (2012) Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20(2): 53-69.
- Resuloğlu Geylani S (2014) Arap Baharı, Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya: Tunus ve Mısır Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Sayın Y (2019) Arap Baharı ve Tunus'un Yasemin Devrimi'ni Yeniden Anlamak. *International Journal of Politics and Security* 1(2): 104-121.
- Seyhan S (2019) Türkiye'ye 2011 Tarihinden Sonra Gelen Suriyelilerin Durumu: Osmaniye Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- Sözlü H, Allak F (2019) Nevşehirli Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın Baniliğindeki Ürgüp Çeşmeleri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1(9): 127-145.

- Şahin M (2011) 1950-1960 Arap Devrimleri ve 2011 "Arap Baharı": Benzerlikler ve Farklılıklar. *Mülkiye* 35(272): 81-92.
- Şen Y (2013) Suriye'de Arap Baharı. *Yasama Dergisi* (23): 54-79.
- Şenol D, Erdem S, Erdem E (2016) IŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26(2): 277-292.
- Şikoğlu E (2017) Nevşehir Şehir Coğrafyası. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Elazığ.
- Tekin Çatal M, Kalkan M, Vural Batık M (2018) Evlilik Tipleri Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 9(16): 498-521.
- Toraman İ (2015) Arap Baharı ve Suriye. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yalova.
- tr.wikipedia.org (2020) *Sosyal Medya*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_medya (06.05.2020).
- Türk Medeni Kanunu (2001) *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> (12.01.2021)
- Tüzüner Ö (2013) Türk ve İslam Hukuku Bakış Açısından Evlenmenin Hukuki Niteliği Hakkında Bir İnceleme. *Ankara Barosu Dergisi* 127-148.
- Uzunçarşılı İ (1988) *Osmanlı Tarihi* (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara).
- Ünver H (2017) *Damat İbrahim Paşa ve Nevşehir*. (Nevşehir Belediyesi, Nevşehir).
- Wallraff G (1986) *En Alttakiler*, çev.Osman Okkan (Milliyet Yayınları, İstanbul).
- www.aa.com.tr (2019) *Suriye İç Savaşında ÖSO'dan Milli Orduya*. <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekati/suriye-ic-savasinda-osodan-milli-orduya/1607023> (20.07.2020).
- www.cip.tuik.gov.tr (2020) *Toplam Nüfus* <https://cip.tuik.gov.tr/> (06.04.2021).
- www.cnnturk.com (2020) *Kapadokya'da Turist Sayısında Rekor Kırıldı* <https://www.cnnturk.com/turkiye/kapadokyada-turist-sayisinda-rekor-kirildi#:~:text=Kapadokya'daki%20m%C3%BCze%20ve%20%C3%B6ren,834%20bin%20134'e%20ula%C5%9Ft%C4%B1> (06.04.2021).
- www.dw.com (2018) *Yabancılarla Evlenen Almanların Sayısında Artış*. <https://www.dw.com/tr/yabanc%C4%B1larla-evlenen-almanlar%C4%B1n-say%C4%B1s%C4%B1nda-art%C4%B1%C5%9F/a-45355023> (07.11.2020)
- www.goc.gov.tr (2018) http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman19.pdf, (08.10.2020).
- www.goc.gov.tr (2020) *Geçici Koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (11.10.2020).
- www.hurriyet.com (2011) *İstanbul'da Suriye Ulusal Kurtuluş Konferansı Düzenlendi*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/istanbulda-suriye-ulusal-kurtulus-konferansi-duzenlendi-18273730> (15.02.2021)

- www.hurriyet.com (2019) *Ebu Bekir el Bağdadi Kimdir?*
<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ebu-bekir-el-bagdadi-kimdir-41368233>
(15.02.2021).
- www.kapadokya.edu.tr *Hakkımızda* <https://kapadokya.edu.tr/hakkimizda> (06.04.2021).
- www.kurul.diyaret.gov.tr *Resmi Nikah Kıydıran Kimse Ayrıca Dini Nikah Kıydırmalı Mıdır?*
[https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/802/resmi-nikah-kiydiran-kimse-ayrica-dini-nikah-kiydirmali-midir-
?enc=QisAbR4bAkZg1HlmMxXRn5PJ8DgFEAoa2xtNuyterRk%3d](https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/802/resmi-nikah-kiydiran-kimse-ayrica-dini-nikah-kiydirmali-midir-?enc=QisAbR4bAkZg1HlmMxXRn5PJ8DgFEAoa2xtNuyterRk%3d) (15.02.2021).
- www.multeci.org.tr *Cenevre Sözleşmesi*. <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> (11.10.2020).
- www.multeciler.org.tr (2020) *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Eylül 2020*.
<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (05.10.2020).
- www.nevsehir.edu.tr *Tarihçe* <https://www.nevsehir.edu.tr/tr/tarihce> (06.04.2021).
- www.resmigazete.gov.tr (1954) <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8748.pdf>
(02.04.2021).
- www.sputniknews.com (2018) *Suriyeliler en fazla nerelere göçtü?*.
<https://tr.sputniknews.com/dunya/201801311032054552-suriyeliler-en-cok-nerelere-goctu/> (28.03.2021).
- www.thoughtco.com *Zorla, İsteksiz ve Zorunlu Göç*. <https://www.thoughtco.com/voluntary-migration-definition-1435455> (12.10.2020).
- Yalçın C (2004) *Göç Sosyolojisi* (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Yavuzer H, Cihan A (2012) *Nevşehir Camileri-Banileri ve Hamileri* (Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara).
- Yavuzer H (2019) *Konar-Göçerlerin Kurduğu Örnek Bir Köy: Yüksekli* (Kimlik Yayınları, Kayseri).
- Yavuzer H (2016) *Evlilik, Evlilik Türleri ve Evlilikte Uyumu Etkileyen Faktörler, Aile Sosyolojisi*, ed. Nazmi Avcı, Erdal Aksoy (Lisans Yayıncılık, İstanbul).
- Yekbaş H (2011) *Bir Mecmuadan Hareketle Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya Dair Bazı Tespitler, I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, ed. Adem Öger (Nevşehir Üniversitesi, Nevşehir).
- Yılmaz E, Tamam L, Bal U (2015) Poligami ve Ruh Sağlığına Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 7(2): 221-228.
- Zafer Z (2010) Bulgaristan Türklerinin 1984-1989 Eritme Politikasına Karşı Direnişi. *Akademik Bakış* 3(6): 27-44.

Zhanadilova A (2018) Farklı Kuramlar Çerçevesinde Uluslararası Göç Sorunu. *Muhakeme Dergisi* 1(2): 116-122.

EKLER

EK-1

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında yapılan bir yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. "Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriye Uyruklu Yabancıların Evlilik Alışkanlıkları: Nevşehir İli Örneği" adlı tez çalışmasında alan araştırması bölümü için aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplara ihtiyaç duyulmaktadır. Vereceğiniz cevaplar ne kadar doğru olursa çalışmanın güvenilirliği o kadar artacaktır. Bu nedenle isim yazmadan sorulara en doğru cevapları veriniz. Vermiş olduğunuz bu bilgilerin, bu amacın dışında başka bir amaçla kullanılmayacağını taahhüt eder, katılımınız ve katkınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz
  - a) Erkek
  - b) Kadın
2. Kaç yaşındasınız?
  - a) 18-25
  - b) 26-40
  - c) 41 ve üstü
3. Eğitim durumunuz nedir?
  - a) Okuma yazma bilmiyorum
  - b) İlkokul ve dengi
  - c) Ortaokul ve dengi
  - d) Lise ve dengi
  - e) Üniversite
  - f) Lisansüstü
4. Gelir durumunuz nedir?
  - a) Gelirim yok
  - b) 500-1500
  - c) 1501-2500

- d) 2501-4000
  - e) 4001-6000
  - f) 6001 veya fazlası
5. Nevşehir'deki hayatınızdan memnun musunuz?
- a) Çok memnunum
  - b) Memnunum
  - c) Kararsızım
  - d) Memnun değilim
  - e) Hiç memnun değilim
6. Çocuğunuz var mı?
- a) Evet
  - b) Hayır
7. Ailenizde siz dahil bulunan kişi sayısı kaçtır?
- a) 1-2
  - b) 3-4
  - c) 5-6
  - d) 7 ve üzeri
8. Kiminle yaşıyorsunuz?
- a) Yalnız yaşıyorum
  - b) Eşimle beraber
  - c) Eşim ve çocuklarım ile
  - d) Ailemle beraber (kendisinin veya eşinin anne, baba veya kardeşleri dahil)
  - e) Akrabalarım ile
  - f) Diğer
9. Evliliğinizde kaç çocuğunuzun olmasını planlıyorsunuz ya da kaç çocuğunuz var?
- a) Çocuk sahibi olmayı istemiyorum
  - b) 1-2
  - c) 3-4
  - d) 5-6
  - e) 7 ve üzeri
10. Türk halkına karşı bakışınız Suriye'deyken nasıldı?
- a) Çok iyi
  - b) İyi
  - c) Kararsızım
  - d) Kötü
  - e) Çok kötü
11. Türkiye'ye geldikten sonra Türk halkına bakış açınızda bir değişiklik oldu mu?
- a) Evet, olumlu yönde değişiklik oldu
  - b) Evet, olumsuz yönde değişiklik oldu

- c) Değişiklik olmadı
- d) Kararsızım

12. Bakış açınızdaki değişim nedeniyle Türk kökenli biri ile evlenir miydiniz? (14. Soruya a veya b şıkkı seçildiyse)

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Kararsızım

13. Suriye’de nerede yaşıyordunuz?

- a) İl merkezinde
- b) İlçe merkezinde
- c) Köyde

14. Nerede evlendiniz?

- a) Suriye’de evlendim
- b) Türkiye’de evlendim
- c) Diğer

15. Nasıl evlilik yaptınız?

- a) Resmi nikah
- b) İmam nikahı
- c) Nikahımız yok beraber yaşıyoruz

16. Eşinizi kim seçti?

- a) Aile büyüklerim
- b) Kendim
- c) Diğer

17. Kaç yaşında evlendiniz?

- a) 12-15
- b) 16-18
- c) 19-25
- d) 26-35
- e) 35 ve üstü

18. Şu an yapmış olduğunuz evlilik kaçınıcı evliliğiniz?

- a) İlk evliliğim
- b) İkinci evliliğim
- c) Üçüncü evliliğim
- d) 4 ve fazlası

19. Eşiniz ile akraba mısınız?

- a) Akraba değilim
- b) Evet, yakın akrabam (amcasının oğlu, halasının oğlu vb.)
- c) Evet, uzak akrabam

20. Evliliğinize ailenizin onay vermesi gerekir mi?
a) Evet
b) Hayır
21. Eşinizin başka biri ile nikahı var mı?
a) Evet
b) Hayır
c) Bilmiyorum
22. Eşinizin ikinci eşi olmayı kabul eder misiniz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kararsızım
23. Cevabınız evet ise ikinci eş olmayı hangi durumlarda kabul edersiniz?
a) Benim için normal bir durum olduğundan herhangi bir duruma gerek olmadan kabul ederim
b) Evleneceğim kişiyi çok seversem
c) Ailem baskı yaparsa
d) Ekonomik olarak kötü bir durumdaysam
e) Barınma ihtiyacımı karşılayamayacak durumdaysam
f) Kendimi güvende hissetmek için
g) Diğer
24. Türk kanunlarına göre ikinci evliliğin yasal olmadığını biliyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
25. Türkiye’de 18 yaş altı evliliklerin yasal olmadığını biliyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
26. Eşinizin sizinle evliyken başka biri ile evlenmesini ister misiniz?
a) Evet
b) Hayır
c) Fark etmez
d) Kararsızım
27. Eşinizin önceden evlilik yapması sizin için önemli midir?
a) Benden önce evlilik yapmış olmasını istemem
b) Hayır
28. Evlilik kararı alırken kararınızı etkileyen en önemli faktör hangisiydi?
a) Eşimin ekonomik durumunun iyi olması
b) Eşimin akrabam olması
c) Eşimi sevmem

- d) Kendimi güvende hissetmek
- e) Türk Vatandaşlığını kazanmak
- f) Barınma ihtiyacım
- g) Aile büyüklerimin istekleri
- h) Diğer

29. Evlendiğiniz kişiden en önemli beklentiniz nedir? Tek cevap veriniz.

- a) Beni ekonomik olarak rahat ettirmesi
- b) Beni sevmesi ve bana saygı duyması
- c) Benden başka kimse ile evlilik yapmaması
- d) Sosyal hayatta bana baskı uygulamaması
- e) Ailem ile ilişkilerinin iyi olması
- f) Diğer

30. Eşinizden şiddet görseniz/şiddet gördüğünüzde tepkiniz ne olurdu/ ne oldu?

- a) Yetkili kurumlara şikâyet ederim ve evi terk ederim
- b) Evi terk ederim ama şikâyet etmem
- c) Aile büyüklerime söylerim
- d) Hiçbir şey yapmam ve evde kalmaya devam ederim.

31. Eşinizin maddi durumu sizin için önemli midir?

- a) Çok önemli
- b) Önemli
- c) Kararsızım
- d) Önemsiz
- e) Çok önemsiz

32. Eşinizin yaşı sizin için önemli midir?

- a) Evet, benden büyük olmalı
- b) Evet, benden küçük olmalı
- c) Evet, aynı yaşta olmalıyız
- d) Hayır

33. Eşinizin önceki evliliğinden çocuğunun olması sizin için önemli midir?

- a) Çok önemli
- b) Önemli
- c) Kararsızım
- d) Önemsiz
- e) Çok önemsiz

34. Eşinizin eğitim durumu sizin için önemli midir?

- a) Çok önemli
- b) Önemli
- c) Kararsızım
- d) Önemsiz
- e) Çok önemsiz